Dr. Jiří Guth:

HRY OLYMPICKÉ

ZA STAROVĚKU A ZA DOB NEJNOVĚJŠÍCH.

V PRAZE.

NAKLADATEL DR. FRANT. BAČKOVSKÝ, KNIHKUPEC.

1896.

VŠEOBECNÁ

ZAJÍMAVĚ POUČNÁ KNIHOVNA.

Číslo XV.

Dr. JIŘÍ GUTH:

HRY OLYMPICKÉ

ZA STAROVĚKU A ZA DOB NEJNOVĚJŠÍCH.

V PRAZE.
Nakladatel Dr. FRANT. BAČKOVSKÝ, knihkupec.
1896.

HRY OLYMPICKÉ

ZA STAROVĚKU A ZA DOB NEJNOVĚJŠÍCH.

NAPSAL

DR. JIŘÍ GUTH.

V PRAZE.

Nakladatel Dr. FRANT. BAČKOVSKÝ, knihkupec.

1896.

Slovutnému pánu,

panu

ROBERTU BEEROVI,

řediteli c. k. státního reálného a vyššího gymnasia v Klatovech,

svému bývalému představenému,

v úctě a vděčnosti opravdové

věnuje spisovatel.

Předmluva.

Nic jiného nemá býti účelem tohoto malého spisku, nežli obrátiti trochu pozornost veřejnosti české na nový kulturní podnik mezinárodní, na obnovené hry olympické, které poprvé zas odbývány byly letos v Athénách a jichž hlavním cílem jest občasnými těmi závody tělesné dovednosti ztužiti výchovu tělesnou, degenerovanou za naší doby. Předem tedy chtěl jsem referovati o způsobu té reorganisace a o průběhu her athénských, tu však sotva mohl jsem se vyhnouti zmínce o starých hrách olympických a hrách řeckých vůbec, které těmto reorganisovaným jsou vzorem, a aby bylo dobře lze oceniti hry nové a srovnati je s antickými, nezbývalo než podati stručný popis těch her starých.

Sice máme již v literatuře české spis nad jiné znamenitý, dosud však bohužel nedosti oceňovaný, který podává podrobné a důkladné zprávy o tělocviku starých Řeků vůbec a také o hrách olympických obšírně a pěkně se zmiňuje. Jsou to „Tělesná cvičení ve starém věku“ od Dr. Jos. E. Scheinera vyšedší v Praze 1891, a s důrazem pokud možno na knihu tu vůbec výbornou ukazuji. Nicméně přece jsem přidal nový popis Olympie a her olympických i jiných, a to pro pohodlí čtenářovo. Hned připomínám, že v první té části, o hrách těch jednající, není mého a původního nic, leda sestavení, což ovšem sobě za žádnou zásluhu nepokládám, tím spíše, an vím, že jiní mnohem lépe by to dovedli. Popis ten sestaven je na základě literatury, kterou níže ve přehledě připojuji. Poněvadž pak spisek nečiní žádných nároků na vědeckost, jsa jenom informačním resp. orientačním a novým teprve

v části druhé, týkající se letošních her athénských, neuváděl jsem žádných citátů; bylo by mi pak citovati skoro každou větu. Jen všeobecně uvádím, že podkladem byl mi vedle spisu Scheinerova nejnovější spis Lambros-Politis: Les jeux olympiques 1896. Připojený seznam pramenů není však nijak úplnou literaturou toho předmětu a obsahuje jen nejčelnější spisy o hrách olympických.

V části druhé vypravuji souhrnem to, o čem referoval jsem při hrách athénských i po nich v různých časopisech českých. *J. G.*

Literatura:

Dr. Jos. E. Scheiner: Cvičení tělesná ve starém věku, Praha 1891, kde jest literatura velmi hojná.

F. Velišský: Život Řekův a Římanův. Praha 1876.

E. Audouin: Olympie et les Jeux olympiques. Poitiers 1876.

G. Spyridis: Le Panorama illustré des Jeux olympiques. Paris-Athènes. 1896.

S. P. Lambros et N. G. Politis: Les Jeux olympiques 776 av. J. C. — 1896. Athènes-Paris. 1896.

J. Gennadius: The Revival of the Olympian Games. Cosmopolis 1896. IV.

Krause: Olympia oder Darstellung der grossen olympischen Spiele. Wien 1838.

Krause: Die Pythien, Nemeen und Isthmien. Leipzig 1841.

E. Curtius: Olympia Berlin 1852.

Kirchhoff: Uiber die Zeit der pythischen Festfeier (in den Berichten der Berliner Akademie 1864).

A. Mommsen: Delphika. Leipzig 1878.

O. Bötticher: Olympia, das Fest und seine Staette. 2 Aufl. Berl. 1886.

Dr. L. Ewer: Die Leibesübungen und Wettspiele in Altgriechenland und Rom. Berlin 1896.

A. V. Ambros: Geschichte der Musik I. (o hudební stránce zápasů). Leipz. 1880.

Část prvá.

Olympické hry antické.

Kapitola I.

Hry tělocvičné u Řeků. — Hry pythijské, nemejské, isthmické a ostatní slavnosti a zápasy, mimo olympické.

Proslavené hry tělocvičné, které u Řeků od pradávna se prováděly jakožto součást výkonů náboženských a vůbec skoro všech slavností, pokládají se obecně za první krok ku vzdělanosti. Neboť ne-li hned v počátcích, tedy aspoň ve průběhu jejich a na jejich konci tři závažné ideje byly jimi propagovány, ideje, které dosud jsou vodítky vzdělanému lidstvu, totiž náboženství, vlast a umění. Jakých výsledků se dodělaly hry ty, známo je více anebo méně všeobecně a jak zakořenily se jakožto instituce národni, toho důkazem jejich více než tisíciletý trvot, který teprve násilím musel býti přerván . . .

Dojista záhy se původní národové vůbec a řečtí zejména oddávali cvičením tělesným, nejprve aby tak spíše dovedli čeliti útokům nepřátelským, a výchova tělesná byla zvláště u Řeků od nepaměti ve veliké úctě a vážnosti tak, že sílu a dovednost tělesnou pokládali přímo za společenskou ctnost. V palaestrách a gymnasiích vychovávala se mládež a tělocviku učili se více nežli vědám. Ve Spartě člověk ani nemusil umět čísti a psáti, jen když chodil do tělocvičny, a tělocvik byl předmětem závazným proti ostatnímu

učení neobligatnímu. I v Athénách, městě tak osvíceném, professoři grammatiky a rhetoriky hráli úlohu mnohem menší nežli učitelé tělocviku. Slovem ἀγαθός, dobrý, označovali Řekové po výtce toho, kdo vynikal svojí odvahou a osobní statečností, kdežto κακός, zlý, bylo zároveň synonymem zbabělce. Je celá řada osob, které se staly slavnými jen proto, že podnikly nebezpečné práce, které vyžadovaly síly tělesné, tak jako Herakles, Theseus, Castor a Pollux a jiné. Byli opěvováni básníky, protože svoji vlast zbavili oblud, loupežníkův a jiných běd, a to prostě svou silou tělesnou. Není se valně čemu diviti, že v těch primitivních časech tito heroové byli pokládáni za něco nadpozemského a božského a že většinou jim byl připisován původ a založení her tělocvičných.

Hry ty již za dob Homérových[1]) byly tak rozmanity a spletity, že dlužno míti za to, že v těch dobách zařízení jich již valně pokročilo a že ve výchově mládeže již tehda zaujímaly vynikající místo, třeba že teprve r. 776 př. Kr. pravidelným utvářením her olympických byla dána této výchově jakási officielní sankce.

Čtvero různých her čili veřejných závodů tělocvičných nebo lépe athletických, kterým říkalo se ἀγῶνες a které měly význam více než místní, odbývalo se v Řecku vedle sebe: hry pythijské, nemejské, isthmické a olympské, ze všech nejproslulejší a nejvýznamnější.

---

[1]) Srv. Homérovy popisy slavných zápasů na paměť Patroklovu, hry pořádané Alkinoem, králem faiackým, na počest Odysseovu, o nichž také níže zmínka bude učiněna.

O prvních třech zmíníme se tuto jen stručně, uvádějíce zejména jen to, čím od sebe se lišily, podrobné vylíčení jednotlivých zápasů učiníme až při příčině her olympických jakožto nejvelikolepějších. Poněvadž pak vývoj těchto her jakožto závodů tělocvičných souvisí velmi úzce s vývojem řeckého tělocviku vůbec, nelze tuto do podrobností o tom šířiti se, a zbývá jen poukázati na citované dílo Scheinerovo tomu, kdo o věci důkladněji by chtěl se poučiti.

Hry všecky stejně jmenovaly se „posvátnými", poněvadž měly vesměs silné pozadí náboženské, jsouce provázeny náboženskými obětmi a výkony a samy odbývány ku poctě bohů.

Hry pythijské odbývaly se zprvu každý osmý, potom každý čtvrtý rok, na počest boha Apollona v údolí Plistu (Πλειστός, malá řeka dnes zvaná Xeropotamos) mezi Parnasem a Kirphisem, zvaným dnes Xerovúni, nedaleko Delf, ve Focidě, poblíž slavného chrámu delfského. Dle obecného podání byly hry ty založeny od Apolla samého, po zabití draka Pythona a při hrách prvních sestoupili prý sami bohové zápasit o ceny při závodech vozatajských, při běhu, skoku, zápasu pěstním, zápasu prostém a vrhu diskem. Ačkoli závody tělocvičné teprve později byly zavedeny do zápasů pythijských, které původně byly jen závody musickými. Vznikly z veliké jarní oběti, kterou byl pozdravován vracející se bůh slunce hudbou a zpěvem. Odtud také pythijská Oktaeteris, „velký rok", souhlas slunečního oběhu s oběhy měsíčnými, opakující se každý osmý rok, kteráž událost tehdy zvláště byla oslavována.

Vítězství šípův Apollonových nad Pythonem tvořilo thema musických produkcí a nástroj Apollonův, kithara, byl při tom ve veliké úctě, takže sám Hesiod byl ze zápasů těchto vyloučen, protože po spůsobu boiotských pěvců na kitharu hráti neuměl.

V prvním zápase pythickém (ve 3tím roce 48té olympiady, t. j. 586 př. Kr.) zvítězil jakožto kitharod Melampus z Kephalonie. Zvlášť proslulou stala se tu hra na flétnu (*πυθικὸν αὔλημα*), při které zvítězil Sakadas z Argu v prvních třech pythijských závodech, historicky známých (586, 582, 578 př. Kr.), kdežto v aulodii, to jest ve zpěvu při průvodu flétny první ceny dobyl Arkaďan Echembrotos, v první pythiadě. Ale však rada Amphyktionů, předsedající hrám, odstranila aulodii velmi záhy, protože bývalo zvykem hráti na flétnu a zpívati k tomu jen při slavnostech smutečních, což pak dodávalo hrám rázu příliš truchlivého. Nejproslulejším flétistou stal se Pythokritos ze Sikyonu, který v šesti pythiích za sebou jdoucích (574, 570 atd.) byl vítězem.

Ačkoli cena dobytá při zápasech pythijských nečinila z vítěze hned poloboha a oslavence tak jako tomu bylo při hrách olympických, přece byla u veliké vážnosti. Když Midas Agrigentský (488 př. Kr.) na flétně zvítězil, velebil jej Pindar ve 12. pythické Odě veškerým vzletem svého básnického umění. A Echembrotos věnoval kovovou třínožku, které dobyl jako ceny při aulodii Heraklovi do Theb s nápisem: „Echembrotos, Arkaďan, postavil tento obětní dar Heraklovi, zvítěziv v zápasech Amfiktyonů, když byl Hellenům pěl elegie a písně“. — Jiného vítěze pythij-

ského Thamyra, syna Filamona Delfského, rovněž v zápasech pythijských proslulého, klade sám Plato na stejný stupeň jako slavné hudebníky Olympa a Orfea. Ty všecky ještě předčil Terpander, známý reformator hudby řecké. — Vítězové směli postaviti si tak jako v Olympii na zápasišti pomník.

Ceny udílené z počátku při hrách pythijských měly cenu hmotnou a proto sluly hry argyrites, t. j. mající za účel peníze; později teprve omezily se na věnec vavřínový[1]) a hry sluly stephanites, t. j. jichž předmětem byl věnec. — Zápasy tělocvičné byly v nich zavedeny r. 586 př. Kr., když po dokončení svaté války řízení her přešlo z Delfských na delfský spolek Amphiktyonů, kteří také z osmiletí her učinili čtyřletí položivše je na třetí rok každé olympiady na podzim (na měsíc u Foků řečený bukatios, pol. září a října). Ale i při tom zůstaly zápasy hudební stěžejnými, ač jinak podobaly se hry pythijské valně olympickým. Oběma hrám však stejně význačným rysem zůstává úcta k bohům a láska ku společné vlasti, neboť hry pythijské tak jako olympické shromažďovaly v Delfách svorně obyvatelstvo veškeré Hellady. I výtvarní umělci, sochaři a malíři brali na závodech čestného podílu, čímž slavnosti nabyly neobyčejné krásy. Klemens z Byzantie byl tu (při 195. pyth.) vítězem v tragoedii, Timagoras v umění malířském, Pasikles v básnictví, Gorgias v řečnictví atd. O závodech

[1]) Pro vavřín na věnce šel zvláštní slavnostní průvod. Prý také jablka byla podávána vítězům v odměnu a také symbolickou ratolest palmovou dostal každý z vítězů. S odměn hmotných sešlo hned po první slavnosti.

vůbec přicházelo na řadu nejprve umění, pak tělocvik, a v každém cviku závodili nejprve muži, pak hoši. Slavnosti pythijské těšily se tak velké oblibě, že dle jich vzoru po četných městech zejména v osadách řeckých byly pořádány tak zvané malé slavnosti pythijské jako v Ankyře, Afrodisiadě, na Delu, v Hierapoli, Karthagu, Laodikeii, Neapoli, Nikaii, Pergamu, Filippopoli, Tabě, Tripoli a jinde. Hry pythické odbývaly se ještě za císaře Juliana a zanikly asi stejným časem co hry olympické (ve 293. olympiadě, roku 394 po Kr.). Jak nesčetné dary sem sneseny, možno seznati z toho, že jediný císař Nero odtud odnesl 500 kovových soch. Ještě v době Pliniově po dobách loupežného drancování tyrany římskými napočítáno v Delfách na 3000 soch. A dnes není tu ani stopy po slávě dřívější.

Podobným rázem vynikaly také hry nemejské a isthmické.

Hry nemejské odbývaly se každého druhého roku (na jaře druhého a na podzim čtvrtého roku olympiady) v malém údolí nemejském, jihozápadně od Korintu, mezi Kleonai a Flius v Argolidě, proslulém uctíváním Zeva nemejského. Historicky počínají od r. 576 př. Kr., panhellenskými staly se teprve po ol. 70. (496 př. Kr.); dle pověsti založeny byly na paměť Archimora čili Ofelta, syna Lykurga Nemejského, který byl uštknut hadem právě v okamžiku, kdy chůva jeho Hypsipila, služka z domu Lykurgova, položivši chlapce do trávy, ukazovala žíznivým sedmi hrdinům vyslaným proti Thébám pramen vody. Hrdinové uzřevše umírajícího chlapce zabili hada a při pohřbu hocha uspořádali závody, jež se staly základem pozdějších

velikých slavností. Dle jiné tradice Herakles, zabiv lva nemejského,[1]) založil tyto hry na počest Jupiterovu. Hry zařízeny byly podle všeho jako olympické a pythijské; závody músické hrály však úlohu jen podřízenou. Předsednictvo při těchto hrách měla střídavě města Korint, Argos a Kleonai, a vítězové dostávali věnec celerový, rostliny to posvěcené pohřbům a která prý vyrostla z krve Archimorovy. — Však měly také hry nemejské jakýsi ráz smuteční a sluly *ἐπιτάφιοι ἀγῶνες*, zápasy pohřební.

Na vrcholu slávy své byly slavnosti ty po vítězných válkách perských, kdy všechen lid řecký v radostech a slavnostech tonul. Všechna města řecká byla zde zastoupena svými vyslanci. Závody tělocvičné rovnaly se olympickým, závodili tu muži i hoši v běhu, zápase prostém, v pentathlu a jiných cvicích, a i závody koňské tu odbývány. Seznam závodníků honosil se Glaukem, Ergotelem z Knosu, Euanthem z Kyzika a j. Zde veden byl i známý hrozný zápas Kreuga s Damoxenem, při němž Kreugas hroznou smrtí sešel. — Nejlepšími závodníky a nejstkvělejšími obětmi a průvody vynikali zde však Athenští a Alkibiades vysílal sem nádherná svá spřežení k závodům hippickým.

V Nemei konány při příčině těch slavností též důležité porady a schůze. Ve válce peloponnéské shromáždila se tu spojenecká vojska z Lakedaimonie, Arkadie, Boiotie, Korintu a j., jež Thukydides nazval nejkrásnějším vojskem hellenským, které se kdy sešlo.

---

[1]) Jeho doupě dosud v Nemei ukazují. Z chrámu nemejského stojí ještě jen 3 sloupy, ostatní jsou zemětřesením povaleny.

Vojevůdce Filopoimen provozoval tu kdys před shromážděným lidem se statnou falangou vojenské cviky a taktické pochody.[1])

Podle slavností nemejských pořádány malé nemejské hry v Anchialu a Megaře.

Císař Theodosius r. 394 př. Kr. učinil jim jako ostatním slavnostem konec.

Hry isthmické slavívaly se na isthmu korintském nedaleko chrámu Neptunova a u lesa borového zasvěceného tomuto bohu. Převlaka Korintská, spojující Peloponnés s pevninou a umělou drahou zvanou diolkos zase obě moře, byla místem nad jiné výhodným ke schůzkám všech kmenů řeckých i osad. Významem svým řadily se hry ty hned po olympických. Založení jich připisují buď Poseidonovi a Heliovi — při čemž Kastor zvítězil v běhu, Kalais v diaulu, Orfeus ve hře na kitharu, Polydeukes v rohování, Peleus v zápase, Telamon ve vrhu diskem, — buď Theseovi,[2])

---

[1]) Filopoimen (206 př. Kr.) vstoupil ku brám právě kdy kitharod Pylades z Megalopole zpíval verš Timotheův *κλεινὸν ἐλευθερίας τεῦχον μεγαν Ἑλλάδι κόσμον* (oni slavnou velkou zdobu svobody opatřovali). A oči všech při tom naň se obrátily tak jako kdysi v divadle athenském obracely se po Aristidovi, když recitován byl Aeschylův verš (v Sedmi proti Thebským), *οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει* (on ne zdáti se, nýbrž býti chce nejlepším).

[2]) Pověst dí, že založeny byly na počest Palaimonovu neb Melikertovu (*Μελικέρτης*, foin. bůh Melkart), syna Athamase, krále Thebského a Inony, která chtíc ujíti zuřivosti svého chotě Athamase vrhla se se synem Melikertem do moře, kde Poseidon ji přijal do počtu bohů. Tělo Palaimonovo zanesené od delfínů na břeh korintský přijal Lisyphus, král tohoto města, slavnostně je pohřbil a založil hry na jeho počest. Theseus pak hry reorganisoval.

však bývaly již záhy hojně navštěvovány, již za časů Solonových, zejména od Atheňanů, kdežto Sparťané a Elidové se jich vzdalovali. Atheňané udělovali svým vítězům v zápasech isthmických 100 drachem. Za to poselstvu jich byla vyhrazena při závodech krajní sedadla, nejlepší a největší místo u oltáře: tolik, kolik plachta lodní pokryje. Za krále Korintského Kypsela byly zastaveny, ale později zase s novým leskem v nich pokračováno, až do času římských císařů.

Slavily se každý druhý rok a sice vždy v prvém a třetím roce olympiady, bezpochyby v létě a z jara, a mezera časová mezi nimi slula isthmiadou. Obsahovaly všecky podstatné části programu her olympických, zejména zápasy athletické jako běh, křížkování, zápas pěstní, pankration a pentathlon, pak závody vozatajské a dostihy koňské. Později přidružily se k tomu také závody musické, obsahující přednášky řečnické, básnické a hudební. Sám císař Nero pustil se v Korintu v závod zpěvný a když jeden ze závodníků nedal se tím odstrašiti a pěl mnohem krásněji než Nero, dal jej na samém jevišti zardousiti. Soudcové byli pak ovšem nuceni Neronovi vítězství přiřknouti.

Závody tělocvičné rovnaly se olympickým a zejména vynikaly v zápasu pěstním a pankrationu čili všeboji. Zde vítězili za veliké pochvaly lidu Cheilon z Patar, Diagoras, Dikon z Kaulonie, Ergoteles z Knosu, Praxidames z Aiginy a j. v.[1])

[1]) Kdysi objevil se při slavnostech i filosof Diogenes ze Sinopy a aniž závodil věnec sám na hlavu 'si položil. Když Korintští na to upozorněni věnec jemu vzíti chtěli, bránil se

Předsednictví a úřad rozhodčích připadal Korintským, (úřad soudců zastávali bohatí velmožové korinští, jimž isthmus patřil), ale když Mummius, vojevůdce římský r. 146 př. Kr. Korint pobořil, ujali se vedení her obyvatelé sousedního města Sikyonu. Když pak Julius Caesar Korint znovu vystavěl, vrátila se opět stará sláva her isthmických. V odměnu vítězům podáván byl věnec miříkový (ježto dle podání původně památka smrti Melikertovy jím se oslavovala), za dob římských pak z ratolestí smrkových uvitý. Vedle toho dostávali i zde vítězové ratolest palmovou.[1]) Tak jako při hrách olympických i zde bylo prohlášeno svaté příměří po dobu trvání her, však jen mezi Korintskými a Athenskými.

Vedle „velkých Isthmií“, které připomínají se ještě za času císaře Juliana, bývaly „malé“ na př. v Ankyře, Nikaeji, Syrakusách a jinde. Byly to zejména slavnosti jednotlivých posvátných míst, které poskytovaly příležitost ku závodům pěvců a rhapsodů, kterýmiž závody uctíváni byli bohové a lidé potěšo-

---

tvrdě, že on silnější soupeře přemohl než athleti, totiž chudobu, hanbu a potupu, hněv a zármutek, chtivost i bázeň, jakož i zábavu, tuto těžce skrotitelnou šelmu.

[1]) Z isthmických svatyň zůstaly trosky jen velmi nepatrné, a jest zásluhou školy francouzské, že byly roku 1883 vůbec vykopány. Ve stadiu, které teď lze poznati jen jako hluboký dol, dal se r. 336 př. Kr. Alexander Vel. před svým tažením do Persie prohlásiti za vojevůdce všech Řeků a r. 196 př. Kr. oznamoval zde T. Quinctius Flaminius Řekům po vítězství svém nad Filipem V. Macedonským neodvislost od Římanů jim darovanou. Římané směli účastniti se her od r. 228 př. Kr.

vání. Sem patří jarní slavnosti Apollonovy na Délu rhapsodické zápasy v Sikyonu, v Salamidě na Kypru při slavnostech Aphrodity, v Syrakusách a j.

Nejmladší z těchto hudebních zápasů byly zápasy spojené s panathenajskými hrami v Athenách, jež zavedl neb aspoň bohatěji vypravil teprve koncem pátého století př. Kr. Perikles, vystavěv k tomu cíli Odeion, v mohutných troskách dosud zachovalé. Zahájeno bylo Odeion velikými závody flétistů, pěvců a kitharodů, ač závody podobné již Hipparchos, syn Peisistratův při velkých athenských slavnostech národních zavedl a prý již 460 př. Kr. Phrynis Mitylenský dobyl ceny jakožto kitharod při Panathenajích.

Také hry a zápasy tělocvičné zaujímaly při Panathenajích podstatné místo. Vítězové z těchto zápasů dostávali v odměnu, podnikali-li zápasy soukromě, amfory s nejjemnějším olejem (amfory panathenajské) a to od 6 až do 140 počtem, pakli jménem kmenů (fýl), čestné odměny, jež v chrámu bohyně zanechávali. Jiný den slavností těch oslavoval se závody dostižnými vozmo blíže Pirea a závody lodními před přístavem pirejským. Vítězům v těchto zápasech dávali odměny peněžité. Náklad na slavnosti ty, jež Atheňané ze žárlivosti prováděli s nesmírným leskem, byl ohromný, tak na př. uděleno kdysi athletovi Filonovi k účelům slavnostním 5 talentů a 1000 drachem, představenému bohoslužby Diyllovi k hekatombě 5114 dr. Proto směje se Demosthenes Athenským, že na slavnosti panathenaiské mají vždy více času a peněz než na výpravu námořní, a že proto jich loďstvo vždy pozdě přijde.

Podobně provozována okázale slavnost Herakleova v Thebách, Héřina v Argu, Aiantova v Aigině a j. Neběží nám nikterak o to, podati přesný obraz a podrobný výčet všech slavností řeckých; v té příčině na spisy odborné a snadno přístupné poukazujíce. Tímto stručným úvodem mělo býti jen naznačeno, kterak hry tělocvičné a musické měly základ mnohem širší neomezujíce se pouze na Olympii a že zasahovaly časově i prostorně mnohem hlouběji do všeho života řeckého než jen hry olympické, ač přece jen nejznamenitější a nejzávažnější ze všech.

Kapitola II.

Olympia a její osudy až po Filipa Makedonského.

Není to jen okamžitý zájem, vyvolaný obnovením her olympických, který obrací zraky vzdělaného světa k Olympii, jakožto bývalému jevišti her původních: ke studiu starého toho místa pojí se interess mnohem hlubší a trvalejší než jen aktualný. Ctihodná tato svatyně Zevova má všechno právo na zbožnou úctu těch, kteří milují staré Řecko jakožto původ vzdělanosti a umění. Samým Řekům bez rozdílu kmenů a stran byla Olympie místem ze všech nejmilejším a nejváženějším, a sám Pausanias, tento Baedekr starého Řecka, Olympii věnuje celé dvě knihy ze svých desíti ve spisu Periegesis, ve kterém popisuje Řecko.

Olympia leží v krajině zvané Pisatis, která od r. 580 př. Kr. náleží k Elidě, na pravém břehu řeky Alphea[1]) tam, kde se do ní vlévá od severu přišlý Kladeos. Nebyla nikdy městem ve vlastním slova smyslu, nýbrž jen posvátným okrskem, kde byly

---

[1]) Alpheus byl podle mythického podání mladý a krásný lovec arkadský. Zamiloval se do Nymfy Arethusy, která prchajíc před ním na Sicilii byla od Diany proměněna ve studánku (fontana Arethusa v Syrakusách). Ale láska Alpheova proto nepřestala, tak že bohové smilovavše se nad ním proměnili jej v řeku, tak že s Arethusou mohl se spojiti.

chrámy, veřejné budovy a něco málo stavení obytných. Ale poloha její ode dávna byla pokládána za jednu z nejkrásnějších, jak o tom svědčí dosud okolní kraj, ve kterém sice není žádné krásy divoké, ale také ne jednotvárnosti jiných hornatých krajů Řecka. Dnes je Olympia dobře a pohodlně přístupna, drahou z Patrasu za $5^1/_4$ hodiny, třeba že jen jednou denně, a s temene vrchu Kronionu je pěkný přehled přes celý olympický kraj a jeho nynější vykopaniny. Odtud viděti Altis, posvátný háj, stanoviště chrámu Zevova, Hery, Prytaneia, gymnasia, Stadia a Hippodromu . . .

Za starověku náleželo toto údolí Pisanským, obyvatelům města Pisy, asi půl hodiny východně od Olympie pod nynější vesnicí Miraka. Panství Pisanských prostíralo se po celém údolí Alphea v těch dobách, kdy Peloponnés náležel ještě Achajským, ačkoli Pisanští nebyli prvními obyvateli údolí olympického, kde vystřídalo se asi mnoho národů, přesně historii neznámých: svědčí o tom jen staré mythy a různost kultu. Tak v nejstarších dobách údolí alfejské posloupně vidělo Pelasgy a Foiničany, Jony a Kreťany, Achajce a Etolce, autochtony a heterochtony, kteří zavádějíce zde svůj kult a svoje legendy, bránili je proti vetřelcům novým. Elidu ovšem nebylo nesnadno dobývati, zejména proto, že Alfeus sám byl do dálky 5 km splavným, tak že mohlo se vniknouti do kraje dosti hluboko. A tím také se vysvětluje tak častá změna rozličných majitelů této končiny, jakož svědectvím toho jsou také přerůzná jména místní a zbytky umělecké, datující se z různých dob a různých původů.

Nejstarší z těch kultů různých je asi kult Krona Pelasgů, po němž návrší na severu Olympie dosud nese jméno Kronion.

Jakož založení Olympie sahá do časů mythických, tak i také hry olympické připisují se počátkem svým heroům předhistorickým Oinomaovi a Pelopovi. Oinomaos, král Pisanský, slíbil svoji dceru Hippodamii tomu, kdo by jej předstihl v závodech vozatajských. Několik závodníků bylo již přemoženo, když Pelops podplativ Myrtila, vozataje Oinomaova, zvítězil nad Oinomaem. Tak dostal Pelops Hippodamii a s ní království Pisanské. — Podle tradice jiné prý Rhea, chtíc uchrániti poslední svoje dítě, Jupitera, od hltavosti svého chotě Saturna, který všecko svoje potomstvo sotva narozené požíral, povolala z Kréty pět bratrů učitelů (pedagogů), z nichž nejstarší se jmenoval Herakles Idäjský a svěřila jim vychování svého syna. Herakles navrhl jednoho dne z dlouhé chvíle svým bratrům závod v běhu a slíbil věnec z divoké olivy tomu, kdo zvítězí. Podání nevypráví, kdo byl vítězem a dodává jen, že od těch čas hry olympické byly zavedeny. Sic byly prý pak přerušeny na delší dobu a obnoveny opět za vpádu dorského, kdy Etolové stali se pány Achaje.

Definitivní organisace her připisuje se Ifitovi, nástupci Oxyla, krále Etolského, který s Lykurgem Spartským na rozkaz věštby delfské asi v IX. věku př. Kr. (r. 884) hry nově uspořádal, zaváděje t. zv. ekecheirii, t. j. obecný mír pro všechny státy řecké po čas trvání her. Příměří toto bylo uloženo všem městům řeckým, která se súčastnila her olympických

po určitou dobu zvanou ἡ ἱερομηνία čili svatý měsíc, začínající několik dní před hrami a končící několik dní po nich. Nejen že všecky různice a boje na ten čas přestávaly, ale kletba a trest stihl i toho, kdo by jakýmkoli nepřátelským spůsobem obtěžoval pocestného ubírajícího se do Olympie ku hrám. Vojsko, které by bylo vtrhlo do posvátného území olympického, muselo platiti značnou pokutu dvou min za každého vojáka. — Příměří to bylo také velmi přesně zachovááno a jest jenom velmi málo příkladů známých, kde by bylo bývalo porušeno. Tak stalo se jen za vpádu macedonského. Athéňan Frynon, ubírající se ku hrám, byl od vojáků Filipových přepaden a obrán. Avšak jakmile král Filip se o tom dozvěděl, rozkázal ihned dáti oloupenému náhradu a svatosvatě se zapřísahal, že v okamžiku přepadení jeho Řekové ještě nic nevěděli o prohlášení ekecheirie. — O druhém porušení míru Eleatskými viz níže.

Z výhod toho míru těšilo se zejména město Elis (nynější Γαστούνη, Gastuni); stalo se znenáhla, stojíc pod ochranou Zeva Olympického, územím neutrálním a mělo z toho jen prospěch, zvláště před válkou peloponnéskou, neboť až po tu dobu neměla Elida účasti na vniterných rozbrojích Řecka. Proto bedlivě a z vděčnosti za mír chovala v Heraiu, nejstarším to olympickém chrámu, bronzový diskos, na kterém byla vyryta dotyčná smlouva a pravidla ekecheirie.[1]) Z vděčnosti byla také Ifitovi od Elejských postavena socha při vchodu do chrámu Zevova, socha, která představovala

[1]) Ještě Pausanias diskos ten v Heraiu viděl.

Ifita, korunovaného Ekecheirii. Hry čím dále tím stávaly se velkolepějšími tím spíše, an také Sparta, která měla v Peloponnésu nadvládu vojenskou a politickou, v Olympii hledala svůj střed. Smlouva mezi Lykurgem a Ifitem, vztahující se ku posvátnému příměří, neměla jiného účele než postaviti hry olympické pod protektorát Elejských, kteří sami stáli pod ochranou Sparťanů.

Tím zbaveny byly hry olympické významu pouze místního, jejž měly za doby Pisanských, stávajíce se hrami peloponnéskými a slavností národní, která přes všecky hádky a boje jednotlivých států řeckých přece projadřovala souvislost a spojitost národů helenských.[1]) Při pohledu na sílu, zručnost a odvahu veškeré mládeže řecké cítili se Řekové jedním národem, v Olympii zapomínali svých rozmíšek, sporů a svárů a holdovali nadšeně společné vlasti a společnému božstvu.

Významem her rostl i vliv a význam Elidy a Sparty, jichž preponderance však byla zase na úkor Pisy, která kdysi předsedala hrám olympickým, a Argu, které byvši dříve sokem Sparty, žárlivě stopovalo, kterak Lacedaemonští znenáhla po celém Peloponnésu se roztahují. Pisanští obrátili se tedy k Argu, a Feidon, král argolský, ochotně jim šel na pomoc. Zapudiv Eleatské z Olympie, obnovil posvátné území

[1]) R. 776, kdy poprve začali Řekové znamenati vítěze olympické, byl vítězem Eleat jménem Koroebos, z Epithalia. Také vítězem druhé olympiady byl občan elejský, ale již čtyři léta po té byl vítězem při běhu Messéňan a účastenství při hrách se šířilo na celý Peloponnés.

v Pise a r. 748, při osmé olympiadě Pisanští, pod ochranou Feidonovou, předsedali hrám. Avšak s tím nebyli spokojeni Sparťané a spojivše se s Eleaty, dosadili je zase ve předsednictví her a olympiada předchozí prohlášena za neplatnou.

Tak Argos muselo ustoupiti, ale Pisa nepřestávala prohlašovati svoje práva na Olympii, která byla takořka částí jejich agory, neboť Pisa byla tak blízka Olympii, že akropole Pisanská vznášela se nad hippodromem olympickým, kdežto Elis byla sedm hodin od Olympie vzdálena. Ale však vůči Sparťanům jen jednou se jim podařilo ještě předsedati při hrách (při 34. olympiadě, 644 př. Kr.) a to za příčinou spojenství krále Pisanského Pantaleona s Messenskými a pro komplikace, ve kterých se ocitili Sparťané při druhé válce Messenské. Však i tato olympiada byla po té prohlášena od Elejských za neplatnou.

Za panování synů Pantaleonových Damophona a Pyrrha, Pisa, pyšna jsouc na spojenství s nešťastnou Messenií, vzpírala se jhu Eleatských. R. 572 Pyrrhus, podporován jsa perioiky elidskými, vypověděl otevřeně válku Elejským. Tito však pomocí Sparty snadno zvítězili, zničili města Pisanských a od těch čas Pisa vypadala tak, že za dob Augustových pochybovali někteří dokonce, že vůbec existovala! . . .

Však přece ještě jednou Pisa postrašila Elidské. Po bitvě u Leukter, když Arkadští pod protektorátem Epaminondovým znova se zmohli, pronikli až do Olympie a chtěli se tam ujati her, aby se pomstili za Pisanské, kteří slíbili jim slabou svou pomoc (ve 104. olympiadě, 364 př. Kr.). Elejští chtěli zrušiti tuto olympiadu

jakožto znesvěcenou, šli dokonce tak daleko, že porušili i svatý mír, jejž sami měli chrániti. Hry již počaly za předsednictví Pisanských a Arkadských, když tu Elejští vnikli do posvátného území, které najednou stalo se bojištěm. Elejští však byli poraženi a přinuceni utéci se do svého tábora u Kladea.

Ale mimo tyto případy a pak ještě třetí porušení míru, kdy na počátku III. stol. Agis, král spartský, chtěl potrestati Elejské pro jejich sympatie k Atheňanům, Elea kvetla a těšila se klidu jakož i hry olympické. —

Rozvoj ten byl čím dále tím větší a měl nejprve za následek, že Olympie víc a více se okrašlovala. Dělila se ve dvě hlavní části: jedna v posvátné Altidě a druhá mimo ni.

Již za časů velmi dávných bylo vystavěno v Olympii Heraion, na místě starého dřevěného chrámu Héry, a bylo dlouho jedinou svatyní v celé Olympii. Před vojnami perskými vystavěno bylo Heroon, oltář nějakého heroa, část Buleuteria, v němž sedávala rada, bulé, her olympických, pak Pelopion, chrám Pelopův. V rozkvět Olympie a jejich her připadá stavba chrámu Zevova, stavěného prý z trosek Pisy, v němž nalézala se proslulá socha Fidiova: Zeus ze zlata a slonové kosti; druhá část Buleuteria a j. — Pak po všecken čas, co Řecko těšilo se samosprávě, jakož i pod správou macedonskou a římskou neustále tu byly stavěny chrámy, sloupoví a oltáře uvnitř i mimo Altis, jakož i budovy všeho druhu ustanovené ku slavnostem her, ku přípravám athletů jako Palaestra a Velké gymnasion, k obydlím kněží nebo jiným podobným účelům. Mezi

tím a po různu stálo veliké množství soch bohů a heroů všech druhů, mezi těmi zejména sychy olympických vítězů. Díla ta poslaná jako ex-voto od měst, králů neb bohatých soukromníků připomínala nesmrtelná vítězství olympická, trofeje dobyté Řeky proti Řekům nebo proti barbarům za dob řecké svobody, ale připomínající také zotročilost slabých vůči silným z dob řecké poddanosti.

Ještě i za dob římských císařů, z nichž Tiberius a Nero sami súčastnili se zdejších her, Olympia neustále se zveličovala a okrašlovala. Z těch dob pocházel palác Neronův, Exedra Heroda Attica, zakončení to velikého vodovodu, jejž Herodes Atticus vedl z hořejšího údolí Alphea do Olympie, Theokleion, obě Thermy a j.

Tak byla Olympia znenáhla přeměněna v rozsáhlé museum panhellenské, museum mistrovských děl architektury a sochařství. Mimo to stávala se Olympia každý čtvrtý rok takořka hlavním městem Řeků ze všech tří sousedských dílů světa, kteří přecházeli sem, buď aby se obdivovali neb aby sami byli obdivováni, všichni však, aby se svým způsobem klaněli bohům.

Po periodě her lokalní a peloponnéské následovala tedy třetí, mnohem slavnější, panhellénská. K národům peloponnéským připojili se nejen Megarští a Athenští, a ostatní obyvatelé vlastního Řecka, ale také Jonové z Malé Asie a Řekové z Pontu Euxinu, obyvatelé řeckých kolonií z Italie, Sicilie a jiných, které z prvu byly vyloučeny a které pak čím dále tím větší řady závodníků vysílaly, zejména Rhodos, Aegypt, Kyréné a pod., rovněž čelná města ciziny cti té se těšila.

Panství macedonské nepřineslo do her žádné podstatné změny. Již před bitvou cheroneskou směl král Alexander příjmím filhellén, syn Amyntův, súčastniti se her a tím jaksi officielně bylo přiznáno, že Macedonští jsou národem hellenským, když účastenství barbarů při hrách přísně bylo zakázáno. Později král Filip dobyl skvělých vítězství při hrách jakož i jiní Macedoňané, jako na př. proslulá Macedoňanka Belestiché, kuběna krále egyptského Ptolemaea Filadelfa, jejíž hříbata byla prvními při závodech koňských.

Kapitola III.

Úpadek a zánik Olympie. — Objevení ruin olympických.

Bohatství v Olympii nahromaděné bylo nesmírné. Skládalo se dílem z pokut udílených jednotlivcům i celým městům, dílem z dobrovolných obětí všeho druhu. Vzhledem ku bezpečnosti místa přechovávaly se i v chrámu Zevově celé pruty zlata a rozmanité poklady náležející soukromníkům. Z Olympie také se půjčovaly peníze jak soukromníkům tak také městům cizím. Správa tedy takového obrovského jmění vyžadovala ovšem dosti složitého apparátu úřednického, ve kterém na prvním místě byl senát olympický čili rada, búlé. Mívala svoje sezení v Buleutériu a hlavní její úloha spočívala v řízení svatyň a správě pokladu.

Stěžejnou osobou čili předsedou všeho byl grammateus čili tajemník senátu. Pak teprve přišli kněží, gymnasiarchové, Hellanodíkové, soudci při závodech, Nemophylagové, strážci zákonů, Heroldové, hlasatelé, Apolytarchos čili policejní prefekt, Agoranomos čili dozorce tržiště a vedle toho houf zřízenců nižších, jako na př. strážníci při hrách a j.

Kněží bylo stejné množství. Vysoké hodnosti kněžské byly jakýmsi dědičným právem tří rodin, které se střídaly po každých čtyřech nebo pěti letech.

Dobou římskou počínaje ocitily se hry olympické v úpadku, především tím, že Římané, kteří podmanivše

si Řecko, chtěli míti účast při hrách a jichž přání bylo Řekům, tehda již zuboženým, rozkazem, setřeli jejich čistý panhellenský ráz. První značnější Říman, který při hrách zvítězil, byl Tiberius, který několik let před svým vystoupením na trůn pode jménem Tiberius Claudius Nero súčastnil se závodů vozatajských. Později jeho synovec Germanicus tak vítězil při závodech koňských a posléze, jak již řečeno, proslulý Nero.

Vystoupení Neronovo je zároveň svědectvím, kterak poklesl duch řecký ve své zotročilosti pode jhem římským a jak teď docela jinak vypadaly hry olympické. Nero ubral se r. 66. po Kr. do Řecka, se vším leskem dobyvatele, ve průvodu 5000 mužů tělesné stráže, která mu měla tleskati. Řecko podrobilo se ve všem mocnému vítězi, změnilo obvyklý pořad her, diváci tleskali, spoluzápasníci museli chtíc nechtíc ustoupiti Neronovi a tento odnášel vavříny docela nezasloužené. Nero, řídě povoz tažený desíti hříbaty — čehož nebývalo jakživo při hrách olympických — byl sice s vozu shozen a bezmála rozmačkán pod koly, ale přes to přece shromáždění tleskalo neobratnému Cesarovi a sbor soudcovský přisoudil mu za to věnec vavřínový, — začež dostal 240 tisíc drachem.

Sic ještě v posledních dobách jsou vítězi Řekové, ale pořád méně a poslední vítěz, který nám jest ještě znám, ve 281. olympiadě, r. 385 po Kr., jest Armen, potomek Arsacidů Varasdat (*Βαρασδάτης*), který několik let po té stal se králem armenským.

Také podstata her byla čím dále tím více rušena. Athleti z povolání drali se ku hrám, jejichž význam snížili na pouhou živnost. Ano ve IV. stol. po Kr. zdá

se, že hry už ani pravidelně se neodbývaly, tak že císař Valens r. 369 znovu je obnovil, načež r. 394 po 283. olympiadě císař Theodosius na dobro je zrušil. Roku 393. odbývaly se hry olympické naposledy. Asi následujícího roku socha Zevova ze zlata a kosti slonové byla odnesena z Olympie, bezpochyby do Cařihradu, a o něco později zničena při jakémsi požáru.

Starý kultus tím sice hned nezanikl, pohanští kněží ještě dále obětovali svým bohům v opuštěné Altidě, ale ovšem pohanství ustupovalo znenáhla šířícímu se křesťanství a zrušení her mělo za následek úplnou proměnu Olympie.

Hned r. 395 Alarich gotský vyplenil Olympii, ačkoli nic není určitého známo z těch dob o zkáze památností a soch, jež počíná systematicky až po roce 426, kdy císař Theodosius II. poručil pobořiti a zničiti všecky chrámy pohanské; tehda chrám Zevův byl zapálen, ač tím stavbě té nebylo valně ublíženo: ruka lidská nedovedla zničiti tento velechrám.

Obyvatelé Olympie, kteří usadili se ve zbylých svatyních, aby se uchránili proti častým vpádům nepřátelských kmenů, kteří od konce 4. století Řecko zaplavovali, vystavěli vedle chrámu Zevova pevnost, jejíž tři metry tlusté zdi byly stavěny z trosek olympických.[1]) Však pevnost ta netrvala dlouho a přes její opevnění stavěna byla obydlí dál a dále, pořád z materialu pobořených svatyň. Byly to domky a chýže chudých rolníků, dle nalezených předmětů soudě asi křesťanů, kteří proměnili také ve chrám dílnu, v níž

[1]) Přičiněním vlády německé byly zbytky těchto pevnostních zdí z Olympie odstraněny.

kdysi Fidias pracoval o soše Zevově. Nicméně ještě přes to Olympia zachovávala větší část svých velkolepých budov, jež dovedly sklátiti teprve pohromy živelní.

Nejhorší katastrofou pro Olympii byla zemětřesení, která r. 522 a 551 dne 9. července roztřásla všechen řecký východ a zničila mnoho měst, zejména Patras, Naupactos a Korint. Chrám Zevův byl pobořen všecek, trosky jeho byly rozmetány, části sochařské rozbity a mohutné sloupy všecky pokáceny. Neméně i ostatní budovy a tím spíše i sochy. Zároveň asi sřítilo se také kus hory Kronionu, který zasypal Exedru a několik domů, v nichž chovaly se poklady a tak aspoň bylo zachráněno mnoho soch římských. Olympia rázem se stala mohutnou sříceninou, ze které skoro veškero obyvatelstvo se vystěhovalo.

Poslední rány zasadila opuštěným troskám, v nichž přece ještě bylo mnoho cenného, povodeň řeky Kladea, kterou západní části Olympie, od velkého Gymnasia až po Laeonidaion pokryty byly vrstvou písku asi 1 m. vysokou. A s písčitých svahů Kronionu a jiných vrchů kolem Olympie déšť neustále splachoval bahno na to rumoviště. Kladeos pak měnil co chvíli svoje řečiště tak, že zkáza šířila se po všech sříceninách a řídcí ti obyvatelé, kteří zde přec ještě zůstali nebo znovu se usídlili, museli stále překládati svoje bydliště, jak toho jsou důkazem pohřebiště různě položená.[1])

[1]) Jak vysoko byly položeny pozdější vesnice nad sříceninami Olympie, znázorňuje teď několik velikých hliněných nádob, zapuštěných kdysi do hliněných podlah chatrčí a teď upevněných v bývalé své výši (nad síní zvanou „ohlasovou").

Povodeň, která přivodila úplné zničení a zaplavení Olympie, udála se, jak lze souditi z mincí nalezených, asi sto let po té. Kladeos opět vystoupil z břehů a to několikrát po sobě, tak že zanesl Olympii 3—5 m. vysokou vrstvou písku, z níž vyčnívaly jen ještě budovy pokladové čili klenotnice, jež posléze zaplavila hlína Kronionu. A na konec přivalil se jihovýchodní Alpheios, jehož proudy zadržela sice budova Oktagonu, kde byly odbývány proslulé koňké závody, ale hippodrom celý byl odplaven a co ještě zbývalo, zaniklo pod naplaveninami. Olympia pak zmizela na čisto a jen tu a tam válely se ještě nebo čouhaly ze země kusy sloupů z chrámu Zevova a zbytky kostela byzantského. Samo jméno Olympie upadlo v zapomenutí a údolí jmenovalo se *'Αντιλαλός*, mnohozvučné, za příčinou četného ohlasu, jejž vzbuzoval po okolních horách rachot hromu.

Po celá století Olympie byla pohřbena, nikdo z nových obyvatel Peloponnésu, ani Slované, ani Benátčané, ani Turci nevšimli si bohatého jejího hrobu, který víc a více zarůstal zelení, až teprve nový věk ji probudil. První hlas, který nabádal k odekrytí Olympie ozval se r. 1723. Byl to učený benediktin francouzský Bernard de Montfaucon,[1]) jejž r. 1767

---

[1]) V listě ze dne 14. června 723, ve kt rém gratuluje kardinálu Quiriniovi k biskupství na ostrově Korfu, zmiňuje se o objevech, které bude teď lze učiniti na Korfu, Zante a Kefalonii a dodává: „Ale co je toto všecko proti tomu, co lze nalézti na protější straně, na Morei! Totiž ve staré Elidě, kde se slavívaly staré hry olympické a kde se stavěly nesčíslné pomníky vítězům, sochy, reliefy a psaly nápisy. Země musí jich tam býti všecka plna a nejpodivnější při tom je, že tam dosud nikdo nehledal.“

následoval německý archaeolog Winckelmann.[1]) Avšak teprve oxfordský theolog Richard Chandler přistoupil skutkem ku vědeckému bádání v Olympii r. 1766 a Francouz Fauvel, vyslaný od markýze Choiseul-Gouffiera na výpravu archaeologickou r. 1787 první nalezl a určil zbytky chrámu Zevova; po něm přišli Angličané Leake, Dodwell a Gell určujíce ostatní památky. Počátkem tohoto věku Quatremère de Quincy pracoval o své knize o Zevovi Olympickém a na jeho radu lord Spencer Stanhope navštívil s kresličem Alasonem Olympii a podal pak r. 1824 první podrobnější plány a náčrtky. R. 1829 Abel Blouet a s ním někteří jiní archaeologové francouzští, kteří přišli s francouzským vojskem do Řecka, učinili dosti důkladné a důležité vykopaniny v Olympii a uveřejnili výsledky svých prací v díle Expédition scientifique de Morée. Odchodem francouzského vojska přestaly i práce vědecké expedice.

To všecko však lze pokládati jen za práce přípravné, ač velmi důležité; po nich věci nikdo se nechápal, ačkoli stále ozývali se hlasové cestovatelů navštívivších Olympii po novém kopání. Teprve vláda německá ujala se toho a to velmi energicky. Arnošt Curtius dovedl vzbuditi účastenství německého císaře Viléma I. a svého žáka korunního prince Bedřicha tak, že vláda povolila 57.000 tolarů ku pracem předběžným a uzavřela 25. dubna 1874 s Řeckem smlouvu,

[1]) „Jsem jist,“ pravil v jistém dopise, „že v Elidě možno učiniti žeň, která převýší všecky naděje a že důkladné bádání v tomto kraji vrhne jiné světlo na dějiny umění.“ Winckelmann, aby mohl lépe studovati Řím, přestoupil na katolictví.

schválenou říšským sněmem 5. prosince 1874, podle které obě vlády jmenovaly po jednom komisaři, který by na kopání dohlížel. Řecká vláda měla poskytnouti ochranu pracujícím a odškodniti vlastníky pozemků zabraných, kdežto vláda německá převzala veškeren potřebný náklad. Za to měly se dostati v majetek Řecka všecky předměty vykopané, vláda německá však měla právo k otiskům všech těchto předmětů na pět let. Obě vlády vyhradily si dále právo k uveřejňování výsledků těchto výzkumů. Sice vznikl proti smlouvě té v Řecku tuhý odpor, poněvadž obávali se, že tím hrozí Řecku nové nebezpečí zavlečení a loupení jeho drahých památek, ale odpor ten zlomen a 4. října 1875 zahájeny práce pod vrchním vedením Arn. Curtia, architekta Adlera a jednoho člena zahraničného úřadu v Berlíně. Řízení na místě samém měla střídající se komise archaeologů a architektů (archaeologové: Hirschfeld, Treu, Weil, Furtwängler, Purgold; architekti: Bötticher, Streichert, Steinbrecht, Böhm, Doerpfeld, Borrmann, Gräf, Gräber). Za šest zimních půlletí a nákladem asi 800.000 marek byl celý okres Olympický zbaven nánosu někdy až 6 m. vysokého.

Výsledky prací těch, skončených 20. března 1881 uveřejněny jsou v nádherném díle „Die Ausgrabungen zu Olympia“ vydaném redakcí Curtia. Ale kořist na skulpturách zůstala za veškerým očekáváním[1]) — ačkoli Praxitelův Hermes sám jediný stojí za námahu s vy-

---

[1]) Bylo vykopáno 130 soch a bas-reliefů mramorových, 13.000 předmětů bronzových, 400 nápisů, 100 předmětů z terrakoty a 40 pomníků.

kopáváním spojenou, — za to po stránce topografické a architektonické dostalo se vědě poučení velmi hojného. Olympia, tak jakou je teď, předčí všeobecným významem i samy italské Pompeje, které rozlohou ovšem jsou větší.

Původci všech těch prací olympických, Arnoštu Curtiovi, proslulému hellenistovi a horlivému filhellénu, postaveno poprsí v museu olympickém, které vystavěl řecký maecen Syngros uprostřed mistrovských děl olympických vykopanin.

Arci že i přes důkladné práce v Olympii vykonané je třeba velkých znalostí archaeologických a a také mnoho fantasie, abychom si na základě toho, co jest, sestrojili obraz Olympie takové, jaká bývala kdysi, se vším jejím leskem a slávou jejích budov mramorových a soch, se vším zlatem a bronzem, který je krášlil a čemu obdivovali se všichni, kdož navštívili posvátný její okršlek. Všechny ty nádherné budovy a nesčetné sochy vznikly sice z her olympických a byly jejich nutným průvodem, ale i mimo hry měly svou vlastní a nezávislou existenci, z umělecké jejich stránky vyplývající.

A opravdu, i když Olympia nezaznívala ruchem svých slavností, přicházeli přece přečetní návštěvníci obdivovat se mistrovským těm dílům, podávat oběti a tázat se věštců. Neboť po hrách nezůstávala Olympia nikterak místem mrtvým a pustým: bylo zde obyvatelstva dosti hustě, skládajícího se z kněží, věštců a úředníků všeho druhu, jak zmíněno bylo svrchu a kněží ti s četným svým komonstvem neustávali oživovati Olympii a její chrámy, podávajíce bohům

svoje oběti a udržujíce všecko všady v náležitém pořádku.

Mimo to Olympia každý pátý rok oživla znova při slavnosti Heraia, kterou slavila se zvlášť bohyně Hera, jíž podávali při této příčině nový peplos, závoj, tkaný od šestnácti elejských kněžek této bohyně. Při slavnostech těchto odbývaly se dokonce i závody dívek ve Stadiu, při kterých dívky proběhly však jen šestinu stadia, t. j. asi něco přes 30 metrů.

Ale však středem všeho a nejskvělejší částí života olympického byly proslulé hry, které během času staly se jedním ze stěžejných středisk všeho života řeckého vůbec.

Kapitola IV.

Hry olympické, přípravy k nim a jich počátky.

Hry olympické odbývaly se vždy po uplynulém čtvrtém roce, odkudž sluly πενταετηρικὸς ἀγών; počínaly s plnoluním, které následovalo po letním slunovratu, tedy ku konci června nebo počátkem července. Pravidelné jejich odbývání jakož i okolnost, že byly svátkem veškerého Řecka, bylo toho příčinou, že se staly všeobecným měřítkem časovým, počínaje od r. 776, a sloužily dle počtu svého za kalendářové období. Čtyřletí pak slulo olympiadou.

Ku pořádání slavností volen zprvu jeden, od 50. olympiady dva a později jako zástupci devíti čelných rodů devět pořadatelů čili hellanodiků, z nichž tři dohlíželi ku závodům koňským, tři k pentathlu a tři k ostatním závodům gymnickým. V době Pausaniově bylo těchto pořadatelů deset. K úřadu tomu voleni nejváženější a nejvíce vynikající občané rok před slavností na jedno čtyřletí a musili se již deset měsíců před slavností dostaviti do Elidy, kde pro ně zvláštní budova Hellanodikeion byla vystavena a jim veškeré pokyny ve příčině závodů uděleny a řády vysvětleny od t. zv. exegetů. Jako odznak čestný posili purpurové roucho a při závodech sedali na místě vyhrazeném, a to v Stadiu u hoření mety, v tak řečené σφενδόνη v hippodromu u cíle dráhy závodní.

Před nastoupením svého úřadu museli složiti přísahu.

Několik měsíců před počátkem her ubírali se nejprv tři hlasatelé, *σπονδοφόροι*, každý s náležitým průvodem oznámiti počátek slavnosti a sice jeden z nich ubíral se na sever přes Řecko střední až ku břehům Pontu-Euxinu, druhý na jihovýchod přes ostrovy do Syrie a Egypta, třetí se přeplavil do Italie a Sicilie jeda až k Neapoli, ba až k Marsilii a Pyrenejím. Ovšem že pak ještě členové každé skupiny se rozešli, aby známost o hrách roznesla se po Řecku celém.

Na toto officielní pozvání odpověděli Řekové buď že se súčastní her sami aneb že vyšlou zástupce, theory (*θέωροι*), provázené četným průvodem sluhů nesoucích skvostné dary, oběti, ex-voto a sváteční šaty. Ještě větší počet chystal se těch, kteří půjdou do Olympie jen na podívanou a obdivovat se stavbám chrámu a sochám tam postaveným.

Závodníci sami musili se dostaviti do Elidy měsíc před počatím her, a to proto, aby mohli býti od hellanodiků zkoušeni a před jejich zrakoma aby se mohli ještě cvičiti a aby do jednotlivých oddělení (*τάξεις*) mohli býti vřaděni. Ovšem že při zkoušce athletů se nijak nežádalo, aby ti, kdož budou připuštěni, byli vítězi, aniž snad, aby byli vynikli při některých hrách předchozích: měli jen podati důkaz své zdatnosti. Za to však ti, kdo v přípravách těch ukázali se slabými, nebyli vůbec k závodům připuštěni, poněvadž snadné podlehnutí pokládalo se vůbec za nečestné.

Vedle toho hellanodikové měli zkoumati, je-li

athlet se hlásící Řek a pak člověk svobodný a po čestný či bezúhonný. Neboť mimo barbary a otroky byli vyloučeni z her olympických nejen občané měst, která neplatila předepsaného poplatku za porušení posvátného příměří, ale také ti, kteří pro nějaký zločin byli zbaveni práv politických, jako křivopřísežníci a vrahové. Rovněž musili athleti prokázati předepsanou desitiměsíční přípravu ku hrám, kterou ostatek mohli i v Olympii samé odbýti.

Přípravy athletů děly se dle přesných předpisů (νόμος ἐναγώνιος), jimiž řídí způsob svého života celkem i athleti nynější. Záležely předem v tom, že živili se jen čerstvým sýrem. Teprve od 5. století přistupuje k tomu trochu masa.

Když byli hellanodikové vyzkoušeli athlety po žádaných stránkách, zapsali je do zvláštního seznamu, λεύκωμα. Ti, kdož přihlásili se pozdě, mohli býti přijati jen za zvláštních okolností, dle uznání soudců. Ale i pak museli zkoumati sílu kandidatů a jich přípravu, jakož i stáří hlásivších se chlapců nebo přihlášených hříbat. Neboť pouhé ohlášení nestačilo ku zařadění mezi chlapce nebo hříbata: záleželo tu na uznání soudců, nemá-li býti přihlášený chlapec zařaděn už mezi muže anebo hříbě mezi koně.

Jiných podmínek athletům nekladli, ale vzhledem k celé instituci přece účastník musel býti bohat. Dlouhá příprava tělesná jakož i cesta a pobyt v Olympii a posléze hostina, kterou vítězové musili strojiti svým spoluobčanům, vyžadovaly dosti značných obětí peněžních. Těch bylo ještě více potřebí těm, kdož účastnili se závodů koňských a kdo chtěl vítěziti v těch,

musel míti hojnou zásobu koní, z nichž by mohl vybrati nejlepší běhouny. Proto vítězívali tu jen tyranové nebo bohatí eupatridové.

Her nesměly se účastniti ani činně ani v hledišti ženy. Jediná výminka platila pro kněžku bohyně Demetry příjmím Χαμύνης, které bylo vykázáno dokonce čestné místo ve Stadiu, na bílém kamenném oltáři, proti hellanodikům. Jinak stanovil zákon, aby každá žena, která by byla viděna při hrách anebo která by překročila Alfeus ve dnech, kdy to bylo zakázáno, měla býti svržena se srázné skály zvané Typaia, za řekou. Avšak pokud známo, jen jednou jedinkrát odvážila se žena přestoupiti tento zákaz.

Byla to Ferenikė, dcera Rhoďana Diagora, který proslul svými vítězstvími při rozličných hrách hellenských, ano i v Olympii samé, tak že Pindar právem jej opěvoval. Sama s velikou dychtivostí stopovala přípravy svého mladého synka Peisirrhoda, který se chystal k zápasu pěstnímu s jinými chlapci. Ale v okamžiku jeho odchodu nemohla se odhodlati pustiti jej samotna tak, aby zůstal beze vší pobídky a přestrojivši se za gymnastu překročila Alfeus, pronikla se synem do Stadia a jsouc obecně pokládána za hochova učitele byla přítomna chlapcovu vítězství. Ale tu již nemohla se zdržeti a pospíchajíc políbiti vítěze přeskakovala ohradu, při čemž byla poznána a její lesť i její zločin prozrazeny. Byla předvedena před soudce, kteří však ji neodsoudili vzhledem ku její veliké mateřské lásce jakož i vzhledem k tomu, že její otec, bratr i syn byli vítězi olympickými. Od těch časů bylo však přikázáno, že každý gymnastés, tedy nejen

athleti, ale i jich učitelé, mají se dostaviti ku závodům nazí.[1])

Ženy směly však přece sůčastniti se aspoň nepřímo při závodech koňských v hippodronu, neboť při hrách těchto cena nepřipadla jezdci neb vozataji, nýbrž běhounu samému či lépe jeho majiteli, který jej poslal. Tak mohlo se státi, že zmíněná již Belestiché Macedonská obdržela cenu v závodech podobných a vedle ní mnohé jiné ženy, zvláště Lakedaimonské. Nejproslulejší z nich byla Kyniska, sestra krále spartského Agesilaa, která vůbec byla první z žen, jež obdržela v Olympii cenu. Také dcera Archidama II. tuto zvítězila. Z toho, jakož i z té okolnosti, že koně při závodech těchto vždy velmi pěkně ba nádherně byli vyšperkováni, lze souditi o aristokratickém rázu tohoto druhu her; o čemž ostatek ještě níže.

Právo účastenství při závodech však později za to rozšířeno i na příslušníky cizí.

---

[1]) Případ Fereniky porovnávají řečtí spisovatelé s moderní jednou národní písní, hledajíce v ní jistou anal gii: Za nešťastných dnů nadvlády ottomanské mladá jedna dívka žila již po 12 let na horách mezi klefty, jichž kroj také nosila a s nimiž bojovala proti nepřátelům své vlasti; ale jednoho dne, kdy účastnila se s nimi šermu a házení kamenem, náhlým pohybem prozradila svoje pohlaví ve přítomnosti mladého klefta, který neměl nic rychlejšího na práci než oznámiti to svým společníkům. Dívka vrhá se naň zuřivě a raní jej svou šavlí; teprve když nešťastník sténá volaje po své otčině, svých rodičích a své sestře, která záhy opustila rodinný krb a kterou nepoznal, — poznává v něm svého bratra, ale již pozdě lituje svého skutku. Bratr umírá, sestra končí sebevraždou a tím i celá píseň.

Několik dní přede hrami odebrali se hellanodikové a athleti z Elidy do Olympie a to ve průvodu velmi slavném a skvostném. Přicházeli posvátnou cestou přes Letrinu (dnes Hagios Joannis a Pyrgu) a za zvolenými hellanodiky následovala nejprve bulé elejská a funkcionáři, kterým bylo dbáti pořádku při hrách; v čele těch byli ἀλύται, alyté, jichž náčelník slul ἀλύταρχος, alytarchos. Pak teprve následovali athleti, vozatajové a jezdci. Učitelé athletů, jejich příbuzní, spoluobčané, diváci ze všech konců Řecka toho dne shromáždili se již v posvátném místě olympickém, aby zde byli svědky toho triumfalního příchodu, kterým nejdříve zahajovaly se hry. Nádheru a skvostnou velikolepost průvodu zveličovali ještě četní theorové, vyslanci různých měst, za nimiž jely vozy a četné soumary, jakož i mnohé oběti, které měly býti obětovány na oltářích Olympie. Do šumu lidí a vozů mísil se bekot ovcí a hučení volů k obětem vedených a všecka Olympie ozývala se radostným ruchem.

Ale ještě hrnul se lid, po šesti různých cestách, které ústily do Pisy, všude hemžily se všecky druhy dopravních prostředků tehda obvyklých. Bohatí měšťané přijížděli buď na koních anebo na těžkopádných povozech a za nimi vlekli se jejich soumarové. Přišedše rozbíjeli svoje stany na břehu řeky a všude kolem posvátného okrsku, kdežto poutníci chudí uvelebovali se jak mohli pod širým nebem; přemnozí z nich přišli pěšky, tak jako Sokrates chodil ku hrám isthmickým. Tábořiti venku bylo lze tím spíše, poněvadž slavnosti olympické připadaly v nejparnější dobu a stávalo se také často, že diváci, kteří s hlavou nepokrytou ku

závodům přihlíželi, slunečním zážehem byli stihnuti a v Olympii zemřeli, jako sám Thales. To však nedovedlo nijak zviklati touhu Řeků po závodech. Tím možno pochopiti i vtip Diogenův, který hrozí otroka potrestati tím, že jej pošle místo do mlýna dívat se na závody olympické a tam po celý den v horku se smažit.

Cestování valně i tím bylo usnadněno, že poutníci ku hrám byli chráněni přísnými zákony ekecheirie.

Theorové a jiní hosté úřadů olympických a cizinci officielní pospíchali zaujati vykázaná obydlí, jiní zase hledali přístřeší u známých.

Asi nad míru vábný byl to obraz, jejž poskytovala v tu dobu Olympia. Po straně jedné stany rozmanité velikosti a přerůzných barev, kdežto podél cesty k okrsku posvátnému stály v nekonečných řadách dřevěné baráky, kde se usadili kupci a kramáři z celého tehdejšího světa, vykládajíce tam svoje zboží všeho druhu před zvědavými davy. Rozmanitost krojů a pestrosta jejich barev rozesetých po celé pláni dodávala celému obrazu asi neobyčejně pittoreskního rázu.

Za jedním z největších mostů Olympie, tím který vedl od velkého Gymnasia na pravý břeh Alfea, nedaleko města Pisy, kde rozkládaly se četné vily a zahrady, bylo viděti novou řadu pestrých stanů táhnoucích se až k úpatí Kronionu . . . Zde zas jiný naskytá se oku obraz. Rozličné skupiny mužů tu stojí nebo jednotlivci se procházejí čtouce, gestikulujíce a přednášejíce, jiní hrají na flétnu anebo drnkají na kytaru. Posléze ve skupinách nejvzdálenějších zpívají pěvci při průvodu nástrojů strunových. První jsou filosové,

sofisté a básníci, druzí rhapsodové a hudebníci. I tito přišedše z Velkého Řecka, Malé Asie neb z ostrovů súčastni se zápasů, ale intellektualních, na poli vědy a umění.

Ze stinných strání Kronionu posléze lze přehlédnouti všecky části posvátného okrsku a veškerou pláň olympickou se všemi jejími stavbami, koupajícími se v zářivém slunci. Na jih lze viděti spoustu drsných kopců, porostlých jen olivami a borovicemi, na východ a západ široké údolí Alfea, zavřené po levici divokými goržemi Arkadie. Po pravici divoký Kladeos, řítící se do Alfea. A v Olympii pod námi na straně jedné úlový ruch a šum nesmírného množstva mezi všemi těmi stany, krámy, jídelnami, šenkovnami a dílnami, to vše jako obrovský jarmark, — na straně druhé velebný klid chrámů a svatyň, shluk překrásných předmětů uměleckých, staveb, soch a maleb, — to vše zas jako nádherná výstava umělecká... Z toho všeho však vyniká ráz náboženský těch her, neboť ze všech oltářů se kouří a bečící stáda čekají na svoji hodinu obětní; kouř vystupuje přímo k modrému nebi, ve výšinách rozprostírá se tak jako v rovný stůl aneb ztrácí se do okolních hor. Vyslanectva jednotlivých měst a států skládají na oltáře své dary drahocenné, i v tom jedna s druhými závodíce, závodníci skládají poslední přísahu a obětmi Zevovi vyžadují sobě přízeň nebes. Přijímají poslední rady a pokyny a obracejí na sebe obecnou pozornost. Slibují, že v závodech ani lsti ani úskoku se nedopustí a slib ten musí potvrditi přísahou i učitelé jejich, rodiče i bratři, závodům přítomní. Přísahají také hellanodikové, zava-

zujíce se, že budou souditi nestranně a spravedlivě ty, kteří budou závoditi. Přísaha ta, hellanodiků i athletů, odbývala se před sochou Zeva Horkia, majícího v obou rukou blesky, uprostřed buleuteria, a na údy čerstvě rozčtvrceného kance, kouřící se ještě teplou krví. Této přísahy bylo vždy dbáno s velikou přesností a je velmi málo příkladů, že by byla bývala porušena. Ti, kteří přece jí nedbali, platili pokutu určenou ku postavení bronzové sochy na počest Zeva na úpatí Kronionu. Tyto různé sochy lid zval *Zᾶνες* a po dlouhé ty věky, co trvaly hry, bylo těchto soch postaveno jen asi 20. Mezi 13 případy, kde pokuta tato byla usouzena, je také ten, kde jistý Serapion z Alexandrie platiti musel proto, že když se byl dal zapsati pro pankration, den přede hrami strachem jsa jat utekl.

Návštěvníci, kteří na zítřejší den her chtí sobě zajistiti místo, zaujímají již teď sedadla ve Stadiu a tráví tam i celou noc.

Konečně nadchází první den slavných závodů, her olympických den druhý.

Kapitola V.

Závody při hrách olympických, gymnické i musické. — Druhý den her olympických, závody chlapců.

Ze starých národů byli Řekové asi největšími milovníky závodů a sázek, jichž předmětem stávaly se věci nejrozmanitější. Běh a zápas byly jimi v dobách už nedohledných, a Herakles neostýchal se súčastniti matche v hltavosti, jejž mu nabídl jakýsi Lepreos: každý z nich snědl při tom celého býka.[1]) Theokrit referuje o závodu druhu docela opačného, o závodu v hubičkování.

V Olympii nebylo arci podobných závodů bizarních a hry udržely se dlouhou tradicí vždy ve slušných mezích. I to dlouho trvalo, nežli závody gymnické byly rozmnoženy o závody musické. A jaké to zvláštní potěšení mohli míti Řekové dívajíce se na tyto hry, při kterých přicházela k platnosti jedině síla fysická, ba dokonce i síla brutalní? Jsoutě mezi zápasy mnohé, tak jako zápas pěstní a pankration, které připadají nám nedůstojnými člověka vzdělaného. Avšak Řekové, národ umělecký par excellence, měli při tom požitek čistě umělecký a esthetický. Tak vykládá Lukian v jednom ze svých dialogů, ve kterém mluví

---

[1]) Srv. níže kap. VI. zápas Milona s Titormem.

Skyth Anacharsis a Solon: Musím jen litovati zápasníků, praví tam Anacharsis, když vidím, co všecko musí snášeti. Co pak se týká diváků, nerozumím nikterak, jaké potěšení mají vidouce muže vespolek zápasiti, rváti se, skoliti druh druha a navzájem se vochlovati. — Kdybychom byli, odpovídá Solon, při hrách olympických, istmických neb panathenajských, porozuměl bys vida to, co se děje, že právem tak dychtíme po tom divadle. Nemohu pouhým slovem ti říci, jakou bys měl radost sedě uprostřed zvědavců a vida odhodlanost athletů, krásu jejich těla, jejich přepěkné pósy, podivuhodnou obratnost, jejich sílu neunavující, jejich smělost, jejich zápolení, jejich odvahu a neustálou jich snahu po vítězství. Jsem jist, že bys je zahrnoval chválami, že bys také tak pokřikoval a tleskal.

V časech nejdávnějších různé hry olympické odbyly se za jediný den, později dloužila se doba zápasů a od r. 472 př. Kr. trvaly hry pět dní

V prvních 13 olympiadách sestávaly jen v běhu, r. 724 př. Kr. přidán k tomu *δίαυλος*, diaulos čili běh dvojnásobný (*διπλοῦς δρόμος*) a čtyři léta po té *δόλιχος*, dolichos čili *πολλαπλοῦς δρόμος*. K tomu pak přistupovaly:

r. 708 př. Kr. zápas, *ἡ πάλη* a pětiboj čili *πένταθλον*,

r. 688 př. Kr. zápas pěstní, *ἡ πυγμή*,

r. 680 př. Kr. závody vozatajské čtyřspřežní, *τὸ τέθριππον*,

r. 648 př. Kr. pankration, *τὸ παγκράτιον* čili všeboj,

r. 632 př. Kr. běh a zápas chlapců, ὁ δρόμος καὶ ἡ πάλη παίδων,

r. 616 př. Kr. zápas pěstní chlapců,

r. 420 př. Kr. ponejprv závoděno v běhu se zbrojí,

r. 408 př. Kr. v závodu koňském, dvojspřeží hřebců,

r. 384 př. Kr. čtyřspřeží hříbat,

r. 268 př. Kr. dvojspřeží klisen,

r. 254 př. Kr. nevyspělí běhouni,

r. 200 př. Kr. všeboj chlapců a jinochů do 18 let.

Závody koňské odbývaly se v Hippodromu; ostatní ve Stadiu. Těmto pak říkalo se hry gymnické, poněvadž jich účastníci museli je prováděti nazí, od řeckého γυμνός, nahý. V zásadě sice běžci se kryli kolem boků, ale od 15. Olympiady přestalo i to, poněvadž zástěra běžcům v běhu překážela. Prvním, který ve Stadiu obnažen se objevil, byl Orsippos z Megary neb dle jiných Akanthos z Lakonie.

Ku závodům gymnickým přidružily se (ač jen způsobem mnohem podřízenějším) také zápasy musické. V 91. olympiadě (416 př. Kr.) zápasili Xenokles a Euripides o cenu básnictví. Také bývaly závody trubačů a zachovalo se několik jmen vítězů. První byl v 96. olympiadě Timaios z Elidy; pak, ve třech olympiadách Archias z Hyble; ve 120. olympiadě (300 př. Kr.) Herkules mezi trubači, totiž Herodoros Megarský, který jako jeho heroický vzor odíval se lví kůží a stejně jako Herakles dobrým a velkým žaludkem vynikal. Obr ten spal na medvědí kůži a dovedl troubiti na dvě trouby zároveň takovou silou, že bylo lze poslouchali jej jen v jisté vzdálenosti.

Zvítězil v Olympii desetkráte. — Patrně asi neběželo při závodech trubačských o nějakou hudbu, nýbrž jen o silné troubení signálů, což také dobře se srovnává s válečným rázem zápasů, házení kopím atp.

Také byly odbývány zápasy na roh, nástroj s troubou příbuzný, rozdílný jen způsobem zakřivení; Krates Elidský zvítězil na tento nástroj v 96. olympiadě.

Pro zápasy musické bylo určeno v Olympii Lalichmion, zvané tak po svém zakladateli a v něm odbývaly se hlavně přednášky rhapsodů a řečnická cvičení, *λόγων τε αὐτοσχεδίων καί συγγραμμάτων.*

Také zápasy gymnické samy byli z části provázeny hudbou: při koňských dostizích zněly trouby (snad při tom samy závodily), při vozatajských závodech flétny; pentathlon bylo vezdy provázeno flétnami. A že tento průvod nebyl naprosto věci vedlejší, toho důkazem okolnost, že Pythokritos ze Sikyonu byl za to poctěn sochou v Olympii postavenou s nápisem *Πυθοκρίτου καλλινίκου μνάματα αὐλητᾶ.* Když byly zavedeny závody chlapců, vysýlala města do Olympie také nacvičené sbory chlapců, kteří při obětech olympických zpívali svoje chorály.

O pořadu her při slavnosti nevíme nic určitého, a dlužno jen přidržeti se pouhého mínění moderních spisovatelů, které arci není nezvratné.

Vlastní den zápasů zahájil opět slavnostní průvod v jehož čele kráčeli theokolové, spondoforové, věštci a všecko kněžstvo jakož i hellanodikové, všichni v šatech slavnostních a se všemi odznaky svých hodností, za nimi pak vyslanci státův a měst, ubírali se

k velkému oltáři Zeva Olympického, mezi chrámem Zevovým a Metroon (chrámem matky bohů). Za průvodem nesmírné množství v nábožném nadšení. K této oběti užívali theorové drahocenných nádob a kaditelnic, jež přinesli od svých spoluobčanů, tak že při tom všem rozvíjel se nevídaný lesk a na odiv stavěna díla umělecká.[1])

Sotva oběti ty skončily, od časného rána hrnulo se ještě množství do Stadia, k těm, kteří tam na svých místech přenocovali, a zejména byli to přátelé, příbuzní a rodáci zápasníků snažíci se dobýti ještě zbývajících nejlepších míst, nejblíže areny.

Stadium olympické bylo položeno na severovýchod od Altidy, za vrchem Kronionem. Byl to obdélník 211 *m* dlouhý a 32 *m* široký, proti ostatním Stadiím řeckým, jichž jedna kratší strana tvořila oblouk a druhá byla volna tvoříc široký vchod. Byly tedy ve Stadiu čtyři svahy určené pro diváctvo, dva protější, delší, dva kratší, a jen jeden z nich, severní, byl přirozený, sestrojený ve svahu vrchu Kronionu, kdežto ostatní nebyly než umělou navážkou, ale tak, že diváci seděli na trávníku, nikoli na kamenných schodech jako ve Stadiu panathenaiském za času Heroda Attika.

---

[1]) Možno si učiniti představu o této nádheře olympické, která se tu rozvíjela, uvážíme-li, že na příklad obyvatelé Segesty dovedli klamati deputaci Athenskou o bohatství svého města tím, že před nimi vyložili jen stříbrné nádoby a exvota z chrámu Venušina v Eryce. Jednotlivá města arci předstihovala se v rozvíjení té nádhery a pokladů uměleckých, a města velká nechávala se zde obdivovati od malých vzbuzujíce v nich svým bohatstvím úctu i bázeň.

Země, které bylo potřebí k nánosům umělým tří svahů ostatních, byla vykopána z areny, která tedy byla prohloubena o tři metry pod niveau Altidy; výška strání nebyla tedy větší než šest metrů, ale klesaly pozvolna, tak že nakloněná plocha byla dosti veliká a do Stadia vešlo se prý obecenstva na 40.000. Na obou koncích přes celou skoro šířku Stadia zaraženy v řadě kamenné desky, jež tvořily při běhu společné stanoviště, z něhož závodníci na dané znamení vyrazili; stanoviště každého závodníka bylo naznačeno mezníky na 1·20 *m* od sebe vzdálenými (bylo jich 20). V deskách těch nacházely se dvě rovnoběžné rýhy, o něž se závodník patami obou nohou opřel a v tomto napjatém postavení s trupem ku předu nachýleným čekal na znamení k běhu. Dráha od jedné mety ke druhé čili vniterná délka Stadia obnášela 600 řeckých stop (stopa 0·32 *m*) čili dle nejnovějších měření přesně 191·79 *m*, zvala se stadion a sloužila v Řecku obecně za jednotku délkovou — —

. . . Množství ve Stadiu jest ovšem šumné a rušné, hovoří se asi o událostech včerejška i o chancích dneška jakož i o jednotlivých zápasnících, dílem známých, dílem nových. Řekové vůbec a při takových shromážděních zejména, mluví rádi a jest mnohem více těch, kteří hovoří než těch, kteří poslouchají.

Pojednou to vše stichne, hellanodikové oděni v purpur a na hlavě majíce věnce zaujímají místa reservovaná, kněžka Demetry Chamine přistupuje také usazujíc se na svém trůně tváří k soudcům, první champinové se objevují, výběr to řeckého junáctva oslňující krásy a stepilosti, lepotvárného vzhledu. Nahé

jejich postavy vypadají tak jako sochy z mramoru tesané, které rozestaveny jsou v Olympii. Alytarchos řadí athlety k závodění dle losu, jejž každý si vytáhl.[1])

Zahájeny byly tedy hry vlastní, které začaly závody chlapců, připravujícími jaksi závody mužů, aniž však byly méně důležity a soudcové byli při nich stejně přísni vůči mladému dorostu a příští naději vlasti. Byli to hoši až i dvanáctiletí, jako Messéňan Damiochos nebo sotva dvacítiletí jako Mityléňan Andrippos, který ve čtyřech velkých hrách při závodech chlapců byl vítězem. Při závodech v běhu proběhli hoši jen polovinu, někdy i dvě třetiny Stadia.[2])

Bylo to dojista pěkné podívání na zápasící chlapce, jak rozvíjejí svou sílu v zápasech nekrvavých a bezpečných. Čilost a ješitnost jejich byla podněcována nejen přítomností příbuzných, otců a bratří, kteří jim dodávali odvahy pohledem, posuňky i voláním, ale zejména pomyšlením, že vítězství jejich bude vítězstvím jejich vlasti. Radost těchto dětí bývala nevýslovná, když slyšeli slaviti svoje jméno spolu se jménem svých rodičů a vlasti, v dobách triumfalních Pindarových, který učinil takto nesmrtelným Alkimedona, chlapce Eginského, vítěze v zápase, Agesidama z Lo-

---

[1]) Písmena abecedy, jichž jako losů se užívalo, byla ve stříbrné urně zasvěcené Zevovi. Herold ohlašuje jména prvních čtyř a jména jejich vlasti s obvyklou formulí: „Může kdo vyčítati těmto zápasníkům, že byli v okovech nebo že vedli život nepočestný?“ — načež trubači dávají znamení a diváci počínají stopovati zápas.

[2]) Pankration čili všeboj chlapců byl odbýván jen jednou jedinkrát a nebyl obnoven, protože prý Elejští žárlili na vítěze Eutelida z Lakonie.

kridy, vítěze v zápase pěstním a Asopicha z Orchomény, vítěze v běhu.

Dne následujícího (třetího, počítáme-li za den první den přísah, obětí a slavnostních průvodů) přišly pak na řadu závody mužů, rovněž ve Stadiu.

Kapitola VI.

Třetí den her olympických. — Závody v běhu a zápas prostý.

Počíná se **během**, který obsahuje závody troji: závody na vytrvalost, *δόλιχος*, závody na rychlost čili běh prostý (*στάδιον, δρόμος*) a závody smíšené (*δίαυλος*). Při signalu trubače pustí se řemen, který dosud přepínal řadu závodníků, a ti teď vyráží vši silou a rychlostí. Zvuk fléten a volání známých a přátel je pobádá.

Závod na rychlost čili dromos záleží v běhu jednoduchém asi 192 metrů, od jednoho konce Stadia ke druhému. V závodech na rychlost, dolichos, probíhají Stadium šestkrát, desetkrát ano i dvanáctkrát kolem, tedy asi 4603 *m.*[1]) V diaulu, čili běhu smíšeném neb dvojím, kde rychlost spojila se s vytrvalostí, bylo Stadium proběhnuto dvakráte po celé délce, tak že cíl byl při východišti.

Zdá se, že počalo se s dolichem, pak že přišel běh prostý, dromos a končilo se diaulem.

Účastníci neběželi všichni dohromady, nýbrž ve skupinách čili seriích — *τάξεις* — po čtyřech a složení těchto serií určeno bylo losem, už asi první den

[1]) Běh rovnal se 36 min., 1 hodině a 1 hod. 12 min. cesty, namahání ovšem nemalé.

her, kde vůbec rozhodovalo se tímto způsobem o všem, co takto mělo býti rozhodnuto.

Po dokončeném běhu hlasatel prohlašuje vítěze a odevzdává mu ratolesť palmovou, která dává již právo na věnec. Celé Stadium tleská a je radostně rozechvěno, ačkoli vítězství není ještě definitivní . . .

Dle epigrammů složených na jejich počest běžci snadno dovedli přemahati i překážky a nesnáze písčité půdy a obecenstvo ani nestačilo následovati jich zrakem zejména při závodech na rychlost. Proto také na obrazích a tam, kde běh jednoduchý je znázorněn, bývají běžci zobrazeni jakoby ve skoku: jedna noha je zvednuta u velikou výši a druhá vzadu sotva že se půdy dotýká. Mnohdy obě nohy jsou ve vzduchu, ve skoku. Ruce jsou vztaženy do předu a do výše. — Kdežto naopak při dolichu jen jedna noha, zadní, je nadzvednuta do výše a druhá plně dotýká se půdy tak, že krok je mnohem kratší a vzdálenost nohou mnohem menší, než při běhu zvaném dromos. Běžci tak, jak dosud se děje, drželi lokty vzpjaty do zadu a pěsti zaťaty po stranách. Teprve když blížili se k cíli změnili běžci dolichu běh běžíce tak jako při dromu.

Vítězové jednotlivých serií pak běželi spolu a pak teprve rozhodlo se o vítězi definitivním, který slul *ὀλυμπιονίκης* olympionikes. Pakli počet běžců byl větší než 16, přikročilo se dokonce ještě k běhu třetímu, kterého se účastnili vítězové prvních 4 skupin a vítězové skupin dodatečných. Stávalo se to však zřídka.

Dromos byl jaksi nejčestnějším ze všech závodů v běhu a také nejstarším se všech různých her olympických; proto i když zavedeny byly hry složitější,

nepřestával míti primat, tak že ti, kdož zvítězili při něm, byli prohlášeni „eponymoi Olympiady“ *οἱ ἐπώνυμοι τῶν Ὀλυμπιάδων*, a po nich olympiada měla své jméno.

Hermogen z Xanthu v Lykii nazván byl Hippos (*Ἵππος*) kůň, poněvadž dobyl 8 věnců vavřínových při prostém běhu ve hrách tří olympiad. Argiňan jménem Aigeus, vítěz při dolichu, který hned po svém vítězství z Olympie se vzdálil, ještě téhož večera mohl zvěstovati o svém vítězství ve své domovině, ačkoli Argos je vzdáleno od Olympie 75 km., přímou čarou a normalní chodec nehledě k nesnázím půdy by potřeboval na to aspoň 16 hodin. Zvučného jména dobyl sobě zejména Ladas ze Sparty, který všechny své druhy v rychlém běhu předstihl a v Olympii slavně zvítěziv u cíle dráhy ducha vypustil. Noha jeho nezanechala v písku ani stopy, tak že v epigrammu naň složeném táže se básník: přeskočil Lades dráhu či ji přelétl? Slávu jeho hlásala socha v Olympii Myronem zhotovená; ve Spartě pojmenována dle něho i dráha závodní. O Ariovi z Tarsu praví básník hyperbolicky, že jej při závodu bylo možno zříti pouze u východiště a u cíle, v běhu však nemohlo ho oko postihnouti. Messenští běhouni zachovali sobě vítězství ve 4.—11. olympiadě. Z Krotonských vyznamenal se Fayllos, který zvítězil mimo to také 3krát ve hrách pythijských a to 2krát v pentathlu. Dikon z Kaulonie zvítězil 5krát v pythijských, 2krát v isthmických, 4krát v nemejských a 3krát v olympických hrách. Polites z Keramu zvítězil v jednom dni ve všech třech druzích běhu, Leonidas z Rhodu dobyl sobě ve čtyřech olympiadách 12 cen vítězných. Slavným bě-

honem byl dále Polymnestor z Miletu, jenž jako hoch v Olympii zvítězil a zajíce prý dohonil, pak Lasthenes z Theb, který o závod s koněm běžel z Koronei do Theb a zvítězil. Z olympických přeborníků vynikl Dandes Argivský, který dle udání Simonidova pouze v hlavních 4 slavnostech národních 22krát zvítězil. Z heroů v rychlém běhu vynikl Achilleus, příjmím „rychlonohý.“[1])

[1]) Pěkně popisuje Homer závod v běhu vůbec ve XXIII. zpěvu Illiady verš 753. a násl. takto:

„Vstaňte, kteří se také chcete v zápase tomto pokoušet!“
Tak vece, hned povstal rychlý Oiléovec Aias,
povstal důmyslný Odysseus, na to Nestora mládec
Antilochos; neboť on překonal v běhu všechny mladíky.
(Stáli po sobě řadou; na to cíl jim ukázal Achilleus.)
Od zábradlí táhl se běh jim; rychle utíkal
Oiléovec napřed, jasný se za ním hnal Odysseus
poblíž, jak kdy letí lepopásé ženštiny služky
blízko člunek při prsou, jejž pěkně rukou ona hází,
provlekujíc skrze osnovu niť; na blízku při ňadrech
tento drží, tak blízko utíkal a v šlépěje stoupal
Oiléovci nohou, prve než prach kol je obestřel;
na hlavu dech pouštěl jemu jasný vládce Odysseus
rouč běže stále; na něj povolávali všichni Achajští
dychtícího po výhře a víc ho pobádali v touze.
Když běh poslední dokonávali, tehdy Odysseus
k jasnooké ve svých ňadrech modlil se Athéně:
„Slyš mě, Athéno, nohám na pomoc laskavě mi přispěj!“
Takto se modle pravil, vyslechla ho Pallas Athéna,
zbystřila údy čilé, nohy vespod a se shora páže.
Když pak již měli v brzku u závodu cíle dopadnout,
ve běhu sklouzl nohou Aias (nebo zmátla ho Pallas).
Hned se měšidla chopil jasný Odysseus mnohotrpný,
ježto přišel první; čacký tura obdržel Aias.

(Překlad Škodův.)

R. 520 př. Kr. přidali k těmto třem druhům běhu ještě běh ozbrojenců, jejž zvali buď ὁ ὁπλίτης δρόμος neb ὁπλίτης ἢ ὅπλον; tento běh odbýval se však až čtvrtý den a zakončoval hry. Hoplitodromové oběhli dvakráte Stadion po jeho délce, tedy stejnou vzdálenost jako diaulodromové, jenže hoplitodromové měli na sobě zbroj a to původně zbroj úplnou: přilbu, holeně a štít, později jen přilbu a štít nebo jen štít. Hoplitodromové vzhledem k obtížím běhu vyběhli všichni dohromady. První věnec vítězný ze závodu toho odnesl Damaretos z Heraie. O znamenitém výkonu hoplitodromském činí zmínku Curtius Rufus: v 8. knize dějin činů Alexandrových vypravuje totiž, že dvořan Alexandrův Filip doprovázel krále po 12½ hodiny jízdy v plné zbroji vedle koně utíkaje. Týž bojoval statečně při králi, až konečně vysílen o strom se opřel a ducha opustil. Výkon posla Marathonského, který přišel oznámit archontům vítězství Miltiadovo nad Peršany, obecně je znám.

Po závodech v běhu následovala týž den πάλη čili zápolení neb zápas prostý, který náležel k nejdůležitějším.

Řekové již ode dávna v zápase se cvičili a místo k tomu cíli určené slulo palaestra. Při zápase tomto mohl athlet ukázati všecku svou sílu, obratnost a dovednost a Plutarch praví, že zápas vyžaduje zároveň více umění a více lsti než všecka ostatní.

Dříve než zápas se počal, natírali athleti svoje těla olejem, dílem aby dodali údům větší síly, dílem větší pružnosti. Ale aby zase proto při zápasech neupadli a aby mohli navzájem se popadnouti, sypali

se jemným pískem. Což bylo zároveň opatřením hygienickým, aby potící se tělo nepřišlo do přímého styku se vzduchem.

Nežli zápasníci se odebrali na zápasiště, počítali je hellanodikové; každý pak vhodil do urny kuličku, z nichž dvě a dvě označeny byly stejnou písmenou. Athleti opět kuličky náležitě zamíchané vytáhli a ti, kteří měli pak stejná písmena, musili zápasiti spolu . . .

Po zápase tomto (jakož i jiných) stírali zápasníci s těla směs oleje, potu a písku zvláštními přístroji, jakýmisi to noži či kartáči kovovými, kterých staří užívali také ku tření po lázni.

Nejvíce byl oblíben zápas zvaný triagmos (*τριαγμὸς*), který záležel v tom, že protivník třikrát musel býti povalen, což vyžadovalo ovšem, neměl-li vítěz sám upadnouti, značné dovednosti a síly. Athleti, vztáhnuvše ramena do předu, postavivše se pevně na chodidla a prohnuvše se poněkud v kolenech, s ramenoma vzad a šíjí trochu nakloněnou dali se do křížku; avšak toto postavení pravidelné obou protivníků, čelem proti čelu jako dvou beranů bojujících rohama, trvalo jen krátce. Každý z nich takořka číhal hledaje příležitost k útoku, a dávaje pozor na sebe menší známku slabosti protivníkovy byl hotov užiti každého falešného jeho pohybu; při tom okem cvičeným a prohlédavým byl připraven na vhodný okamžik k vydatnému útoku, anebo předstíral nějaký výpad, kterým by protivník ku změně své taktiky byl sveden a obrátil se k obraně, čímž snáze by byl poražen. — Stržení k zemi státi se mohlo

nadzvihnutím (*ἀνατρέπειν*) nebo podtržením nohy (*ὑποσκελίζειν*); také bylo dovoleno objati protivníka nejen kolem boků, ale také za ramena, stáhnouti mu hrdlo (*ἄγχειν καὶ λυγίζειν, τραχηλίζειν*), skočiti naň ze zadu a t. p. Mimo tyto hlavní hmaty (*λαβαί*) bylo ještě mnoho jiných obratův a léček dovoleno, mezi nimiž některé dosti násilné, jako na př. vykrucování palce. — Ale ať jakkoli zápas byl litý, přestal ihned, jakmile jeden z athletů byl poražen a počal znova, až když opět vstal; neb jak bylo řečeno, bylo poraziti protivníka třikráte.

Jen při pankrationu, všeboji, bylo dovoleno pokračovati v zápase i když protivník padl, neboť při tomto druhu her zápas byl mnohem intensivnější.

Ale, jak snadno lze pochopiti, nebylo tak lehko poraziti protivníka třikráte a ostatek ani tento trojí úspěch nezaručoval vítězi triumf definitivní. Neboť tak jako při dromu vítězové skupin museli závoditi znova mezi sebou, tak zase vítězové jednotlivých párů byli znova spárováni losem mezi sebou a tak postupně, až ze zápasů vyšel vítěz jediný.

Tím se stalo, že vítězství v zápase prostém bylo vlastně celou řadou vítězství jednotlivých a zasloužено dosti perně. Nejváženější z těchto vítězů byl *ἀνέφεδρος*, totiž ten, který beze vší přestávky vítězil při těchto postupných zkouškách. *Ἔφεδροι* nazývali se opět ti, kteří, když zápasníků byl počet lichý, zatím usedli čekajíce na konec některého zápasu. Tím si odpočinuli a mohli začíti nový zápas se silami osvěženými. Proto ten, kdo vítězil neodpočívaje, požíval větší slávy.

Jiný způsob vítězství také zvláště slavného bylo vítězství, jemuž Řekové říkali ἀκονιτὶ (bez prachu) a kterým byl označován vítěz zůstavší bez konkurenta, buď že nikdo se nehlásil k zápasu s ním anebo že ti, kteří se dali zapsati, uznávajíce jeho svrchovanost, neodvážili se proti němu zápasiti.[1])

Jedním z nejproslulejších zápasníků byl Milon Krotonský, který už v mládí bývał vítězem při hrách olympických a pythijských a o jehož nadlidské síle kolovaly pověsti až neuvěřitelné; stejně však vynikal také čilostí a herkulovskou svojí postavou. Tak prý jednou naložil si na bedra čtyřletého býka, přeběhl s ním vůči shromážděnému obecenstvu jednou kolem stadia, načež býka jednou ranou usmrtil. Svou vlastní sochu pocházející z dílny Dameovy do Olympie odnesl; na jejím podstavci byl vyryt nápis Simonidův: Krásně

[1]) Homér líčí zápas prostý při tryznách na poctu Patrokla svedený (Ilias XXIII. 708 a násl.) velmi pěkně takto:

Povstal veliký Telamónovec Aias;
povstal důmyslný Odysseus obmysly znající.
Když se opásali již, do prostřed závodu vešli
a druha druh silnýma se pažema chytali pevně,
tak jako krokvy, které zkušený toho mistr upevní,
na stavení vysokém, před větry je chrániti touže.
Od zmužilých svírána paží jim praskala žebra
zápolením silným; mokrý pot lil se po údech;
husté pruhy kolem po obou jim bedrech a plecích
zbarveny jsouce krví naběhly a přece pořáde
vítězství chtěli o stvůrnou trojnožku dojíti,
ježto nebyl s to na zem povalit druha svého Odysseus,
takž Aias, nebo síla Odyssea bránila statná. —
Když byli již nevrlí z toho krásnoholenci Achajští,
tehdy teprv mu pravil veliký Telamónovec Aias:

vypíná se krásného Milona zjev, jenž v Pise kdys sedmkrát zápase zvítězil v kolena neklesnuv.“ Ruka jeho byla tak silná a pevná, že dovedl v pěsti udržeti granátové jablko tak, že nikdo mu je nemohl vyrvati, aniž jablko se při tom rozmačkalo; stál na disku olejem natřeném a přece nikdo jej z něho nedostal; čelo obvázal si provazem a napjal žíly tak, až provaz praskl; přimkl-li loket svůj pevně k prsoum, předloktí rovně ku předu napjal a prsty roztáhl, nepodařilo se žádnému ani malík jeho ohnouti. Milon byl posluchačem slavného Pythagora, a historie poznamenává, že při jisté přednášce hrozil strop posluchárny spadnouti na hlavu posluchačů, když tu Milon trámy pažema svýma opřel a shromážděné tak před záhubou zachránil. V bitvě se Sybarskými u Tarenta postavil se v čelo svých krajanů oděn po příkladě Herakleově

„Božský Láertovče, velestrůjný Odyssee,
zdvihni mě neb tebe já, a druhé bude Zévu na péči.“
Takto praviv zdvihal ho; na lest nezapomněl Odysseus;
v podkolení udeřil ho patou v zad a podrazil údy.
Na znak jej porazil, spolu sám padl vládci Odysseus
na hruď; zástupové s podivem patříce užasli.
Pak zdvihal jej zas jasný Odysseus mnohotrpný,
pohnul jim od země maličko a nazdvihl vzhůru,
však jemu podrazil údy; na zem zase klesli oba dva
druh druha blízko při sobě, prachem potřísněni velmi.
Ještě v třetí byli zas by vstanouce se pustili zápas,
jen že po té Achileus sám povstal a jim v boji bránil:
„Zápolit už přestaňte a dále se pracně nemořte.
Oběma vítězství patří, ceny vezměte rovné,
a jděte, též by jiní se pokoušeli ve hře Achajští.“
Takto praví, oni na slovo hned poslechli ochotně
a s těla prach setřevše do rouch oblékli se spodních.
(Překlad Škodův.)

v kůži lvi a hrozným kyjem přinutil levé křídlo nepřátel k ústupu, čímž bitva rozhodnuta.

Jak byl silný, tak byl i veliký jedlík: snědl prý na posezení asi 4 kg. masa a tolikéž chlebů a vypil půl páta litru vína; za jediný den snědl prý v Olympii býka čtyřletého. V tom vzhledě však i jiní athleti se mu vyrovnali; tak jeden z nich Titormos, pastýř Etolský, dokonce i dobrou chutí i siláctvím jej předčil: v zápase s Milonem snědl celého vola a v chůzi unesl kameny, jimiž Milon dovedl sotva hnouti a největšího vola zastavil popadnuv jej za nohu.

Milon, když byl v pozdějších letech silně stloustl, působil na protivníky svoje spíše tíhou svého těla než dovedností neb uměním zápasnickým, kterým tak vynikal za svého mládí. Řekové však vždycky více obdivovali se eleganci a ušlechtilosti takového zápasu, tak že i chlapec Kratinos z Aeginy, který se vyznamenal krásou svých pohybů při zápase prostém, dobyl nejen věnce vavřínového, ale byla mu i socha v Altidě postavena, jakož i socha jeho učitele. — Milon však skončil způsobem velmi žalostným: kdesi v okolí Krotonu našel pařez, jejž kdosi darmo pokoušel se rozštěpiti. Milon strčil ruce do rozklínované štěrbiny, ale při tom vykloužly klíny, pařez se sevřel a nebohý Milon nemoha se vyprostiti stal se kořistí vlků.

Z ostatních zápasníků zvláštní zmínky zasluhují Cheilon z Pater, Mileťan Astydamas, jehož spálené kosti ani dvě urny pojmouti nemohly, Filumenos z Filadelfie, jenž ranou pěstí v kovové soše vyhlubeninu způsobil. Sparťan Hipposthenes, Straton z Alexandrie a jiní. Jména jejich utkvěla dlouho

v paměti Hellady, neboť vítězství v zápase pokládáno za nejčestnější. Což divu, že mnozí po slávě té dychtivě toužili a všelijakými, i nekalými prostředky ji dosíci chtěli. Někteří hleděli ctižádosti té použiti a dali se při veřejných hrách za dobrou odměnu poraziti a v prach skoliti, ač-li soudcové toho nezpozorovali a těžkou pokutou netrestali.

Kapitola VII.

Zápas pěstní a pankration.

Zápas pěstní čili rohování (*πύξ, πυγμή, πυγμαχία*), který následoval po zápase prostém, poskytoval mnohem méně umění a byl také pokládán za nejméně ušlechtilý ze všech her olympických. Zápasníci měli k tomu cíli pěstě opatřeny řemeny rozdávajíce tím hrozné rány svým protivníkům, zejména do prsou, do ramenou a do hlavy. Rány byly tím horší, když později vešly v užívání kožené uzle, tvrdé knoflíky kožené nebo dokonce kuličky kovové, kterýž hrubý a nebezpečný přístroj zvali koulí, *σφαῖρα* aneb humoristicky mravencem *μύρμηξ*. Tu arci zápas zřídka končil tím, že by některý zápasník ustoupil zemdlením nebo se prohlásil za překonaného, jak při tomto druhu závodů bývalo zvykem, nýbrž nejčastěji nějakou zlámaninou, rozbitou dásní, utrženým uchem nebo přelomenými prsty, ba někdy zasadil zápasník příliš horlivý svému protivníku i ránu smrtelnou.

Hlavní momenty surového tohoto boje byly asi tyto. Když oba zápasníci příhodného místa nabyli, stojíce pevně na nohou poroztažených s tělem sice na-

kloněným, ale s krkem a hlavou k ochraně v zad a v levo nahnutými, začali buď oba rukama na sebe dorážeti buď přestával jeden na pouhé obraně, rány protivníka toliko odrážeje a jej unavuje. Rány padaly nejvíce na svrchní část těla, zejména hlavu a všecky její části, uši, tváře a zuby. Ale druh druha nesměl tahati, chytati neb otáčeti, ani nohou užívati; za to boj obnovován v přestávkách až do vysilení (ἀπαγορεύειν) jednoho neb druhého, jak řečeno. Proto, pokud slabšímu jen něco málo síly zbývalo, nezoufal ještě a vítězství záviselo zhusta na jeho vytrvalosti. Vypravuje se, že Eurydamas Cyrenský cítě, že má dáseň vyraženou spolkl raději svoje zuby tak chladnokrevně, že protivník vida svůj prudký útok bez účinku raději se prohlásil přemoženým. Sokrates Sikyonský popadl svého protivníka za ruce, přelomil je a nepustil, dokud protivník nedoznal jeho převahu; proto zván ἀκροχερσίτης. Porouchané boltce bývaly úkazem velmi častým a slul athlet s uchem natrženým nebo rozbitým ὠτοκάταξις. V troskách olympických našly se i hlavy athletů, jimž sochaři zúmyslna nadělali uši zkomolené.

Následující epigramy dávají dosti pěkný i smutný obraz o síle a neobyčejné vytrvalosti těchto hrozných zápasníků. Tak v epigramu jednom se praví: Tento udatný Olympionikos měl kdysi nos, bradu, obočí, uši a řasy; ale ztratil všecky tyto věci od těch dob, co se zanášel zápasem pěstním; ba ztratil dokonce i svoje otcovské dědictví, neboť bratru jeho, když před soudci ukázal jeho podobiznu, zhotovenou před zápasy, po-

dařilo se dokázati, že žádné podobnosti tu nestává a vyloučiti jej takto z dědictví.[1])

A ve druhém: Ulyssa po dvacíti létech nepřítomnosti poznal u krbu otcovského Argos, jeho věrný pes, ale tebe, Stratofone, po čtyřech hodinách zápasu pěstního, nepozná ani tvůj pes ani kdokoli z města; a kdyby ses podíval sám do zrcadla, přísahal bys, že nejsi Stratofon.[2])

Ve třetím posléze: Athlet Aulos obětuje bohu Pisanskému všecky kosti své lebky, které sebral jednu po druhé. Jestli kdy přestane účastniti se zápasů nemejských aniž při tom ztratí život, zůstane mu ještě páteř, kterou chce tobě, veliký Zeve, učiniti novou oběť.[3])

A o jistém Apollofanovi se praví, že hlava jeho vypadala jako sýto neb jako okraj knihy prožrané od červů. Jizvy, které řemením dostal, bylo lze pokládati

---

[1]) *Οὗτος ὁ νῦν τοιοῦτος Ὀλυμπικὸς εἶχε, Σεβαστέ*
ῥῖνα, γένειον, ὀφρύν, ὠτάρια, βλέφαρα,
Εἶτ' ἀπογραψάμενος πύκτης ἀπολώλεκε πάντα,
ὥστ' ἐκ τῶν πατρικῶν μηδὲ λαβεῖν τὸ μέρος.
Εἰκόνιον γὰρ ἀδελφὸς ἔχων προενήνοχεν αὐτοῦ,
καὶ κέκριτ' ἀλλότριος, μηδὲν ὅμοιον ἔχων.

[2]) *Εἰκοσέ τους σωθέντος Ὀδυσσεὺς εἰς τὰ πατρῷα*
ἔγνω τὴν μορφὴν Ἄργος ἰδὼν ὁ κύων.
Ἀλλὰ σὺ πυκτεύσας Στρατοφῶν, ἐπὶ τέσσαρας ὥρας,
οὐ κυσὶν ἄγνωστος, τῇ δε πόλει γέγονας
ἢν δ'ἐθέλῃς, το πρόσωπον ἰδεῖν ἐς ἔσοπτρον ἑαυτοῦ,
οὐκ εἰμὶ Στρατοφῶν αὐτὸς ἐρεῖς ὀμόσας.

[3]) *Τῷ Πίσης μεδέοντι τὸ κράνιον Αὖλος ὁ πύκτης*
ἓν καθ' ἓν ἀθροίσας ὀστέον, ἀντίθεται.
σωθεὶς δ' ἐκ Νεμέας, Ζεῦ δέσποτα, σοὶ τάχα θήσει
καὶ τοὺς ἀστραγάλους, τοὺς ἔτι λειπομένους.

za tabulaturu hudby lydické nebo frygické. Nicméně, dí epigram, můžeš ještě zápasiti bez bázně z nového poškození, tvoje hlava nemá již místa na jiné rány. — Jiný athlet, Andreolos, praví o sobě: Zápasil jsem udatně ve všech řeckých hrách; v Pise ztratil jsem jedno oko, v Delfách mne odnesli bez vědomí, ale Damotelos, můj otec, a jeho krajané byli připraveni odnésti mne z arény buď mrtvého nebo raněného.

Rány, které rozdávali athleti, mohly opravdu míti za následek i smrt. Tak byl udolán olympionikos Arrhachion, který však bil se tak udatně, že věnec vavřínový byl odevzdán i jeho mrtvole. V podobné příčině dali soudcové při hrách nemejských cenu mrtvole Kreugově z Epidamnu. Zápas mezi ním a Damoxenem Syrakuským byl velmi prudký, nicméně však k večeru ještě nebyl rozhodnut. Ustanoveno tedy, aby výsledek přece byl skoncován, vyčkati bez krytu rány; každý ze zápasníků že může dáti svému protivníku ránu jakoukolivěk. Kreugas uhodil tedy Damoxena pěstí do hlavy, ale tento vydržev ránu vrazil Kreugovi všech pět prstů do břicha tak, že celá ruka mu vnikla do těla Kreugova, z něhož střeva vytahoval. Kreugas ovšem ihned klesl a vypustil ducha. Nicméně argejští soudcové v Nemeji vyhnali Damoxena z areny a přiřkli cenu Kreugovi vzhledem k tomu, že vrah nedbal úmluvy a na jednu ránu dal jich pět.[1])

[1]) Podrobně vylíčil zápas rohovnický Vergil v Aeneidě V. 362 - 484), kdež utkali se dva statní hrdinové Entellus a Dares, takto:

Ještě hrubší a silnější než zápas prostý a rohování byl všeboj čili pankration (*παγκράτιον*) spojující v sobě obě a ponechávající vedle toho zápasníkům možnost použíti všech možných hmatů a úderů. Následoval po zápase pěstním a končil hry třetího dne slavností olympických. Zápas ten byl pokládán za vrchol všeho, poněvadž při něm umění snoubilo se se

---

Entellus dvojité s plece odvrhl roucho
a svaly náramné, těla údy a kosti mohutné
obnaživ, ohromný uprostřed postane písku.
Anchisův rozenec pletení jim dal k boji rovné,
oběma pěstě zbrojí rovnou oplésti přikázal.
Vztýčeni hned se oba dva staví proti sobě na prsty
a zdvihají své páže beze strachu do vzduchu vzhůru.
Zpět stahují hlavy pozdvižené, by se uhnuli ráně;
páže s paží potká se obou a do půtky se dráždí;
tento nohou předčí křepkou a na sílu spoléhá,
velkostí zas a údy druhý; ale mdlá se chvějící
kolena poklesují; těžký supot údy mu zmítá.
Hojné rány vedou mužové vzájemně nadarmo,
hojné v bok vydutý si a na hrudi hrozný
rozléhá se hlahol, kol uši míhá se a skrání
pěsť napořád, chrastí pod rázy krutými čelisti.
Tížně stojí Entellus a bez hybu v rozponě téže,
pouze tělem vždy ranám a okem se uhýbaje bdícím.
Sok jako ten, vysokého kdo přístroji města dobývá
neb s oruží horskou obléhá tvrz nebetyčnou,
hned ten, hned zas onen prohlíží přístup a místo
každé lsti, všelikými dorážeje náběhy marně.
Napne se Entellus, ruku naň napřáhne a vzhůru
zdvihne: onen na ručest shora soupeře ránu hrozící
spatří dřív a tělem křepkým jí uhna se znikne;
Entellus do větru vydá svou sílu a náhle
sám, jak byl těžký, pádem k zemi těžce upadne
náramným, jako někdy dutá v Erymantě upadne
neb v hvozdech Idských je z kořen vyvrácena sosna.
S účastí mládež Trinakrie s Teukry se zdvihne:
stoupá křik k nebesům a prvý přiběhne Acestes
a druha stejnoletého s bolem pozdvihne ze země.

silou a lstí, a mohl býti podstoupen toliko od nejsilnějších a nejobratnějších zápasníků. Při všeboji neměli zápasníci ruce ovázány řemeny, nýbrž naopak ruka byla volná a rány rozdávaly se nikoli pěstí, nýbrž prsty nataženými; bývaly však stejně osudny jako při zápase pěstním. Zejména nohy hrály tu důle-

---

Rek se zatím pádem neopozdil a, neznaje bázně,
prudčeji dá se do půtky a hněv znovu sílu mu vzkřísí.
Stud k tomu rozníti jeho síly a důvěra v chrabrost.
Rozpálen po pláni honí prchavého Dareta,
hned pravicí, levicí zas ránu na ránu mu dává.
Žádný klid, průtah. Jako hrozná kroupami bouře
na hřebenech rachotí, tak husté rány zadává
často rukou obojí bohatýr a Dareta prohání.
Aeneas však otec nenechal postoupiti dále
zlosti a s nevraživou Entellovi bouřiti myslí,
leč poleží cíl půtce a tak zmořeného Dareta
zachrání a řečí útěšnou takto se ozve:
„Nešťastníku, jaký nerozum jal tvou duši zhoubný?
Neznamenáš snad síly jiné a nebešťana přízeň?
Ustup božstvu.“ Praví a slovem tím půtku přetrhne.
Avšak soudruhové věrní, jak krok vlekl bídný
a hlavu svou na levou i pravou stranu skláněl a hustou
krev chrlil ústy, s kteroužto také zuby smíšeny spolně,
doprovodil ho k lodím; zavoláni pro něj meč a přilbu
připnou; vítězství nechají Entellu a býka.
V tom vítěz s myslí zpupnou a na dar tuze pyšný;
„Božský rozenče,“ praví, „a vy též znamenejte to Teukři,
síla jaká mně také v těle bývala dříve junáckém
a z kteraké jste nyní zachránili zhouby Dareta.“
Takto praví a staví se čelem v čelo naproti býku,
jenž tu za dar boje stál, a tvrdým pletením jemu máchl
rozpřaženým ramenem rohy v prostřed, vzhůru se vzpřímiv,
a poraniv mu mozek, roztříštil lebku na kousky;
klesne a bezdušný se celý třesa padne na zem tur.
Ze hrudi pak nad ním taková slova hlasně vyléval:
„Vhodněji tento život za život ti Dareta přináším,
Eritu; já pletení i s umem vítězně tu skládám.
(Překlad Škodův.)

žitou úlohu, kopy byly vydatně na všechny strany rozdávány a to umělými skoky až na hruď odpůrce, jako dosud se děje při zápasech amerických boxerů. Též kolena, lokte a ramena i hlava účastnily se toho zápasu, v čemž athletové řečtí po dokonalé dlouhé přípravě dosáhli neobyčejné zručnosti a dovednosti.

Zápas tento trval, pokud jeden z protivníků vysílen, zkomolen a zkrvácen se neprohlásil za přemožena, obvyklým posuňkem.

Herakles prý první zvítězil při všeboji, po něm ve 142. olympiadě Kapros z Elidy, při čemž porazil znamenité, po celém Řecku proslulé zápasníky Kleitomacha z Théb a Paiania z Elidy. Dostal za to příjmí „druhého Heraklea“. — Třetím byl Aristomenes z Rhodu ve 156. ol., čtvrtým Protofanes z Magnesie, pátým Straton z Alexandrie, který v mládí churavěl nemocí sleziny a proto oddal se tělocviku, v němž takové dokonalosti dosáhl, že onoho slavného vítězství sobě dobyl, šestým Marion z Alexandrie, sedmým Aristolaos ze Stratonikeie, osmým Nikostratos z Prymnessu ve Frygii. Devátým a posledním v této řadě byl jakýsi Sokrates.

Nejslavnějšími pankratiasty byli však Pulydamas z Thessalie a Theagenes z Thasu. Vypravuje se, že Pulydamas potkav beze vší zbraně lva v okolí Olympie, kde tehda šelmy ty se ještě vyskytovaly, zabil jej vlastníma rukama. Jindy zašel mezi stádo býků a uchopiv největšího a nejdivočejšího z nich nepustil jej přese všecko jeho vzpírání tak, že býk vyprostil se z kleští jeho ruky až když největším úsilím se vytrhna nechal svoje kopyto Pulydamasovi v hrsti.

Jednou rukou dovedl i zadržeti vůz tažený párem koní, kteří pak nemohli se hnouti s místa. Ale konec jeho byl stejně smutný jako Milonův: za horkého jednoho dne vstoupil s několika druhy do krčmy a náhodou začal tam praskati strop. Všichni utíkali, jen Pulydamas zůstal a vztýčiv ruce chtěl zachytiti padající tíhu. Nebyl však s to a byv zasypán sešel tak smrtí neslavnou.

Theagenes už v devátém roce podal důkaz své síly: z agory Thasoské na vlastních bedrech odnesl domů bronzovou sochu, která se mu tam zalíbila. Aby ušel horšímu trestu, musel stejným způsobem sochu tam zase odnésti. Dospěv stal se jedním z nejproslulejších athletů v pankrationu; v zápasu pěstním a v běhu dostal 1600 věnců vavřínových a po smrti dostalo se mu poct, jakých jen heroové dostávali.[1])

[1]) Na rodném jeho ostrově, Thasu, byla mu postavena obrovská socha, slávu jeho hlásající. I stalo se, že v noci přicházel jistý poražený soupeř jeho a neusmiřitelnou nenávistí jat metlou bičoval sochu. Jedné noci socha spadla a zabila rouhače. Synové jeho však vznesli za mrtvého žalobu a Thasští za trest kázali sochu vrhnouti do moře. Za to dolehl na ně hlad a mor, který krutě řádil po dlouhou dobu, až vysláno do Delf poselstvo o radu, načež božstvo odvětilo slovy „vyhnance zpět uveďte“. Hned poslali Thasští po všech svých vyhnancích, přivedli je do vlasti, mor však neustával. I tázali se po druhé božstva, jež jim připomnělo, že na mocného Theagena zapomněli. I počali Thasští v moři hledati, až náhodou rybáři sochu v sítě zachytili. S velikou slávou byla socha vylovena, na své bývalé místo postavena, načež Thasští učinili Theagena rodným svým hrdinou.

Kapitola VIII.

Čtvrtý den her olympických. Závody v hippodromu a pentathlon.

Čtvrtý den her odbýval se v **hippodromu**, po kterém dnes v Olympii už není ani stopy. Všecko bylo zaplaveno Alfeem tak, že ani nelze staré toto závodiště rekonstruovati dle Pausania. Němečtí archaeologové spokojili se jen tím, že hippodrom změřili, neboť odklizení všech naplavenin bylo by způsobilo nesmírný náklad.

Hippodrom měl tvar lodní přídy a byl 789 metrů dlouhý a 394·5 m. široký; od stadia oddělen byl budovou zvanou afesis. Kolem byly stáje a kolny pro koně a vozy.

Quadrigy čili čtyřspřeží *(τέθριππον)* seřadily se podél dlouhé čáry pořádkem stanoveným losem. Jen těchto čtyřspřeží se užívalo při závodech olympických od r. 680 př. Kr., kdy tento způsob her byl zaveden a kdy Pagondas Thébský první toho druhu odnesl vítězství. Nevysoké vozíky quadrig podobaly se asi válečným vozům herojským a spočívaly na nízkých kolech, vzadu byly otevřeny a jen dva prostřední koně byli zapřaženi. Druzí dva byli jen připjati řemenem a běželi tryskem podle prvých. Vozataj držel oběma rukama otěže i bič. Závodníci, ačkoli jich bylo

mnoho, vyjeli přece současně.[1]) Museli míti se velmi na pozoru, zejména jedouce kolem dvou cílových pilířů, z nichž jeden byl uprostřed a druhý na konci hippodromu. U jízdní dráhy nalézal se také oltář tvaru kulatého, zasvěcený geniovi jménem Taraxippos t. j. „postrach koní“. Tento genij ošklivého vzezření byl zobrazen tak, aby se ho koně lekli a aby jízda byla tím nebezpečnější a tudíž slavnější pro vítěze. Tím více, an bylo nezřídka jeti kolem až 12krát. Zvítězil pak ten, kdo první dojel k cíli.

Při závodu takovém, který byl závodem na rychlost a nikoli na vytrvalost, bylo jeti drahou asi 4600 metrů. Ale jak pochopitelno, ne všecky vozy vždy dojely cíle: některé bijíce o sebe se roztříštily cestou a jiných koně nestačili, nemohouce se měřiti s rychlými běhouny tyranů Sikyonských Mirona a Klisthena, Syrakuských Gelona a Hierona, Archelaa nebo Filippa, králů macedonských, ani s běhouny eupatridů Athenských Alkmeona, Megaklea, Kimona, Alkibiada nebo bohatých soukromníků egyptských, elidských, cyrenských nebo sicilských.

Zvlášť nebezpečná jízda byla kolem zatáčky a v tom kuse musila se zručnost vozataje nejvíce osvědčiti.[2])

[1]) Pythionikés Arkesilaos, opěvaný Pindarem, závodil proti 40 závodníkům, ač hry pythijské nebyly pro závody vozatajské tak důležity jako olympické.

[2]) Zevrubnou o tom radu synu svému Antilochovi podává starý Nestor v XXIII. zpěvu Iliady (327 - 345).

Vyschlý kůl ti strmí zvýší asi sáhu země,
buď z dubu nebo smrkový, jenž nikdy na dešti nesetlí;

Po každém projetí dráhy zahlaholily trouby pobádajíce závodící ku vytrvalosti.[1])

---

dvé kamenů světlých s obojí strany pevně přiléhá,
tam, kde se cesty pojí, a kde rovná dráha je vůkol;
buď pomník muže jest to jakýs, jenž dávno již umřel,
neb meta též nějaká od předků zřízena dřevních,
již stanovil rychlý, jasný též cílem Achilleus.
Vůz k němu blízko nachýle poháněj i korbu i koňstvo,
sám pak v korbě lepopletené stoje přímo se nakloň
na stranu málo levou; avšak koně pomni pravého
vzkřikna na něj popožeň pravicí a popusť jemu úzdu,
kdežto levý tvůj kůň u rovné mety zahni se poblíž,
tak že již kola píst bude okraje zdát se dotýkat
úpravného; jenom narazit vůz chraň se na kámen,
bys pak snad neranil komoňův a nerozmetl korby
ostatním k radosti a sobě k potupě samému.
Nuž, synu rozmilený, buď rozvážlivě pozorný.
Ač-li jenom přejedeš pryč ujížděje kol mety této,
nelze, trvám, jízdou dohonit tebe neb předejíti.
(Překlad Škodův.)

[1]) Úchvatnými slovy líčí Sofokles v Elektře okamžik, kdy vozy kolem mety se zahýbají:

A bez úrazu všechny běhy ostatní
on (Orestes) z přímа řídil v přímém voze nebohý,
až posléz otěž levou, když kůň obíhal,
zas uvolňuje nevědomky udeří
v kraj sloupu, zlomí v prostřed náboj nápravy
a sklouzne dolů z obruby a v řemení
se splete tenké; a když na zem upadal,
tu hřebci dráhy prostředkem se rozprchli.
A jak ho spatřil zástup, kterak vykotil
se z vozu, zalká nad jinochem hlasitě,
že taká díla vyved skonává tak zle,
jsa brzo smýkán k zemi, brzo k nebesům
své údy zdvihaje, až vozataji jej
posléze stěží zadrževše koní běh
vyplétli krvavého tak, že nižádný
by z přátel nebyl poznal tělo ubohé.
(IV. 741—756. Překlad Niederlův.)

Quadrigy tažené jen hříbaty *(πῶλοι)* projely menší vzdálenost jen čtyřikrát kolem hippodromu. Tento druh závodů byl zaveden r. 384 př. Kr., když nedávno před tím, r. 408 př. Kr. zavedeny byly závody o dvojspřežení *(συνωρίς)*. R. 268 př. Kr. přibyly k tomu závody o dvojspřežných hříbatech. Od r. 500—444 byly také závody mezků, ale to jen pro tuto krátkou dobu. R. 67 př. Kr. Neron řídil povoz tažený desíti hříbaty, ale to bylo poprve a naposled, co Olympie viděla toto neobvyklé divadlo.

Někdy připomíná se také tak řečená jízda závodní s vystupovateli a sestupovateli *(ἀποβάτης, ἀναβάτης)*, která ovšem nejoblíbenější byla v dostizích panathenajských a která byla taková, že mimo otěžníka na voze stál vlastní zápasník, jenž při posledním oběhu s vozu seskočiv po nějaký čas podle vozu běžel a opět naň vyskočil snaže se před jinými cíle dojeti.

Závody koňské byly nejslavnější, nejimposantnější a nejaristokratičtější ze všech her. Z památek uměleckých z těch dob lze také souditi o krásných koních, kterých k závodům bylo užíváno. Velmožové řečtí vysýlali jak do Olympie tak k ostatním hrám nádherná spřežení ořů s lesknoucími se postroji, zapřažené ve vozíky uměle zdobené a zlatem i stříbrem se třpytící. Tak zejména Alkmaionovci a nádhery milovní Atheňané v tom slávu svoji hledali. Thukydides vypravuje, že marnivý Alkibiades v 90. olymp. vyslal sedm skvostných spřežení, aby mu v závodech vítěznou dobyla cenu. Mnozí rodové tímto způsobem o celé jmění se připravili. Rovněž města Barka a Kyréné

vyznamenávala se zvláštní oblibou v této jízdě. I králové závodili o tento druh vítězství, jak zmíněno svrchu. Spřežení k závodům vysílaná musela se měsíc napřed na místo dostaviti, kdež jak koně tak vozatajové důkladné zkoušce podrobeni.

Mimo to byly v Olympii i závody jízdecké, dostihy (*ἱπποδρομία*). Tento druh zaveden r. 648 př. Kr.; skoro 400 let později 268 po Kr. přidány i dostihy hříbat, ještě později i dostihy kobyl. — Při tomto posledním druhu dostihů bylo zvykem, že jezdec obratně seskočil před koncem jízdy a že utíkal podle koně drže jej za uzdu až ku cíli.

Při závodech hippických připadla cena nikoli jezdci neb vozatajovi, nýbrž majiteli koně nebo povozu; vozatajové, kteří k tomu ovšem zvlášť cvičiti se musili, dostávali vedle toho zvláštní odměny od státu nebo majitelů povozů. Proto i ženy jako Kyniska, sestra Agesilaova a Belestiché odnášely věnce vavřínové: proto také Feidolaos Korintský, přes to že jezdec s jeho kobyly Aury spadl, byl prohlášen vítězem. Kobyla totiž, když jezdec spadl, pokračovala v běhu docela pravidelně a u cíle zrychlivši běh zastavila se až před hellanodiky, jakoby věděla docela dobře, oč běží.

Někdy dostalo se i druhému i třetímu vozu ceny.

Vítězové, ponejvíce ovšem z bohaté třídy, stavěli pak na památku vítězství sochy své i koní kol závodiště. Kleosthenes zvítěziv v 66. olympiadě postavil v Olympii nejen sochu svoji, ale celý vůz, koně a vozataje.

Odpoledne čtvrtého dne, když závody hippické

již byly ukončeny, diváci spěchali z hippodromu do Stadia, kde odbýval se pětiboj čili pentathlon, poslední to závod olympický.[1])

Není ještě naprosto jisto, které cviky a jakým pořadem v pětiboji za sebou následovaly, ale zdá se, že to byly asi: běh, diskus, skok, metání oštěpu a zápas prostý.[2])

Co se týká pořadu jednotlivých zápasů pentathla, tož jest asi nejpravděpodobnějším, že počal během, za

---

[1]) O původu pětiboje vypravuje Filostratos takto: „Před Jasonem a Peleem byl skok zvlášť věnčen, i diskus zvlášť, také oštěp stačil k vítězství v dobách, kdy Argo výpravu svoji po moři podnikla. Telamon vrhl nejlépe diskem, Lynkeus oštěpem, synové Boreovi nejlépe běželi a skákali; Peleus však byl v těchto závodech slabší, avšak za to všechny v zápase prostém překonal. Když pak na Lemnu závodili, sloučil prý Jason, Peleovi k vůli, těchto pět závodů v jedno a Peleus prý tak odnesl celkové vítězství a dobyl pověsti nejbojovnějšího ze svých vrstevníků pro statnost, kterou v závodech osvědčil, a pro značnou znalost v paterých závodech, které tak bojovnými jsou, že se při nich i oštěpem hází.“ — Ve skutečnosti však se zdá, že pětiboj vyskytl se na závodišti řeckém až v době pozdější, nebo v olympických slavnostech objevil se teprve v 18. ol.

[2]) Srv. epigramm Simonida Keiského na Diofonta:

Ἴσθμια καὶ Πυθοῖ Διοφῶν ὁ Φίλωνος ἐνίκα
ἅλμα ποδωκείην δίσκον ἄκοντα πάλην.
(Na Isthmu i Pythu Diofon, syn Filonův, zvítězil
ve skoku, běhu, disku, oštěpu i zápasu);

a verš Scholiastův k Plat. Amat.:

πένταθλος οὗτος τοῖς νέοις ἀγωνία,
πάλη σίγυννος ἅλμα δίσκος καὶ δρόμος.
(Jestiť pětiboj závod junů:
zápas, skok, oštěp, diskos a běh.)

nímž následoval vrh diskem, pak skok a vrh oštěpem a končil se zápasem prostým.

Počet závodících v pětiboji býval asi pravidelně 24, mohl však ovšem býti i menší a sraziti se až na dva. Závodící rozděleni byli losem ve skupiny po třech, taxeis, a výminečně, nebyl-li počet jejich třemi dělitelný, zbývající do páru. Každá z těchto skupin závodila o sobě, a tu všichni tři závodníci prodělali veškeré závody až na zápas prostý. K tomu byli totiž připuštěni pouze ti, kdož aspoň ve dvou z předcházejících závodů nad ostatní vynikli, neboť k úplnému vítězství bylo zapotřebí vítězství aspoň ve třech závodech. Vítězové ti rozděleni byli v páry; byl-li počet jich lichý, vylosován efedros t. j. zbylý, který vyčkal, až ostatní zápas provedli, načež s vítězem zápasil. Vítězové v párech znovu v páry rozděleni, v opětný zápas se pustili, až zbyl jediný pár. Kdo z páru toho v zápase konečném zvítězil, tomu dostalo se čestného věnce v pětiboji. Jestli pouze dva neb tři závodili, stal se přeborníkem ten, kdo nejméně ve třech závodech zvítězil; závodili-li čtyři, byli ve dva páry rozděleni, vítězství připadlo pak tomu, kdo největší počet vítězství nad soupeřem svým docílil; pakli vítězové z obou párů stejný počet vítězství sobě dobyli, rozhodl zápas.

Pentathlon namířeno bylo zřejmě proti sportovním závodníkům a řemeslným athletům, kteří se pouze jednotlivým druhům cvičení oddávali a jednostranným výcvikem svalstva tělo své až v nepřirozené tvary znetvořili. V pentathlu ustoupiti museli nabubřelí, spoustou svalstva obrostlí zápasníci i úzkoprsí běhouni a

skokani, tam vítězili jen dokonalí jonáci, všestranně vyspělí lovci. Zásada ta učinila pentathlon vrcholem řecké gymnastiky, nejskvělejším jejím květem, vítězové v něm prohlášeni za nejkrásnější lidi, „poněvadž jejich tělo síly i hbitosti stejně jest schopno“, jak dí Aristoteles. Tarentský Ikkos, který pentathlu učil, pokládán byl dle Pausania za nejlepšího a nejkrásnějšího gymnastu svého věku. V pentathlu nejvíce snoubila se síla s uměním.

Při **vrhu oštěpem** běželo nejen o dálku ale také o určitý cíl. Akontistés, t. j. cvičenec k vrhu se chystající, postavil se přímo před cíl a uchopil pravicí oštěp, levice visela volně dolů neb opřela se v bok. Na to vypadl pravou nohou v zad, naklonil tělo zpět, přiložil oštěp k líci, zaměřil a mrštil jím buď ihned ku předu nebo dříve zapažil a pak teprve vrhl. Vrh ten děl se též v rozběhu, avšak při závodech nesměl vrhající při tom metu (terma) překročiti, sice nemohl býti připuštěn k závodům dalším.

Diskos čili po česku touš byl zhotovován z kamene, později z bronzu i ze dřeva, a měl z prvu tvar kulaté desky, potom byl hotoven jako pravidelná čočka, jsa uprostřed silnější, po kraji tenčí, a proto při vrhu prorážeje vzduch vydával zvláštní, cvičencům známý zvuk, který zejména byl mocný, byl-li touš uprostřed provrtán.[1]) Diskos měl v průměru as 24—36 *cm* a vážil 4–6 *kg*; k závodům však brán byl vždycky stejný.

---

[1]) Cicero (De orat. II. 5. 21.) vtipně dí, že posluchači filosofů v síních gymnasií přednášejících raději diskos slyší než filosofa, neboť jakmile diskos zasviští, opouští filosofy, byť i uprostřed řeči o nejznamenitějších věcech.

Kterak vrh toušem byl prováděn, líčí zevrubně P. Papinius Statius ve známé epické básni Thebaidě. Cvičenec otřel ruce své o zem, uchopil pravicí diskos a otáčel jej v ruce do vhodné polohy. Diskos ležel hranou na nejspodnějších částech prstů, konce prstů tiskly jej k záruči, spočívajíce někdy v jamkách v disku se nalézajících; palec zůstal na straně vnější. Na to měl se k hodu. Pravou nohou vypadl v zad, napjatou pravicí pozvedl diskos, levicí jej podpíraje. Trup uklonil se v zad, oko upřeno k cíli. Upevniv tak své postavení obloukem pravicí diskos třímající zapažil a pravou nohou vypadl v před.[1]) Na to mocným obloukem s prudkou silou mrštil diskos v před, při čemž pravou nohu napjal a vzpřímeným tělem levou nohou ku předu za diskem vypadl. Touš letěl v mocném oblouku otáčeje se kol úzké osy, vzduchem. Vrh děl se z malého výstupku, na němž jen jediný vržec měl místa, nikoli z rozběhu.[2])

Při vrhu toušem běželo nejprve o dálku, nikoli

---

[1]) V postavení tom je provedena socha diskovržce od slavného sochaře Myrona; její replika v Římě v Palazzo Massimi alle Colonne.

[2]) Homér líčí vrh diskem při návštěvě Odyssea u Faiaků. K vrhu popuzen chopí se Odysseus disku a hodí jej přes hlavu kolem sedících. (Odyss. VIII. 186—193):

Tak prohlásil a pláštěm oděn vstal a touš v ruku vezme
náramný, tlustý a mohutnější o nemálo,
než jakovým před tím Aaiačtí házeli vzájem.
Tím tedy zakrouživ z ruky pádné silně vymrštil,
až kámen zafičel; k zemi se schoulili rychle
Faiačtí tu lodislavní muži dlouhoveselní
před vrženým kamenem. Přeletěl pak přes zraky všechněch
rovněž vypružený.

o cíl a kdo dohodil nejdále, byl vítězem. Místo, kam touš dopadl, poprve se země dotknuv, označeno bylo různým znamením (séma, terma) a sice kamenem, tyčí neb kolíkem.

Veliké oblibě těšil se diskos zejména u Sparťanů. Dle vypravování Homérova hodil Polypoités diskem tak daleko, jako dohodí pastýř holí po stádu. Fayllos krotonský hodil dle zprávy jednoho epigramu diskos na 95 stop = 29·3 *m.*[1])

S k o k byl doprovázen vždy hrou na flétnu, aby zápasícím dodalo se chuti. Neskákáno postupně do dálky, nýbrž ihned každý skok vytknut brázdou nebo jiným znamením a změřen. Na doskočišti byli ovšem po ruce lidé s motykami, kteří půdu po doskočivším ihned srovnali a nakypřili, jakmile hellanodikové dálku skoku zjistili a kolíky po straně vytýčili, aby závodníci i obecenstvo jednotlivé skoky mohlo srovnávati. Při skoku užíváno se zvláštní oblibou činek, čímž dodán skoku větší švih a jistota při odrazu. Cvičenec v rozběhu předpažil, před odrazem paže spustil a mocně pak jimi ku předu švihl, čímž sílu odrazu znamenitě zvýšil. Při doskoku pak opět zapažil dodávaje tělu v pohybu rovnováhy, tak že doskok s větší jistotou se konal.[2])

---

[1]) *Πέντ' ἐπὶ πεντηκοντα πόδας πηδησε Φάυλλος,*
Δίσκευσεν δ' ἑκατὸν πεντ' ἀπολειπομένων.
(Pětapadesát skočil stop Fayllos a v hodu
diskem pět mu jich scházelo do sta.)

[2]) Činky vážily 2—6 *kg*, někdy byly kamenné, častěji kovové a byly rozmanitého tvaru, polovejčité s otvory nebo vyhlubeninami na prsty, hruškovité, kuželovité, kyjovité i v podobě činek našich.

Výkony Řeků při skoku s našimi úspěchy nelze ani srovnávati, pokud vůbec je lze vysvětliti, jako citovaný skok Fayllův 55 stop = 16·96 *m*. Někteří vykládají jej jako skok trojnásobný. (Zajímavé poznámky o tom viz Scheiner l. c. 77 a násl.)

Vedle Faylla proslul ve skoku Lakedaimoňan Chionis, který skočil prý 52 stop.

Prvním vítězem v pětiboji při závodech Olympických byl Lakedaimoňan Lampis, jeho krajan Filombrotos zvítězil třikráte za sebou. V pětiboji hochů v 38. olympiadě byl to opět Lakedaimoňan Eutelidas, který zvítězil. Ale závody ty patrně síly hochů přepínaly, že vícekrát se tam už neobjevili.

Pausanias vypočítává jednotlivé vítěze v pentathlu, mezi nimi Ainéta z Amykel, jenž vypustil ducha přijímaje věnec vítězný, Gorga z Elidy, zvítězivšího třikráte a citovaného Faylla. Největší počet vítězů v pentathlu čítala Elis, jejíž rodák Timon zvítězil v pětiboji ve všech tehda odbývaných větších hrách.

Vítězství v pentathlu bylo řeckým athletům vrcholem toho, čeho smrtelníkům dosíci možno, neboť šťastnému vítězi dostalo se pocty skvělé a okázalé, jméno jeho neslo se po dlouhou dobu celou Helladou a vyslovováno s úctou posvátnou.

Kapitola IX.

Pátý den a konec slavností olympických.

Zápasem v pentathlu se sice hry skončily, ale slavnosti pokračovaly i dne pátého, kdy diváci byli zváni k novým obětem, hostinám, koncertům, zpěvům hymen atd. Nejimposantnější ze všech těchto slavností bylo udílení cen vítězům, olympionikům, kteří se odebrali všichni do Stadia, nesouce v rukou palmu, která jim byla přiřčena hned po vítězství, jakožto neklamné znamení úspěchu. Přicházeli ve slavném průvodu, v němž kráčeli nejprve hellanodikové, agonothetes, dozorcové her s alytarchem, kněží a vůbec všichni úřadové olympičtí v oblecích slavnostních a nesouce svoje zvláštní odznaky. Za nimi pak vítězové. Kráčeli při zvuku hudby, jedni pěšky, druzí na vozech vyšperkovaných a okrášlených květinami, jiní konečně sedíce na koních a hříbatech, vystrojených zlacenými postroji, spínajících se v tom rušném množství.

Průvod ubíral se tedy do Stadia, kde každý zaujal svoje místo; kdežto vítězové zastavili se uprostřed, nedaleko sedadel předsednických. Avšak hluk a šum přestal, když objevil se hlasatel, mající v rukou listinu se jmény všech vítězů. Hlasatel ten sám byl vítězem v závodech trubačských a jemu připadla úloha

provolati jména vyznamenaných. Za hlubokého ticha pak hlasatel hlasem zvučným a daleko slyšitelným prohlašuje jméno toho, kdo byl vítězem v běhu ve Stadiu. Přidává k tomu i jméno jeho otce a jeho vlasti. Vítěz, pobledlý radostným rozčilením předstupuje před zlatý a slonový stůl, ciselovaný od Kolota, žáka Feidiova, na němž vyloženy jsou věnce, které mají zdobiti skráně vítězovy.[1]) Zlatým nožem uřízl chlapec, jehož oba rodiče na živu byli, ratolesti k tomu ze stromu posvátného, který stál u hlavního vchodu do Altidy a byl sázen dle pověsti od samého Heraklea.[2]) Při pohledu na věnec nadšení a vzruch lidu nemá konce. Odevšad ozývá se volání a applaus, ba oči některých diváků naplňují se slzami radosti a zaznívají fanfary na počest šťastnému vítězi.

Následovali pak ostatní olympionikové, kteří defilovali před předsedou her, nevyjímaje ani koně vítězné. Sláva však stala se úplnou až hellanodikové dali na věčnou paměť zapsati jména všech vítězů na listinu, což bylo pak poslední officielní odměnou.

Mravní ta cena vítězství olympického a důležitý význam její tak hluboko tkvěly po dlouhá století v srdci všech Řeků, že každá jiná odměna byla vyloučena jako znehodnocení vítězství.

„Jako voda, dí Pindar, jest nejlepším ze čtyř živlů, jako zlato jest nejvzácnějším mezi poklady smrtelníků,

---

[1]) Věnec nastoupil místo obnosu peněžného k radě delfského božstva od 7. olympiady a Messéňan Daikles byl první, který byl ověnčen věncem olivovým.

[2]) Péče o strom svěřena nymfám, jimž zvláštní oltář zbudován a stálé oběti přinášeny.

jako světlo slunce převyšuje všecko svým leskem a teplem, tak není ušlechtilejšího vítězství nad vítězství olympické.“

Avšak prostá tato odměna, jejíž nejpodstatnější částí byl věnec, měla v Řecku cenu nejvyšší; neboť věnec ten z listí pořád zeleného byl symbolem slávy a nesmrtelnosti. A věru, jak dí Cicero, vítězství olympické v Řecku výše se cenilo než v Římě triumf vojevůdcův.

Po rozdání cen průvod znova se seřadil a kráčel za sochami bohů, které před ním byly neseny, do Altidy. Jakmile tam byli vstoupili všichni ti, kdož súčastnili se při průvodu dřívějším, skupina zpěváků zapěla hymnu Heraklovu a na konci každé sloky všichni účastníci opakovali epodu čili refrén ku oslavě Heraklea a jeho soudruha Jolaa. Veškera Altis zaznívala a otřásala se tím zpěvem.

Průvod přišel před oltáře dvanácti bohů a uprostřed nábožného ticha theokol zvedaje ruce k nebi vzdával díky Zevovi prose jej o ochranu veškerému Řecku. Pak vítězové obětovali oběti porážejíce zvířata obětní, při čemž provázeli je jejich příbuzní, přátelé a krajané.

Na konec v Prytaneu Eleaté dávali hostinu všem vítězům a osobám veřejným jakkoli při hrách súčastněným, čímž slavnosti olympické officielně se končily. Obyčejně však ještě se prodlužovaly o několik dní, neboť vítězové sami v odplatu zvali svoje přátely a rodáky ku hostinám, provázeným hudbou a tancem. Tak Alkibiades pozval všecky poutníky, ba i zvířata, a k obrovskému tomu hodu dodal Lesbos víno, Chios

pici pro koně a zvířata ostatní, Efesos nádherné stany pro vzácnější hosty atp.

Avšak sláva a pocty činěné vítězům neomezovaly se jen na Olympii. Ještě stkvostnější byly pocty, které se jim vzdávaly po cestě k domovu a zejména při jich návratu do jich domoviny, která je očekávala s nadšením a nedočkavostí. Návrat olympioniků byl pravým triumfem a rodáci snažili se vším možným způsobem odvděčiti se vítězi, že jejich město učinil nesmrtelným. Vítěz vracel se jako triumfator na voze taženém čtyřmi bělouši a vjížděl tam průlomem učiněným do zdí městských, neboť — říkali staří — zdi byly nepotřebny městu, které mělo ve svém středu občany bojující a vítězící. Všechno obyvatelstvo vycházelo vstříc svému spoluobčanu vítěznému a ve průvodu slavném vedlo jej do města. Olympionikés Exainetes z Agrigentu vjížděl na quadrize a provázen byl 300 vozy, z nichž v každém zapřaženo bylo po dvou běloušich. Věnec vítězův byl položen do chrámu božstva město ochraňujícího, jakoby právem náležel městu, v němž triumfator se zrodil. Třeba že sláva vítězná zůstávala jeho vlastnictvím osobním a výhradným dědictvím jeho rodiny, přece i rodiště jeho prohlášeno slavným, přešťastným a bylo pokládáno jako posvátným. Záviděli jemu česť, že zrodilo občana tak zdatného a slavného, vůči němuž každý musí míti v úctě i jeho vlasť.

Dle zvyku nebo na hlasování spoluobčanů byli olympionikové živeni v Prytaneu, měli předsednictví při hrách a v divadlech, a některá z hlavních ulic města dostávala po nich jméno. Byli také osvobozo-

váni ode všech poplatků a daní veřejných. To však jakož i vydržování v Prytaneu nebylo nijak pokládáno za nějaké dobrodiní, nýbrž za čest a vyznamenání.

Vypravuje se také o nezměrné radosti, kterou vítězství olympická vzbuzovala v lidu, zejména v nejbližších příbuzných vítězových. Chilon Lakedaimonský, jeden ze sedmi mrdců, zemřel prý pohnutím objímaje syna svého vítěze. Diagoras Rhodský přivedl k zápasům olympickým své tři syny Akusilaa, Demageta a Dorieva. Když dva první dobyli věnce olivového, položili jej na hlavu svého otce a nosili starce v triumfu uprostřed obecenstva. Toto v nadšení házejíc květy na Diagora volalo: „Zemři Diagore, nemáš teď čeho bys sobě mohl přáti!“ A opravdu stařec radostným pohnutím vypustil ducha v náruči svých synů.

Umění básnické a sochařské prodloužilo vítězům jejich slávu až za hrob. Básníci jako Pindar, Simonides neb Euripides psali svoje básně hned po vykonaných vítězstvích tak, že tyto jejich zpěvy byly zpívány od sborů hned při banketech nebo při hostinách jubilejních a pamětných toho kterého vítězství. Stejně velikou poctou byly i sochy znázorňující zvítězivší athlety; pakli ten který třikráte zvítězil, směla již socha býti jeho portrétem. Portréty takové znázorňují zároveň, jak krásného vývoje tělesného docílilo se tělocvikem při hrách a sochy představující athlety v attitudách toho cvičení, ve kterém každý z nich vynikal, čítají se mezi mistrovská díla řecké skulptury. Jsou to „apoxymenoi“, athleti, kteří si stírají pot škrabátkem aneb „anadumenoi“, kteří si ovazují čelo stužkou, jejíž

místo má pak zaujati vítězný věnec. Nejznamenitější ze všech je zmíněný diskobolos Myronův.

Rozcházející se deputace, theorie, ještě naposled vzdávaly oběti Zevovi a uzavíraly zde i politické smlouvy jednotlivých měst. V posvátném okrsku odbývaly se ještě závody hudců, kytharistů, zpěváků, flétistů, stojících postupně na velikém oltáři neb na opisthodomu velkého chrámu. Osobnosti, které buď získaly nějaké slovutnosti nebo získati chtěly, přišly do Olympie buď aby vzbudily obdiv všeho shromážděného lidu neb aby zde rozestřely všecko, co lichotilo jejich marnivosti, před zraky množství. A teď, když hry již pozornost nikoho nepoutají, hledí oni získati zájem pro sebe. Básníci, řečníci, politikové, filosofové a spisovatelé vystupují na řečniště, aby na se svět hellenský upozornili a názorům svým cestu klestili, jiní použili okamžiků těch, aby nadchli přítomné k velikým činům vlasteneckým.

Klisthenes, tyran Sikyonský, vítěz při závodech quadrig, dal sem zavolati všechny nápadníky své dcery. Themistokles, proslulý vojevůdce athenský, po námořní bitvě u Salaminy objevil se uprostřed diváctva ve Stadiu sám jakožto divák. Hned celé Stadium zabouřilo pochvalami jemu na počest a obecenstvo zapomínajíc her, po všechen čas dívalo se jen na Themistokla ukazujíc jej s obdivem všem cizincům. Themistokles sám doznal, že tento den byl nejkrásnějším v jeho životě. [1])

Také Herodotovi dostalo se pocty podobné. Před-

---

[1]) Srv. str. 18 pozn. 1.

čítal svoje dějiny při příčině her olympických všemu shromážděnému Řecku a poslouchali jeho vypravování o triumfech civilisace proti barbarům Asie tak nadšeně, že nejednou přerušili jeho četbu frenetickým potleskem. Také Platon, který objevil se při hrách, vzbudil pozornost obecnou a přítomní vítali jej rovněž potleskem. Řečníci jako Gorgias, Hippias Elejský, Demosthenes vystupovali zde na řečniště, Pindar, Simonides a jiní básníci skládali zde svoje verše, mathematik Oinopides z Chiu věnoval Olympii bronzovou desku, na které byl znázorněn běh hvězd na období 59 let, Isokrates tady přednášel, Aëtion, jemuž jeden člen sboru soudcovského neváhal nabídnouti vlastní dceru v manželství, vystavoval zde obraz, na kterém vymaloval svatbu Alexandrovu a Zeuxis utrácel zde peníze, které byl vydělal svým štětcem. Procházel se tady v šatě purpurovém, do kterého zlatem bylo několikrát vetkáno jeho jméno.

Dionysius Syrakuský, když zahnán byl ze Syrakus a usadil se v Korintu, chtěl také obrátiti k sobě obdiv shromáždění. Pod vedením jeho bratra Thearida přišel do Olympie celý průvod slavnostní přinášeje dary a oběti Jupiterovi; mimo to několik povozů čtyřspřežných určených k závodům a mnoho stanů zlatem a stříbrem vroubených vzbuzovalo obecný obdiv; básně svoje dával zde předčítati lidmi, kteří měli příjemný a zvučný hlas a kteří dovedli dáti básním příslušný rhytmus. Ale tím Řekové nedávali se másti a brzy provázeli úsměšky a kousavými vtipy špatné verše; nejední šli ve své nenávisti proti tyranovi i tak daleko, že vrhli se na jeho stany a roztrhali je. —

Stejným časem Lysias, který již několikráte odtud odnesl palmu řečnickou, velkou řečí dokazoval, že je Hellady jakožto přítelkyně a ochrankyně svobody nedůstojno, aby připuštěn byl ku hrám bezbožný tyran, který chtěl jen Řecko podrobiti. Osud sám pomohl Lysiovi: vozy Dionysiovy se při závodech rozbily a loď, odvážející slavný jeho průvod, se stroskotala.

Někdy i věci dosti bizarrní se přiházely. Nejpodivnějším z toho byl asi Menekrates, lékař Syrakuský, který dříve než se jal léčiti nemocné, přinutil je ke slibu, že jej budou následovati a poslouchati ve všem. Jednoho dne objevil se při hrách živoucí průvod samých bohů olympských: v čele kráčel Zeus oblečený v purpur, ozbrojený žezlem a na hlavě zlatou korunu; za ním hluk svatých postav: Apolla, Herma, Asklepios, Herakles a jiní, vesměs s odznaky svých božstev. Nebyl to nikdo jiný než Menekrates a jeho pacienti. Lékař sám patrně se zbláznil slavomamem, neboť poslal i Filipovi králi Macedonskému psaníčko tohoto obsahu: Zeus-Menekrates pozdrav Filipovi! Ty vládneš v Macedonii a já v Medicině. Ty udílíš smrt těm, kteří jsou zdrávi, já vracím život umírajícím; tvoji stráž tvoří Macedoňané, moje zase se skládá z bohů. — Filip odpověděl tím, že přál lékaři, aby se mu vrátil zdravý rozum. Nicméně chtěl jej viděti a pozval Menekrata a jeho bohy k sobě. Byli přijati se všemi možnými poctami a nakládáno s nimi jako se sochami bohů při průvodech. Byli pak zavedeni do velké jídelny, kde jim předloženy obětě a jídla, vesměs v surovinách, zatím co Filip a jeho dvořané pochutnávali si před jich zrakoma na obyčejných jídlech po-

zemských. Menekrates a jeho bohové však rozzlobeni nad tím žertem, hladovi odešli.

S athlety rozcházeli se pozvolna i diváci, kteří po všechen ten čas žili zde v pěkném pokoji a míru jsouce svědky nejpěknějších vítězství svých synů, bratrů nebo přátel. Odcházejíce odtud cítili se po tom všem co viděli ve Stadiu a Hippodromu nebo co slyšeli od řečníků, filosofů a moralistů nebo čemu se obdivovali při umělcích, mnohem více Řeky a byly to asi hlavně hry olympické, které udržovaly rozvaděné státy v jednotě proti společnému nepříteli. Z těchto her zajisté vyšli hrdinové Marathonští, Thermopylští, Salaminští a Platajští, kteří myriady hord barbarských zadrželi na jich postupu z Asie do Evropy . . .

I když na sklonku svém slavnosti olympické počaly na se bráti ráz všedních a prostých zábav, kdy vítězové římští činili z nich nemravné orgie zdivočilých choutek svých, na místo ušlechtilé gymnastiky zavádějíce řemeslnou athletiku, jež za bídný peníz a mrzký zisk štvala v surový zápas znetvořené postavy athletů zvláště k tomu vychovaných, viděli Římané přece v nich stále nebezpečnou kratochvíli podrobeného národa, který hledal ve hrách těch příležitost osvědčiti svůj život, a proto musely zaniknouti. Bylť až do svého konce apotheosou toho, co dovede udržeti národ v jeho vědomí, oslavujíce náboženství, vlast a umění. Neméně také nové náboženství ohrožovalo jejich existenci, třeba že hry daleko ještě přežily jeho vznik, — hry klesaly, přestaly a byly obnoveny zas, až zanikly docela.

Kapitola X.

Procházka Olympií.

Ale než opustíme posvátnou Olympii docela, rozhlédněme se ještě po vší té nádheře, z níž dnes nezbyla než hromada rozvalin bez ladu a skladu a to ještě pracně vydobývaných z písku a bláta, jimiž zanesly je věky.

. . . Vycházejíce ze Stadia máme tu po levici Síň ozvěny, velkolepou kolonádu, dlouhou asi 100 *m*, kde slovo pronesené sedmkráte se opakovalo. Na dvou ionských sloupech stojí tu sochy Ptolemea II., Filadelfa a jeho choti Arsinoe a u severního konce nalézá se klenutý podzemní vchod do Stadia pro soudce a závodníky. Před touto síní stojí palác předsednictva čili Proédria, odkud je nejpůvabnější pohled na všecky chrámy kolem, aleje platanové, oltáře a sochy. V pravo k severu na úpatí nízkého vršku před Kroniem Heraion, nejstarší chrám Olympie a nejstarší chrám řecký vůbec, dorský peripteros o 6 a 16 sloupech na dvoustupňové podstavbě, v něž stojí socha Hery a Zeva urobené z hliny, pak jeden z nejkrásnějších skvostů Olympie, Praxitelův Hermes, držící malého Dionysa. V celle tohoto chrámu ukládají se velice cenné dary umělecké a vzácné

předměty Zevovi věnované a zde nalézá se také drahocenný stůl, na němž při slavnosti kladou se věnce vítězné a zde posléze chová se i deska kovová, diskus, na němž vyryta je smlouva mezi Ifitem a Lykurgem, věčný mír Olympii zabezpečující. — Blíže k nám stojí Metroon, chrám matky bohů, také dorský peripteros o 6 a 11 sloupech, malý sic, ale přec ještě s cellou s pronaem a opisthodomem; v něm umístěny sochy římských císařů.

Za tímto chrámem přijdeme po širokých stupních ku celé řadě pokladen čili klenotnic, malých to stavení, v nichž přechovávají se menší dary měst a států, čestné zbroje a disky ku hrám atd. Nejzápadnější je pokladna sikyonská, skládající se jako všecky ostatní, z celly a pronaa a napřed o dvou sloupech. Obě následující pobořil Herodes Attikus, když zakládaje svoji Exedru sem přeložil cestu na vrch Kronios. Pak jdou po řadě pokladny měst Syrakus, Epidamna, Byzantia, Sybaridy a Kyreny, pokladna Selinská se dvojí podlahou, pokladna Metapontská a Megarská a posléze poslední, u vchodu Stadia, Gelská. Za pokladnami stojí silná a vysoká zeď ohraničující pokladny před lavinami Kronia a pod nimi řada bronzových soch Zevových zvaných Zanes, vystavených z pokut při hrách placených. Prvních šest musel postaviti Thessal Eupolos počátkem 4. stol., pak následuje šest od zápasníků athenských, dvě od zápasníků rhodských, jedna od Apollonia z Alexandrie, dvě od Dida a Sarapammona, rovněž z Egypta, a jedna od zbabělého Serapiona z Egypta (srv. kap. IV. str. 49).

Mezi Metroonem a Heraiem stojí Exedra Heroda Attika, jakožto zakončení velkolepého vodovodu, jejž vystavěl tento starořecký mecenáš z hořejšího údolí Alfeia do Olympie. Veliká nádržka vodní má po obou stranách dvě osmisloupové okružní stavby z mramoru a nahoře velký klenutý polokruh. Zde v úhledných výklencích jest 21 mramorových soch členů rodiny Herodovy a domu císařského. Na okraji nádržky stojí velký mramorový býk. Dále za Heraiem jest Prytaneion, kde kolem dvorce, uprostřed s kaplí a oltářem Hestie, jsou rozloženy malé pokojíky a velký sál sloužící ku pohostění vítězů. V Prytaneiu chován také věčný oheň. Za Prytaneiem jsou římské lázně.

V rohu Prytaneia a Heraia stojí t. zv. Filippeion, kulatá to stavba, prý od Filipa II. Makedonského zbudovaná r. 338 př. Kr. po bitvě u Cheironeje, ač spíše se zdá, že ji vystavěl Alexandr Veliký. Na třech mramorových stupních stojí ve kruhu 18 ionských sloupů nesoucích mramorové břevnoví. Uvnitř pak jsou sochy ze zlata a slonové kosti Amynta, Filipa II. a Alexandra Velikého jakož i Eurydiky a Olympie, matky a babičky Alexandrovy.

O něco jižněji na vyvýšenině asi 2 *m* nad ostatním terrainem je posvátný okres Pelopův, řečený Pelopion a dále nejvzácnější stavba olympická, chrám Zevův, zbudovaný od Eleatů v 5. století př. Kr. prý z trosek města Pisy, pod vedením stavitele Libona. Vypíná se jakožto dorský peripteros z bílého lesklého mramoru na třístupňové terasse uměle navozené, o 13 sloupech po straně podélné, o 6 po stranách

kratších, vysokých 10·43 *m* a majících dole v průměru 2·24 *m*. Vzdálenost sloupu od sloupu obnáší polovinu jejich délky, a mezi nimi všude nalézají se bronzové sochy. Nad průčelím východním vznáší se Niké a ve štítě jsou zobrazeny přípravy k závodu Pelopa s Oinomaem, na štítě západním divý zápas Lapithů s Kentaury při svatbě Peirithově. Na vnitřních metopách zobrazeny slavné hrdinské skutky Herakleovy. Cella je rozdělena ve tři lodě a podlaha chrámu je skvostná tritonská mosaika. Loď prostřední je opět rozdělena ve tři oddělení, v jednom z nich stojí proslavená ta socha Zevova od Feidia, tak veliká, že veliký prostor, v němž stojí, patrně pro ni je malý a úzký. Představuje boha sedícího na trůnu, kterak v pravici drží bohyni Vítězství, v levici žezlo zakončené orlem. Šat, pokrývající boha celého, protkán je obrazy a liliemi, trůn, podnožka a celý podstavec bohatě jsou zdobeny mythickými scenami a postavami, v reliefu i obrazem. Hlava boha jeví prosté a silné tahy a je ověnčena zlatým věncem olivovým, tvář má výraz majestátní, královský, ale mírný a jemný.

Soše té tak mocné přibájeno kouzlo, že za nešťastného mezi Řeky platil ten, kdo zemřel, jí nespatřiv. Zjev její je plný božské vznešenosti a velebnosti, tak že pěl básník, že buď Zeus sám s Olympu sestoupil a Feidiovi se ukázal nebo Feidias v nebe vkročil, aby tam tvář jeho uzřel. U nohou sochy té odevzdávají se šťastným vítězům věnce vítězné.

Socha je zastřena záslonou, kterou daroval král Antiochos IV. Epifanes Syrský, a je tkaná z purpurové vlny s assyrským vyšíváním; jen při slavnost-

nich příčinách ji odhalují a návštěvníci mohou pak viděti sochu z východního oddělení prostřední lodě anebo mohou loděmi postranními a úzkou postranní chodbou obraz obejíti. Nad lodě postranní vedou schody ku galeriím tak, že je možno obdivovati se i hořejším částem sochy. Poblíž tohoto podivuhodného díla označuje „hydria“ neboli mramorová nádržka na vodu místo, kam uhodil blesk, jímž Zeus Feidiovi projádřil svoù spokojenost nad tímto dílem.

Strop chrámu je dřevěný a střecha z mramorových cihel. Okapy tvoří velké lví hlavy. I jinak chrám je pln překrásných skulptur.

Před východní frontou chrámu je celý les znamenitých soch, předem devět heroů Onatasových, veliká mramorová quadriga a quadriga z pískovce, sochy rozmanitých bohů, socha býka Eretrijského od Filesia, socha vítěze ve všeboji Atheňana Kallia od Myrona, vítěze Enthyma Lokridského od Pythagora a j. a j.

V Buleuteriu, kde odbývají se sezení rady, búlé, je socha Zeva Horkia, strážce přísahy, která v každé ruce třímá blesky. Zde athleti i hellanodikové skládali svoje přísahy. Zvláštní je půdorys tohoto stavení, jež se skládá ze dvou hlubokých křídel na konci zakulacených. Od tohoto buleuteria jižně a jako nejzazší stavba olympická stojí t. zv. jižní síň, sloupová to stavba na tři strany otevřená, asi 80 *m* dlouhá. Zevní řada sloupů je dorická, kdežto řada sloupů korintských dělí síň na dvě lodi podélné.

Cestou ku slavnostní bráně je opět celá řada soch jízdeckých od proslulých umělců a za branou

konečně budka zvaná Leonidaion, od Eleata Leonida ze IV. stol. Odtud severněji poněkud Theokoleon, byt kněží olympických a posléze Palaestra a olympické Gymnasion, volné velké místo, vroubené sloupovím, kde athleti před hrami se cvičili. Palaestra tvoří veliký čtverhran s prostorným dvorem uprostřed. V jižním křídle je cvičírna hochů, efebeion, v ostatních křídlech šatna, apodyterion, olejovna, elaiotherion, pískovna, konisterion, síně pro zápas a všecky ostatní příslušnosti řeckých tělocvičen.

Mezi jednotlivými těmi budovami táhnou se pak dlouhé aleje platanové, zase s hustými řadami soch, valným dílem děl to uměleckých a oko neví, kde by odpočinulo z toho množstva krásy a ladnosti . . .

Tady zobrazil aiginský Onatas skupinu hrdin trojských o zápas s Hektorem losující a čtyřspřeží syrakuského tyrana Hierona, tam Myron v bílý mramor vtělil celou skupinu bohů, zápas Achilleův s Memnonem pozorujících, Nikodamos mladistvého Heraklea po nemejském lvu mířícího, tam na vysokém podstavci vznáší se v oblacích čarokrásná socha Paioniova představující bohyni vítězství, postavená Messenskými z válečné kořisti na památku jich vítězství nad Akarnanskými, Apellas uložil zde vítězné čtyřspřeží statné Sparťanky Kynisky a podobně celá Altis poseta je nepřehledným množstvím drahocenných soch, jichž čítá se do tisiců a tisiců.

Sotva které místo nynějšího civilisovaného světa podobá se Olympii odpovídajíc jí nad to svou důležitostí a svým významem. Výstavy našeho věku, ve kterých hromadí se snad více bohatstva a umění, jsou

jen zjevy přechodnými, krátkými, jež nepřetrvají délky jednoho roku, neřku-li století. Ovšem při obsáhlosti dnešní civilisace a národové rozmanitosti není ani možno najíti podobného středu, v němž podávali by si národové ruce tak jak tomu bylo v Olympii aspoň se kmeny hellénskými. Olympie je tedy pohřbena, pohřbena na věky a archaeologové dovedli odkrýti jen její hrob. Už nevstane z mrtvých a nemůže vstáti, poněvadž poslání její za našich dob minulo by se s cílem. Aniž slavnosti olympické mohou kdy býti obnoveny, neboť vedle nedostatku jedné vůdčí ideje, společné vlasti, schází druhá a hlavní: náboženské to pozadí, které bylo vlastním původem a nejmocnější vzpružinou pro hry olympické. Leda že na poli třetí té vůdčí myšlénky národové nového věku by se sešli, na poli umění.

Nelze pomýšleti na obnovu olympických her po všech těch stránkách a také na to nepomýšleli ti, kteří olympické hry vzkřísili znovu. Docela jinak souvisí hry uvedené se slavnostmi antickými, jež reorganisatoři vzali si za vzor po stránce docela jiné, která snad u Řeků byla cílem vedlejším, ale kterou právě nejvíce dokázali svoji zdatnost, totiž rovnováhou tělesnou a duševní, kterou docílili přiměřenou výchovou tělesnou. Prostředku, kterého Řekové užívali ku oslavě bohů neexistujících, imaginarních, chápeme se teď my ku regeneraci vlastní.

Část druhá.

Olympické hry moderní.

Kapitola XI.

Obnovení her olympických mezinárodním kongresem athletickým v Paříži 1894.

Obnovení her olympických v dobách nejnovějších souvisí velmi úzce s moderním hnutím ve prospěch athletismu čili šířeji řečeno výchovy tělesné, které v posledním desitiletí víc a více se dere na povrch. Nemůže býti tuto naším úkolem vyličovati podrobně vývoj hnutí toho, které nejvíce jevilo se ve Francii, v Německu a později také v Rakousku, kde všude obracován zřetel ku tělesnému vychování mládeže na školách nižších i středních.[1] Jenom na to budiž poukázáno, kterak jednomyslně byla uznávána jednostrannost vychování nynějšího, při kterém všechna váha pokládána jen na stránku duševnou a tělo při tom zanedbáváno, ovšem zase na veliký neprospěch ducha. Tělocvik v nejširším toho slova smyslu, ať tedy

[1]) Srv. Osvěta 1892 str. 632. Dr. J. Mudroch: Tělesná cvičení na školách středních.

máme při tom na mysli tělocvik pravidelný, sokolský, nebo hry a pohyby na volném vzduchu a sport, nabýval čím dále tím širší půdy a tíhnul přirozeně k nějakému konci a cíli, jejž nalezl tedy nechť již prozatím nebo definitivně v obnovených hrách olympických.

Myšlénka vyšla z Francie, r. 1894, a vyslovil ji určitě baron Pierre de Coubertin v Paříži, ačkoli již před tím, v letech padesátých o téže věci se mluvilo, však bez praktických výsledků. Velmi energicky uchopil se věci mezinárodní kongres, jejž svolala pařížská Unie des Sociétés françaises de Sports Athlétiques, a který zasedal od 16. do 23. června v pařížské Sorbonně, za předsednictvím barona de Courcel. Byli k němu pozváni všichni přátelé a vykonavatelé sportu a cvičení tělesných, hygienikové a kdožkoli jakkoli o výchovu tělesnou se interessují předně proto, aby stanovil se přesně pojem amatérismu ve sportu a vymezil proti pouhému professionalismu čili řemeslnému a výdělkářskému provádění sportu a aby zavedena byla jednotnost pravidel sportovních pro užitek mezinárodní, za druhé aby připravena byla půda k reorganisaci her olympických. Otázka druhá předpokládala ovšem první, neboť měla-li býti zachována vznešenost obnovených her olympických, nesmělo při nich běžeti o žádný výdělek peněžní, jinými slovy mohli se k závodům připustiti jen amatéři ve sportu.

„Záleží především na tom“ — pravil ve svém pozvání ku kongressu baron Pierre de Coubertin, generalní tajemník Unie a neunavný pracovník na pro-

spěch ušlechtilého athletismu, jenž sám již vydal několik spisů o výchově athletické a scestoval kraj světa, aby poznal athletismus jiných krajů, zejména anglický a americký — „aby athletismu byl zachován jeho ušlechtilý a rytířský ráz, kterým vynikal v minulosti, tak aby s úspěchem mohl hráti při výchově moderních národů obdivuhodnou tu úlohu, kterou mu přiznali mistři Řekové. Nedokonalost lidská snaží se odjakživa přeměniti athleta olympického v cirkusového zápasníka. Dlužno tedy voliti mezi dvěma formulemi athletismu, jež navzájem se vylučují. Amatéři, chtíce se chrániti prospěchářského, řemeslného ducha, který jim hrozí, zavedli ve všech zemích složité zákonodárství, plné kompromissů i protimluvů; ostatek často dbá se jen litery, ne ducha těch zákonů. — Reforma je tedy nezbytna a dříve, nežli bude podniknuta, musí o ní býti rokováno . . . Znovuzřízení her olympických na základech a podmínkách, jež by souhlasily s potřebami života moderního, soustředilo by vždy po čtyřech létech representanty národů světových a můžeme doufati, že tyto míruplné a zdařilé závody budou tvořiti nejlepší internacionalismus.“

Kongres založen na zásadách velmi liberálních a žádný ze súčastněných, ať jednotlivec, ať spolek athletický, sportovní neb tělocvičný neměl býti vázán jeho usnesením. Měl jen připraviti, ne však stanoviti mezinárodní zákonodárství athletické. Každý spolek nebo jednotlivec o věc se zajímající mohl ovšem do určité doby poslati svoje memorandum, týkající se některé otázky programu, který byl tento:

I. Amatérismus a professionalismus.

1. Definice amatéra: základy této definice; možnost a užitek definice mezinárodní.

2. Kdy a proč může býti amatér sportu vyloučen a opět státi se amatérem?

3. Je-li správno činiti rozdíl mezi různými sporty se stanoviska amatérismu, zvláště při dostizích koňských (gentlemen) a při střelbě na holuby? Může-li člověk prováděti jeden sport řemeslně, druhý ze záliby?

4. O hodnotě uměleckých předmětů, vypisovaných za ceny; je-li nutno omezovati tuto cenu? Kterak zakročiti proti tomu, kdo prodává dobyté ceny?

5. Oprávněnost vkladů. Mají-li tyto peníze býti rozděleny mezi spolky nebo mezi zápasníky? Možno upotřebiti jich na výlohy súčastněného spolku? Až pokud mohou býti kryty výlohy súčastněných čet vlastním nebo protivným spolkem?

6. Může-li obecné definice amatéra býti užito na pěstitele všech sportů? Je třeba učiniti zvláštní klausule pro velocipedisty, veslaře a sportovníky athletické?

7. O sázkách. Lze-li sázky srovnati s amaterismem? — Kterak zameziti jich rozšíření?

II. Hry olympické.

8. O možnosti jich obnovení. Jich výhody po stránce athletismu, po stránce mravní a mezinárodní.

9. Podmínky, za kterých možno súčastniti se zápasů. Sporty při hrách prováděné. Hmotná organisace her, pravidelné odbývání her olympických atd.

10. Volba mezinárodního komitétu, který by připravoval reorganisaci.

Vymeziti přesně pojem amatéra proti řemeslnému vykonavateli sportu už dávno bylo otázkou důležitou a je dosud, poněvadž nynější pojem amatéra je takový, že v jistých případech může amatéra vyloučiti ze zápasiště, ve případech jiných zase připouští nepokrytého professionála. Také bylo nesnadno pojem ten srovnati se všemi druhy sportu: je na příklad gentleman rider, střelec holubů nebo majitel yachty řemeslným sportovníkem, poněvadž béře výhry v penězích, jež nikterak nevyrovnají se výlohám, s nimiž závodní podniky jeho jsou spojeny?

Na pozvání Unie odpověděli vyzvaní z končin celého světa, jenom ne Němci,[1]) ačkoli reorganisace her olympických postrádá všeho politického přibarvení, naopak má býti podnikem eminentně mezinárodním, a vyrovnati co možno všecky politické rozdíly. Organisatory kongressu byli: pro Francii a pevninu evropskou baron Pierre de Coubertin, pro Anglii a osady anglické C. Herbert, tajemník Amateur Athletic Association v Anglii, pro pevninu americkou W.

[1]) Neúčastenství Němců způsobilo po Německu bezmála malou bouři. Baronovi de Coubertinovi kladli do úst — však vším neprávem — jakýsi urážlivý výrok, pro který vypověděli Němci i všecko svoje účastenství při hrách, ač posléze přece se súčastnili, třeba že počtem nevelkým. Asi nemineme se valně s pravdou domnívajíce se, že abstinence ta působila také poněkud na neúčastenství Čechů. — Viz o tom Dr. W. Gebhardt: Soll Deutschland sich an den olympischen Spielen betheiligen? Berlin 1896.

M. Sloane, professor na universitě v Princetoně U. S. A. — Byly také pozvány některé osoby z Čech, které o věc se zajímají a četné spolky, jež však, pokud nám známo, nejevily žádoucího účastenství na věci, vyjma českou obec sokolskou.[2])

S kongresem bylo spojeno mnoho slavností a od-

---

[2]) Čestnými členy kongresu byli: král belgický; princ of Wales; korunní princ švédský a norvéžský; korunní princ řecký; velkokníže Vladimír ruský; baron Gautsch, rakouský ministr vyučování; předseda obecní rady pařížské; vévoda d'Aumale; hrabě Csaki, uherský ministr vyučování; lord Aberdare; Hodgson Pratt; president Alliance Universitaire internationale; Ernest Lavisse, člen akademie franc.; poslanec Jos. Reinach; Fréd. Passy, člen Institutu; R. Bonghi, poslanec italský; R. Feldhaus, poslanec německý; general Butowskij, ředitel vojenských škol ruských; Dr. Harris, vychovatelský komisař Spoj. Států; Bedř. Bajer, poslanec dánský; Balfour, poslanec anglický; hrabě Fisogni, poslanec italský; H. Lafontaine, poslanec belgický; Alex. Hegedius, poslanec uherský; Elie Ducommun, president Bureau international de la Paix; G. de Saint-Clair; Vicomte Léon de Janzé, president Unie des Sports athlétiques; Eug. Spuller, poslanec a bývalý ministr franc.; Marion, professor na Faculté des Lettres; Sir John Astley, president Sport-Clubu Londýnského; major Balck, president Unie tělocvičné ve Stockholmě; Fr. Kémény, ředitel realky v Pešti; Jules Simon, člen akademie franc.; Janssen, člen Institutu; hrabě Hoyos, vyslanec rakouský v Paříži; Dr. Gilman, president university Johns Hopkins (Baltimore); admiral baron Lagé, president Unie des Yachts français; Jan Phokianos, president panhellenické společnosti tělocvičné; hr. de Juigné, poslanec a president hippické společnosti francouzské; baron de Suttner; dr. Jiří Guth, gymn. prof. v Klatovech; Capuccio, tajemník italského Rowing-Clubu; Parmentier, president Unie Společností tělocvičných ve Francii; Dr. W. P.

bývaly se dvě valné schůze v posluchárnách Sorbonny, kterým předsedal vicomte Léon de Jansé, předseda Unie des Sports Athlétiques.

Na schůzi prvé, 18. června, zvoleny byly dvě komise, první k vyšetření otázek týkajících se amatérismu ve sportu, pak druhá, která měla úkolem pro-

---

Brookes; C. Waldstein, ředitel americké školy athénské; lord Dufferin, vyslanec anglický; G. A. Adee, president New-Yorkského Athletic-Clubu; G. Strehly, profesor na lyceu v Montaigne; dr. Zubiaur, rektor národní kolleje v Uruguay; L. A. Cuff, tajemník New-Zealand Amateur Athletic Association; de Méléniewski z Kieva.

Komisary kongresu byli: baron de Coubertin, gener. komisař, E. Callot, de la Frémoire, Ar. Masson, vicomte de Madec, Fernand d'Orval, hrabě Jacques de Pourtalès, Theodore Stanton, hrabě de Villers; komisař žurnalistický Fr. Reichel.

Delegáty byly zastoupeny spolky a jednoty: 1. Association des Instituteurs pour l'Education Physique de la Jeunesse; 2. Union Vélocipédique de France; 3. Racing-Club de France; 4. Société de Sport de l'Ile de Puteaux; 5. Polo-Club de Paris; 6. Société d'Encouragement de l'Escrime; 7. Société Panhellénique de Gymnastique d'Athènes; 8. Union des Yachts Français; 9. Tělocvičný spolek petrohradský; 10. Federazione Gimnastica italiana; 11. Société Hippique Française; 12. Nederlansche Voetbal en Athletick Bond; 13. Stade Français; 14. Union chrétienne de Jeunes Gens; 15. Union nationale des Sociétés de Tir; 16. Association des Sociétés de Gymnastique de la Seine; 17. Union des Sociétés de Gymnastique de France; 18. Amateur Athletic Association (Londýn); Victorian Amateur Athletic Association (Melbourne); 19. National Cyklist's Union; 20. Irish Amateur Athletic Association (Dublin); 21. Club Alpin Français; 22. Amiens-Cycle; 23. Svenska Gymna stik-Forbundet (Stockholm); 24. Ligne vélocipédique Belge

brati vše, co se týče reorganisace her olympických dle programu svrchu uvedeného. Komise přikročily ku práci hned, měly svoje sezení v Sorbonně a předložily výsledek svých porad druhé valné schůzi 23. června, jíž súčastnil se také pan Gréard, rektor akademie pařížské. Komise prvá [1]) přesně stanovila definici

---

25. Association Vélocipédique d'Amateurs; 26. Decimal L. T. et B. Society; 27. Universita v Oviedu, Španělsko; 28. Athletic and Runnig-Club v Bruselu; 29. New-York Athletic Club; 30. La „Jeune Epeè"; 31. Stade Bordelais; 32. Union Sportive des Etudiants de Caen; 33. Fédération Belge des Sociétés de Courses à pied; 34. Association vélocipédique Internationale; 35. Wenlock Olympian Society v Anglii; 36. Académie d'Armes; 37. Polytechnic-Club v Londýně; 38. Société d'Encouragement du Sport Nautique; 39. Union Athlétique du 1er arrondissement.

Spolky následující pak projevily svůj souhlas písemně nemohouce poslati delegáty: 40. Sociedad Ginnastica Española (Madrid); 41. Ligne Pédestre Belge (Brusel); 42. National Skating Association of Great Britain (Cambridge); 43. Scottish Amateur Athletic Association (Edinbourg); 44. Česká obec sokolská v Praze; 45. New-Zealand Amateur Athletic Association (Christchurch); 46. Universita v Oaklandu (Kalifornie); 47. Victorian Rowing Association (Melbourne); 48. Rowing Club Italiano (Turin); 49. London Rowing Club.

[1]) Jejími členy byli pánové: Sloane, Carroen, Hansez, Todd, Clapk, Britten, Reichel, Mangeot, Lebedew, Deha, Loste, Pagis, Roussel, Mousset, Fenwick, F. Reichel, Boudin, de Lafreté, Lejeune, Gondinet, Sloae, hrabě de Villers, Borie, Le Cocq, hrabě Pourtalès, Puiseux, Lermusiaux, Morel-Fatio a Toutain; za předsedu zvolila p. M. Gondineta, presidenta Racing-Clubu, za místopředsedy prof. Sloane, delegata New-York Athletic Clubu a Todda, delegata National Cyclist's Union, zpravodajem A. Mangeota, delegata Stade Bordelais.

amatérismu ve sportu jakož i pravidla, dle nichž amatér říditi se má vystupuje na veřejnost.[1])

---

[1]) Pravidla ta zní:

1. Za amatéra v athletismu má býti pokládán: každý, kdo nesúčastnil se nikdy závodů komukoli přístupných, aniž kdo závodil o nějakou cenu hodnotnou aneb o sumu peněžitou ať odkudkoli ; pocházela (zvláště však ze vkladů) aneb s profesionály, a kdo nikdy nebyl placeným učitelem tělesných cvičení.

Jen docela výminkou mohou dovoliti spolky nebo země závod amatérů a profesionálů pro případ, že ceny závodní nejsou cenami hodnotnými.

Každý přestupek pravidel amatérismu má v zápětí ztrátu práva na amatérství.

2. Každý, kdo toto právo ztratil, může je opět nabýti, pakliže jednota, nebo spolek, ku kterému náleží, v poslední instanci prohlásily, že ztráta stala se omylem, neznalostí nebo oklamáním.

3 Každý, kdo cenami dobytými opatřuje si peníze, ztratí tím právo k amatérství.

Hodnotu uměleckých předmětů na tyto ceny určených nelze libovolně omezovati, ale hodnota tato nemá všeobecně přesahovati cifru příliš velikou.

4. Peníze pochodící ze vkladů lze rozděliti jakožto náhradu mezi súčastněné spolky za jejich vystoupení, ale nikdy mezi závodníky samy.

Žádnému z účastníků nesmí se dovoliti vystupovati v závodech pro svoji osobu proto, že některý protivný spolek mu nabídl nějakou náhradu, leč že by se to stalo péčí a na výslovný návrh spolku, jemuž náleží.

V žádném případě však nesmí se peníze vypláceti přímo zápasníku, nýbrž musí se odevzdati spolku, jehož je členem.

5. Poněvadž veřejná sázka nesnáší se s amatérismem, mají spolkové všemi možnými prostředky ji zabraňovati neb omezovati, zejména tím, že postaví se proti její officielní organisaci v okruhu závodiště.

Co se týče her olympických[1]) učiněna ustanovení tato:

1. Poněvadž není žádné pochyby o výhodách, jež by poskytovalo obnovení her Olympických jak po stránce athletismu tak po stránce moralní a internationalní, buďtež tyto hry obnoveny na základech a za podmínek vyhovujících potřebám života moderního.

2. Závody olympické vyjímaje šerm buďtež organisovány jen pro amatéry.

3. Mezinárodní výbor, kterému bude uložena organisace her olympických, zavede ve svoje stanovy odstavec, který mu dá právo vyloučiti ze závodu každého, kdo by svým jednáním mohl jakkoli škoditi vážnosti celé instituce.

---

6. Tendence všech sportů bez výminky nechť se klon k amatérismu, ježto nestává pro žádný sport žádného trvalého důvodu, který by peněžné ceny ospravňoval; co však se týká dostihů koňských, střelby a yachtingu, nebudiž pro tu chvíli obecná definice amatéra na ně applikována.

7. Nemůže někdo býti amatérem ve sportu jednom a profesionálem ve sportu druhém.

Srv. Bulletin du Comité international des Jeux olympiques čís. 1. — Otázka amatérismu a profesionalismu znova byla přetřásána při schůzích výboru mezinárodního a konstatováno, že meze vytčené při kongresu nevyhovují přesně požadavkům všech zemí a že bude nutno pravidla zrevidovati.

[1]) Členy druhé té komise byli pánové: Bikélas, hrabě Lucchesi-Palli, F. Bergh, de Drakenberg, Fontain, Borel, Raoul Duval, baron de Carayon la Tour, Sela, Posada, vicomte de Rochechouart, Robert, Masson, vicomte de la Rochefoucauld, G. Fournier, Rideout, plukovník Déroué, a předsedou zvolen byl pan Bikélas, delegát Tělocvičné jednoty athénské, místopředsedou baron Carayon de la Tour, delegát Socitété hippique française, zpravodajem Maur. Borel.

4. Žádná země nemá míti právo dávati se zastupovati při hrách olympických jinými závodníky než svými a v každé zemi mají se odbývati napřed hry přípravné tak, aby her olympických se súčastňovali jen praví championové, v každém druhu sportu.

5. Následující druhy sportu buďtež pokud možno zastoupeny při hrách olympických:

Sporty athletické ve vlastním toho slova smyslu (běh a zápas).

Sporty nautické (závody lodí veslových a plachetních; plování).

Hry athletické (football, lawn-tennis, míč atd.).

Bruslení.

Šerm, boxování,[1]) zápas prostý.

Sporty hippické. Polo.

Střelba a tělocvik.

Velociped.

Pro sporty athletické ve vlastním toho slova smyslu bude zřízen všeobecný championat athletismu pode jménem „Pentathlon".[2])

Při příčině her olympických bude udělena cena za nejzajímavější vystoupení na některou hru kdekoli na zeměkouli, učiněné v posledním čtyřletí.[3])

6. Hry olympické budou ponejprv v Athénách r. 1896, podruhé v Paříži 1900 a potom každý čtvrtý rok v jiných městech světových.

---

[1]) Později vyloučeno jakožto zápas surový a zdraví nebezpečný.

[2]) Není mi známo, proč výbor hellenský při prvních hrách athénských od tohoto důležitého ustanovení upustil.

[3]) Také o tom nebylo zmínky při posledních hrách.

7. Poněvadž pak hry olympické nemohou se vydařiti bez podpory jednotlivých států, mezinárodní výbor učiní všechny potřebné kroky u veřejných úřadů, aby si zajistil podporu officielní.

Kongres jmenoval nejposléze mezinárodní výbor skládající se z osob, které by ve svých zemích pracovaly ve prospěch podniku nebo postavily se v čelo hnutí pro znovuzřízení her olympických. Členy tohoto výboru byli pak zvoleni pánové: D. Bikélas, místopředseda Société d'Encouragement des études grecques, člen panhellénické jednoty tělocvičné v Athénách, který dle ustanovení kongresu, že předsedou komitétu má býti ten člen výboru, v jehož zemi se hry odbývají, byl tedy prvním předsedou výboru mezinárodního; baron Pierre de Coubertin jakožto generální tajemník; Callot, bývalý předseda Unie des Sociétés de gymnastique de France, jakožto pokladník; general Butovskij, člen ředitelstva vojenských škol ruských v Petrohradě; major Balck, profesor na ústřednim ústavě tělocvičném ve Stockholmě; Leonard A. Cuff, tajemník New-Zealand Amateur Athletic Association na Nov. Zelandě; W. M. Sloane, profesor university v Princetoně ve Spoj. Státech severoamerických; dr. Zubiaur, rektor národní kolleje v Uruguay; C. Herbert, tajemník Amateur Athletic Association v Londýně; lord Ampthill tamže; hrabě Lucchesi-Palli, italský vicekonsul v Paříži; Fr. Kémény, ředitel realky v Budapešti, a posléze dr. Jiří Guth, profesor v Klatovech. — Později ještě před r. 1896 nastaly ve výboru jisté změny a sice vystoupil hrabě Lucchesi-Palli a přijali členství vé-

voda d'Andria Carafa v Neapoli a hrabě M. de Bousies v Bruselu; když pak také Němci chystali se k účastenství při hrách, povolán do výboru dr. W. Gebhart z Berlína, zprvu provisorně, od dubna 1896 definitivně, takže teď i Německo ve výboru je zastoupeno.

Administrace komitétu, jejž zastupuje generalní tajemník a pokladník, je stále v Paříži.

Kapitola XII.

Poměr her obnovených ku antickým. — Přípravy k prvním hrám athénským.

Baron de Courcel, předseda kongresu, definoval ve své zahajovací řeči olympické hry jakožto concours périodiques, tel qu' étaient les Olympiades de la Grèce antique, mais où seraient célébrés les jeux de notre temps, les jeux les plus à la mode du jour, les jeux du dernier cri, t. j. jakožto závody periodické tak jako byly olympiady starého Řecka, ale při kterých by se odbývaly hry naší doby, hry nejmodernější a nejnovější.

Tím je také zároveň vytčeno postavení her moderních proti antickým a nelze nikterak pokládati hry nové za pouhou kopii starých, za jich obnovení v nejpřísnějším toho slova smyslu, jak na mnoze za to se mělo a povězme hned předem, že hry olympické co do zevní formy mají s antickými společného jen velmi málo a byla to myšlénka věru šťastná, odbývati první hry v Řecku, pokud možno v rámci her starých a tak zachovati jaksi kontinuitu mezi hrami starými a novými.

Arci, svědomitý učenec a archaeolog namítne hned ponejprv, že olympické hry staré odbývány byly

v Elidě a nikoli v Athénách. Avšak ani kongresu ani komitétu mezinárodnímu nezáleželo nijak na pouhém a naprostém kopírování starých her, jež vzhledem ku poměrům naprosto změněným není ani možno, jakož vysvítá i z ostatních všech disposic při hrách učiněných. Ruiny olympické třeba byly z valné části odkryty, teď nijak se nehodí za shromaždiště tisíců a tisíců, — mimo asi dva nevelikė hotely není tam žádného jiného útulku. Ani ve starověku nebylo to jen místo samo, které vábilo poutníky: kdyby v Olympii nebylo bývalo toho, čeho třeba pro pohostění a ubytování jakož vůbec všeho, co tehdejší poměry pro takové shromáždění lidu vyžadovaly, také by nebylo bývalo o Elidě řeči.

Avšak nehledě k místu, mají se závody odbývati tak, jako staré hry olympické, od nichž přijaly jméno? Patrně nikoli, jakož vysvítá již z účelu a cíle, za kterým zápasy jdou. Má-li se podporovati jimi výchova tělesná, musí se ku zápasu připustiti vše, co ku výchově a zdatnosti tělesné přispívá, pokud je to ušlechtilé a s vyloučením všeho, patrně zdraví neb životu nebezpečného neb kejklířského. Z povahy antických her nelze pochybovati, že by byli Řekové připustili stejně lawn-tennis jako závody velocipedistské, že by byli stejně závodili v dovednosti na bradlech, na hrazdě nebo na kruzích, kdyby je byli znali vůbec nebo tou měrou, jako my. A věru těžko by bylo najíti důvod, pro který by bylo tyto a podobné způsoby her vypustiti, vzhledem k nynějšímu účelu her olympických, jen proto, že nebyly na programu závodů antických. Vždyť stejně jako staré hry athletické při-

spívají ku zdatnosti tělesné, ať už víc anebo méně, a ať v tom či onom směru, i uvedená cvičení jako tělocvik pravidelný, šerm, střelba, yachting atd. Jeť celkem vlastně věcí vedlejší, že obnovené té instituci, nebo chceme-li, instituci docela nové dáno jméno her „olympických“; — hlavní při tom zůstává dojista, že položen tělesné výchově jakýsi cíl, obdobný výstavám v průmyslu a umění, a že při tom souzeno, že výchova tělesná touto vzájemnou mezinárodní konkurencí se povznese.

Neboť jaký může býti výsledek, ujmou-li se hry olympické docela a súčastní-li se jich svými vynikajícími zápasníky všechen civilisovaný svět? Nic jiného nežli že vzpruží se tím péče o výchovu tělesnou a tím i duševní a rovnováha mezi oběma se zjedná.

Obnovovati hry olympické ve staré, původní jich podobě, nemělo by valně smyslu. Neboť jak povědíno svrchu, ke starým hrám měli přístup jen mužové, takže by naše dámy musely býti z her i z pouhého diváctva vyloučeny, k čemuž však není rozumného důvodu. Účastniti her směli se tehda jen Řekové, „barbaři“ směli se na hry jen dívati, — kterak v tom následovati Řeků jinak, než připustiti k účastenství civilisované národy všeho světa?

Staré hry olympické nebyly původně než slavnostmi náboženskými, jimiž hry obnovené přece býti nemohou [1]) a pak sotva kdo bude žádati, aby nynější

---

[1]) Je to námitkou zdánlivě dosti silnou proti obnově her olympických, že totiž hrám moderním schází právě ta nejsilnější vzpružina her antických: ráz náboženský a oslava bohů. Ale že i bez toho hry se obejdou, toho důkazem jsou nejen

athleti provozovali svoje hry a zápasy nazí, tak jako se to dálo kdysi v Olympii.

Zbývá ještě způsob a výběr her. Původní hry olympické záležely celkem asi v tom, co bylo u starých sportem a tělocvikem v nynějším přibližném toho slova smyslu, tedy ve cvičeních, která podporovala tělesný vývoj a zdatnost tělesnou. Všecky tyto závody jsou na programu her olympických moderních, vyjma házení kopím, které není teď již cvičením obecným aniž sportem a vůbec ať tak díme „vyšlo z módy“, a závody vozatajské, které nesouvisí tak úzce s výchovou tělesnou jsouce spíše pro pěknou podívanou. Zápasy chlapců, jež lze sice dobře připustiti na školách samých, vymykají se z rámce obnovených her olympických, a z moderních paedagogů asi žádný nebude proti tomu se vzpírati.

Toto zúžení programu her olympických je tedy zdůvodněno. Za to byly hry rozšířeny o sporty moderní, čili upraveny požadavkům moderním a všeobecným. Neboť hry olympické majíce býti internacionalní a všeobecné, musí přibrati tělesná cvičení všech národů a všech dob, pokud vyhovují jejich intencím a pokud okolnosti tomu dovolují, nevzpírají se ovšem ani bruslení ani běhu na lýžích atp. Rozšíření programu mělo také za nutný následek rozšíření starého období časového pěti dnů na deset dní.

hry první, odbývané letos v Athénách, které beze všeho podobného rázu přece byly velikolepými, ale zejména časté veliké slavnosti tělocvičné, závody sportovní, které ojediněle odbývají se už ode dávna jak u nás (sjezdy Sokolské) tak ve Francii, v Německu, v Anglii a jinde.

Ze stanoviska všeobecnosti a neméně také ušlechtilosti her vyloučeni byli také profesionalové, kteří více nebo méně činí sobě výcvik tělesný účelem a životním povoláním placeným; o ty netřeba se starati. Pro ty ostatní však nezbývá než založiti instituce, spořádati způsob jejich života tak, aby tělesný vývoj jejich nejen netrpěl, ale náležitě prospíval. K tomu však kongres mezinárodní ani neměl aniž kdy bude míti práva a prostředků a starost o to musí přenechati činitelům jiným, v dotyčných státech. Jenom podporovati možno způsobem mezinárodním snahy jednotlivé a nelze neuznati, že byla to myšlénka nad jiné výborná stanoviti jakýsi občasný přehled výsledků výchovy tělesné, a to ve způsobě ušlechtilých zápasů, jakými bývaly staré hry olympické. Při těch nejsnáze se pak pozná, který způsob výchovy tělesné provázen je nejlepšími úspěchy, a podněcuje se vzájemné zápolení, jehož dojista nebudeme podceňovati, když jej nepodceňovali ani Řekové, národ, který je nám doposud vzorem ve věcech tak mnohých.

Ustanovením kongresu, že hry se mají odbývati střídavě v různých městech resp. zemích a že pak v každé té zemi, kde hry budou, sestoupí se zvláštní výbor domácí, který bude míti za úkol zajistiti účastenství své země při hrách jakož i veškeru jejich organisaci, přenáší se těžiště na tyto komitéty zemské, a tím také nabývají hry náležité rozmanitosti, neb není nijak žádoucno pro poměry nynější, aby každá olympiada byla pokaždé obrazem stejným, a záleží pak na každém jednotlivém národě a jeho způsobu, jakým dovede organisovati slavnosti a holdovati

sportům,
a předčily v tom i hry starověké.

Prostředky, jimiž výbor mezinárodní chtěl zrealisovati velkou myšlénku kongresu, záležely předem ve vydávání časopisu, Bulletin du Comité international des Jeux Olympiques, který vycházel s pěkným heslem „citius, fortius, altius“ ve lhůtách libovolných v Paříži přinášeje podrobné zprávy o postupu prací výborových a snaže se získati reorganisaci her sympatie ve všem vzdělaném světě. Pak spoléhal výbor nejen na štědrost zemí a měst, ve kterých hry budou odbývány, ale i na jejich porozumění, a každý člen výboru působil ve svém kruhu a dle sil svých ve prospěch her.

Všechen vzdělaný svět, pokud nebyl politikou zaslepen jako Němci, přijal projekt kongresu, obnoviti hry olympické velmi sympaticky, a všecky čelnější listy přinášely o tom zprávy, ať citujeme jen americkou Review of Reviews (článek od Alb. Shawa), Revue de Paris (od Pierra de Coubertina), Times a Pall-Mall-Gazette, všecky časopisy řecké, z našich zejména Sokol, Krok, Zdraví, Nár. Listy a Hlas Národa; Sportovní Listy byly dokonce českým orgánem mezinárodního komitétu.

Zpráva, že první obnovené olympické hry mají se odbývati v Athénách,[1]) vyvolala v Řecku radostný rozruch. Avšak poslání gen. sekretáře barona Coubertina do Athén v listopadu 1894 potkalo se tam bezmála s nezdarem: vzhledem k neutěšeným poměrům

[1]) Návrh ten učinil při kongrese v Paříži pan Bikélas.

Athen. Stadium
47 86.132

finančním odepřela tehdejší vláda Trikupisova všecku podporu a baron Coubertin vymohl na ministerském předsedovi Trikupisovi pouze „blahovolnou neutralitu".[1]) Nescházelo mnoho, a první hry olympické by byly bývaly odbývány v Pešti, při příčině milleniové výstavy, a baron Coubertin o tom již vyjednával s maďarským členem mezinárodního výboru panem Kéménym.

Výbor hellénský, který se zkonstituoval za přítomnosti barona Coubertina v Athénách a zejména po jeho přednášce, kterou měl ve spolku „Parnassos", následkem odporu vlády se rozešel a už už se zdálo, že věc je pochována. Ale reorganisace her znovu se ujaly athénské časopisy, předem Akropolis, pak ředitelové archaeologických škol athénských, jakož i předseda mezinárodního výboru pan Bikélas, který dovedl získati pro celý podnik i řeckého korunního prince Konstantina, jehož energií a vytrvalostí hry v Athénách byly zachráněny. Dřívější výbor hellenský, v jehož čelo postavil se teď sám korunní princ, byl znovu vzkřísen a doplněn řadou vynikajících Řeků i cizinců v Athénách sídlících, a práce jeho zahájil korunní princ v Zappeionu skvělou řečí.[2]) Pravil:

---

[1]) Srv. Cosmopolis, roč. I, 1896 sv. 4.

[2]) Výbor hellénský byl tento: Korunní princ řecký Konstantin, předseda; členové výborové rady pánové: N. Delyanni, předseda ministerstva; L. Deligeorges, býv. ministr; A. Zaimis, býv. ministr; C. Carapanos, býv. ministr; plukovník Th. Mano; K. Mavromichalis, býv. poslanec; plukovník N. Metaxas, ministr vnitra; Ch. Retzinas, starosta pirevský; plukovník Ifikrates Kokidis; G. Roma, býv. místopředseda sněmovny poslanecké; Al. Skouzès, býv. poslanec; kommandant Al. Sutzo;

Pánové!

Zástupcové četných jednot evropských a amerických, shromáždění na kongrese athletickém v Paříži jednosvorně usnesli se na tom dáti závodům mezinárodním, jež odhodlali se založiti, jméno „Her Olympických". Obživivše toto slavné jméno, které nám zachovalo paměť skvostných slavností, bohatých na šťastné výsledky, kde svobodní mužové svého času přicházeli měřiti se v míruplných závodech, vzdali jen uctivý a vděčný hold těm, kteří první tu myšlénku vůbec uvedli v život. Obnovením mezinárodních her olympických chtěli zároveň vyznačiti šlechetný cíl, jejž si byli položili: zavésti tímto stykem a vztahy, jež jimi se naváží, jednotu mezi vzdělanými národy. Na důkaz ještě větší svého přilnutí ku starým tradicím zakladatelé nových her olympických ustanovili se na tom, aby byly odbývány každý čtvrtý rok, tak jako hry antické.

G. Kozakis-Typaldo, býv. poslanec; gen. tajemník výboru: pan T. Philémon, býv. starosta athenský; tajemníci výboru pánové: C. Mano, Jiří Mélas, A. Mercatti, dr. Jiří Streit; členové výboru pánové: princ Jiří; princ Mikuláš; plukovník Meléagros Athanasin; D. Eginitis, ředitel hvězdárny; E. Baltazzi; Antonopulos, tajemník královský; Barthe, důstojník francouzského námořnictva; Bournafos, předseda městské rady athénské; P. Damala, místopředseda veslařské jednoty pirevské; prof. Dörpfeldt, ředitel něm. školy archaeologické; M. Dragúmis, bývalý ministr plnomocník; E. Embirico, býv. poslanec; Gardner, ředitel anglické školy archaeologické; Homolle, ředitel franc. školy v Athénách; Théophilas, ředitel školy polytechnické; J. Théophilas; Cavadias, gen. ephor starožitností; P. Kalligas;

Z téhož důvodu vyslovil kongres athletický v Paříži jednosvorné přání, aby hry olympické obnovené byly poprvé slaveny na téže půdě, kde po tolik dlouhých věků kvetly pro dobro lidstva a civilisace. Za obecného souhlasu kongresu byly Athény, hlavní město osvobozeného Řecka, ustanoveny jakožto místo, kde tyto nové závody mají býti zahájeny.

Toto přání přijalo Řecko s pohnutlivou vděčností. Nemohlo na to odpověděti jinak nežli s vroucí horlivostí. Prostřednictvím orgánů veřejného mínění a jinými ještě podstatnějšími důkazy veškeré Hellenstvo projádřilo svoji touhu viděti uskutečněno přání vyjádřené kongresem athletickým. Byla k tomu připojena žádost, aby provedení tohoto díla bylo postaveno pod moje skutečné předsednictví.

Dlužno připustiti, že proděláváme v této chvíli okolnosti dosti nesnadné. Řecko, sotva povstávající ze ssutin, jež nahromadily se na něm po tolik věků, není ještě ani s to nabidnouti ve svém hlavním městě

P. Kanakis; E. Kumanudis, dop. člen Inst. de France; kommandant G. Kunduriotis; kapitán Kriezis, ministr námořnictví; A. Krassos, profesor na univ. athénské; Sp. Lambros, profesor na univ. athénské; M. Lambros, býv. poslanec; A. Metaxas; kommandant Miliotis; L. Bellos, předseda národního sdružení tělocvičného; M. Negrepontes; Ph. Négris, býv. poslanec; M. Pryllas, býv. ministr plnomocník; M. Papparigopulos, bývalý ministr, vrchní dvorní maršálek; prof. Politis, předseda liter. společnosti „Parnassos“; dr. Ch. Ralli; Št. Ralli; Richardson, ředitel archaeologické školy americké; F. Serpieri; Št. Skuludi, býv. ministr; Alex. Sutzo; L. Feroldi; Phokianos, pres. sdružení tělocv. panhellenského; Chatzidakis, rektor university; prof. Waldstein.

hostem, jež bude míti čest za těch mezinárodních slavností přijati, tolik pohodlí, zábav a skvělého přijetí, jež bohatá hlavní města jiných států snadno mohou rozvíjeti. Ale jsou případy, kde dána-li je jednou otázka, jen jediná odpověď je možná. Vůči přání pronesenému od kongresu záleží nám na tom, abychom ukázali, že rozumíme vysokému dosahu obnovení her olympických, že nijak nezapomínáme tradicí starého Řecka a že jsme šťastni, že se nám nabízí příležitost ukázati, že my také lpíme na těchto slavných tradicích.

Jsem přesvědčen, že přes nedostatečnost našich prostředků přijati svoje hosty s okázalostí takovou, jakou bychom byli přáli, oni přece opouštějíce Řecko a vracejíce se do svých vlastí odnesou si laskavou vzpomínku na svůj pobyt mezi námi. Uznají náš pokrok berouce v úvahu krátký čas, kterého nám k němu bylo dopřáno, a nesnáze, jež bylo nám přemahati. Najdou pod naším krásným nebem hostinnost, jejíž vroucí srdečnost vyváží vše, čeho se nám nedostává; nám pak zbude čest, že mohli jsme je přijati a vzpomínka na vztahy šťastně navázané s obecenstvem vybraným přišedším ze všech končin civilisovaného světa.

Tyto úvahy a jednomyslný souhlas s přáním vysloveným athletickým kongresem v Paříži byly toho příčinou, že bez váhání přijal jsem nabídku předsedati těmto pracem. Myslím dokonce, že okolnosti jsou příznivy i v tom vzhledě, že dílo, o kterém budeme pracovati, nemá rázu oficialního, takže bude tím spíše výsledkem samovolné iniciativy všech Hellenů.

Pánové, doplnil jsem k tomu cíli komitét již ustavený přidav k němu nové členy. Jmenoval jsem radu dvanáctičlennou a generalního tajemníka, se čtyřmi tajemníky z nejmladších z vašeho středu. S potěšením svolal jsem vás dnes, abych vám vyslovil svůj dík za horlivost, se kterou jste přistoupili k tomuto výboru, a abych vám řekl, jak jest mi tato horlivost velikou zárukou dobrého úspěchu.

První péče dvanáctičlenné rady bude nabýti nejlepším způsobem potřebných prostředků k uhražení našich výloh. Mám za to, že účastenství při těchto výlohách má míti především ostatním ráz národní.

Abych usnadnil vaše práce, navrhuji rozděliti vaše komité v několik komisí a přiřknouti každé z nich zvláštní část společného díla. Vyhražuji si, ukáže-li se toho potřeba, přidati nové členy vašemu výboru nebo jeho komisím a jmenovati také representanty spolků athénských.

Návrhy vycházející z výboru nebo z komissí musí býti předloženy radě, která bude zasedati pod mým předsednictvím.

Vlastenectví Hellenů a jejich úcta pro tradice naší minulosti dávají mi pevnou naději, že naše dílo bude korunováno úspěchem. Dík vaší osvícené péči a vaší pilnosti docílíme toho. Čas, který nás ještě dělí ode chvíle, kdy hry budou odbývány, nedopouští žádných odkladů. To je vám známo, pánové. Musíme tedy dáti se do díla odhodlaně a s horlivostí."

Výbor tedy rozdělil se ihned na těchto devět sekcí:

1. Spolky nautické. — Předseda: princ Jiří; tajemník: Pavel Damalas.

2. Střelba. — Předseda: princ Mikuláš; tajemník: prof. Krassos.

3. Sporty athletické. — Předseda: Fokianos, starosta tělocvičné jednoty panhellenské; tajemník: J. Streit.

4. Hry athletické. — Předseda: F. Serpieri; tajemník: Negrepontes.

5. Šerm. — Předseda: Plukovník Meléagros; tajemník: Št. Ralli.

6. Jízda na velocipedu. — Předseda: Št. Baltazzi; tajemník: J. Théophilas.

7. Zařízení Stadia. — Předseda: A. Théophilas; tajemník: Cavadias.

8. Příprava athletů hellenských. — Předseda: A. Pryllas; tajemník: prof. Sp. Lambros.

9. Odbor vítací. — Předseda: M. Dragúmis; tajemník: Sp. Lambros.

První věc, kterou hellenský výbor učinil, bylo provolání ku všem Řekům o hrách příštích, a zároveň vyzvání ku všeobecným sbírkám, které mělo tak příznivý výsledek, že v krátkém čase, do dubna 1895, finanční úspěch her byl zajištěn.

První, který složil svůj příspěvek ku hrám, dříve ještě než proklamace byla vydána, byl Konst. Manos, který z Oxfordu telegraficky poukázal 10.000 drachem. Stejně Pavel S. Schilizzi a Evgenides z Cařihradu poslali prvý 10.000 dr., druhý 5000 dr. V Athénách otevřel subskripční listinu boháč Syngros upsáním 10.000 dr. Subskripce mezi Řeky londýnskými vynesla asi 46.000 franků. Podobným způsobem scházely se ostatní peníze tak, že do 24. března 1895

disponoval výbor jměním 148.241·70 dr., nehledě k sumám sice subskribovaným, ale dosud nevyplaceným.

Největší dar hrám olympickým a vůbec Athénám učinil však známý po Řecku mecenáš, pan Jiří Averov, bohatý kupec alexandrinský,[1]) který dal korunnímu princi k disposici nejdříve 500.000 dr. a později stejnou summu ku znovuzřízení Stadia.

Athénské Stadium bývalo jevištěm her panathenaiských a bylo založeno okolo r. 330 př. Kr. od Lykurga, umělým vyhloubením údolí mezi třemi pahrbky. Později bohatý řečník Herodes Atticus dal všecka sedadla zhotoviti z pentelického mramoru tak, že se zdálo, že lomy pentelické tímto ohromným nákladem jsou vyčerpány. Vedle Odeionu Stadion nejvíce Heroda proslavilo a zde také byl od lidu athénského pohřben. Ačkoliv bohatá okrasa mramorová dílem byla rozebrána, dílem časem porušena, přece činily jeho trosky i při své nepatrnosti (zadní část byla 1869—70 na útraty krále Jiřího od architekta Zillera odekryta) až do nedávna mohutný dojem. Závodní dráha, ode vchodu poněkud se zvyšující, měřila až ku sphendone 204 *m* a byla široká 33·36 *m*.

---

[1]) Rodem Řek z Mezova. Tomuto svému rodišti dal vystavěti školy, kostel, nemocnici, v ceně asi 1 milionu drachem. R. 1868 dal 50.000 fr. na prospěch povstalců krétských, vojenská škola v Evelpidech stála jej více než milion fr., na dokončení athénské polytechniky dal půl milionu, přerůzné podpory rozdal ve prospěch zemětřesením postižených krajanů, ministerstvu Trikupisovu půjčil za podmínek velmi nezištných dva miliony franků atd. atd. Pan Averov jako kupec počal bezmála s ničím. A takových dobrodinců, většinou kupců neb bankéřů mimo vlast žijících, má Řecko několik.

Mramorová rampa, ze které zachovaly se některé kameny (jichž použito také při obnovení Stadia), oddělovala chodbu 2·82 *m* širokou od vlastní dráhy závodní. Touto chodbou přicházeli diváci k sedadlům dolejším, kdežto ku hořejším přicházelo se s hůry. Celkem mohlo Stadium pojati přes 50.000 diváků (počet nynějších diváků ve Stadium obnoveném páči se na 60.000). Po stranách podélných bylo amfiteatralní hlediště rozděleno jedenácti, půlkruh, Stadium uzavírající sedmi neširokými schodišti, takže i nejvyšší místa byla z důli přístupna. Stadium nové poskytuje dosti věrný obraz Stadia starého.

Po pravé straně polokruhu nalézá se chodba vedoucí k místnostem pro athlety a závodníky určeným. V místech těch je nejvíce mramorových ploten ze starého Stadia zachovaných. Stavbu Stadia nového, které opravdu je jednou z největších znamenitostí moderních Athén, provedl stavitel Metaxas v čase poměrně velice krátkém, neboť ještě při první své návštěvě v Athénách, v srpnu 1894, viděl jsem staré Stadium pusté a se stavbou počalo se teprve z jara 1895, kdežto v dubnu 1896 bylo hotovo z valné části a jen některé řady sedadel zatím zhotoveny byly ze dřeva. Peníze od Averova věnované stačí však na úplné vystavení Stadia z mramoru jakož i ještě na všeliké ozdoby jako na sloupoví, sochy mramorové atd. Neboť dosud a tak, jak je, činí Stadium ve svých liniích dojem poněkud jednotvárný. — Z vděčnosti postaven byl panu Averovi před vchodem do Stadia pomník z bílého mramoru, který v den před zahájením her byl odhalen.

Stadiem byla opatřena jedna z hlavních podmínek pro hry olympické, místo zápasu, a výbor mohl pilně pracovati o ostatních věcech k uskutečnění her potřebných. Řecká vláda sama rozeslala oficialní pozvání jednotlivým státům, a mezinárodnímu komitétu byl předložen ku schválení pořad her, jichž odbývání stanoveno na 6.—15. dubna 1896.

Kapitola XIII.

Programm her olympických v Athénách 1896.

Do programmu athénských her přijaty byly I. závody a zápasy athletické, II. tělocvik, III. šerm, IV. střelba do terče, V. sporty nautické, VI. závody cyklistické a VII. lawn-tennis.

Podrobněji pak obsahovaly, dle rozdělení officialního:

Α΄ Ἀθλητικὰ ἀγωνίσματα, závody athletické.

1. *Δρόμος* 100 *μέτρων*, běh 100 metrů.
2. *Δρόμος* 400 *μέτρων*, běh 400 metrů.
3. *Δρόμος* 800 *μέτρων*, běh 800 metrů.
4. *Δρόμος* 1500 *μέτρων*, běh 1500 metrů.
5. *Δρόμος* 110 *μέτρων μετ᾽ ἐμποδίων*, běh 110 m. s překážkami.
6. *Μαραθόνιος δρόμος*, běh marathonský.
7. *Ἅλμα εἰς ὕψος*, skok do výšky.
8. *Ἅλμα ἐπὶ κοντῷ*, skok do výšky s tyčí.
9. *Ἅλμα ἁπλοῦν*, skok do dálky.
10. *Ἅλμα τριπλοῦν*, skok trojnásobný.
11. *Δισκοβολία*, vrhání diskem čili toušem.
12. *Σφαιροβολία*, vrhání koulí.
13. *Ἄρσις βαρῶν διὰ μιᾶς χειρός*, zdvihání závaží jednou rukou.

14. *Ἄρσις βαρῶν δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν*, zvedáni závaží oběma rukama.

15. *Πάλη*, zápas prostý.

Β' *Γυμναστική*, tělocvik.

1. *Δίζυγον καθ' ὁμάδας*, cvičeni čet na bradlech.
2. *Μονόζυγον καθ' ὁμάδας*, cvičeni čet na hrazdě.
3. *Δίζυγον*, cvičeni jednotlivců na bradlech.
4. *Μονόζυγον*, cvičeni jednotlivců na hrazdě.
5. *Ἱππικὸν ἐφαλτήριον ἄνευ λαβίδων*, skok na koni prostém.
6. *Ἱππικὸν ἐφαλτήριον μετά λαβίδων*, skok na koni o kruzich.
7. *Κρίκοι*, kruhy.
8. *Ἀναρρίχησις ἐπὶ κάλῳ*, šplh po provaze.

Γ' *Κολυμβητική*, plování.

1. *Ἀγὼν 100 μέτρων*, závod 100 metrů.
2. *Ἀγὼν 500 μέτρων*, závod 500 metrů.
3. *Ἀγὼν 1200 μέτρων*, závod 1200 metrů.
4. *Ἀγὼν ναυτῶν 100 μέτρων*, závod námořníků 100 metrů.

Δ' *Σκοποβολή*, střelba do terče.

1. *Ἀγὼν τυφεκίου ἀπὸ 300 μέτρων*, střelba z ručnice na 300 metrů.
2. *Ἀγὼν τυφεκίου ἀπὸ 200 μέτρων*, střelba z ručnice na 200 metrů.
3. *Ἀγὼν διὰ περιστρόφου ὑπηρεσίας ἀπὸ 25 μέτρων*, střelba z revolveru služebniho na 25 metrů.
4. *Ἀγὼν δι' ἐλευθέρου περιστρόφου ἀπὸ 30 μέτρων*, střelba z revolveru voleného na 30 metrů.
5. *Ἀγὼν διὰ πιστολίου ἀπὸ 25 μέτρων*, střelba z bambitky na 25 metrů.

E′ Ξιφασκία, šerm.

1. *Ἀγὼν ξιφασκίας φιλάθλων*, šerm učňů šavlí.

2. *Ἀγὼν σπαθασκίας φιλάθλων*, šerm učňů fleuretem.

3. *Ἀγὼν ξιφασκίας διδασκάλων*, šerm učitelů šavlí.

ΣΤ′ Ποδηλατικοὶ ἀγῶνες, závody cyklistické.

1. *Ἀγὼν 100 χιλιομέτρων*, závod 100 kilometrů.

2. *Ἀγὼν 2 χιλιομέτρων*, závod 2 kilometry.

3. *Ἀγὼν 10 χιλιομέτρων*, závod 10 kilometrů.

4. *Ἀγὼν πρὸς χρόνον στροφῆς στίβου*, závod na největší rychlost na určité dráze.

5. *Μαραθόνιος ποδηλατικὸς ἀγών*, závod marathonský.

6. *Ἀγὼν δωδεκάωρος*, závod 12tihodinový.

Z′ Ἀθλητικαὶ παιδιαί, hry athletické.

1. Lawn-tennis *ἁπλοῦν* (simple).

2. Lawn-tennis *διπλοῦν* (double).

Ve Stadiu odbývaly se jen závody athletické a tělocvičné, šerm byl v Zappeiu, budově to výstavní, vystavěné r. 1888 od bratří Zappasových, závody cyklistické a lawn-tennis na zvláštní dráze cyklistické, velodromu u Phaléra, nedaleko Piraea, střelba ve zvláštním Standu, střelnici, plování v malém přístavu Zéa, rovněž u Phaléra, tedy celkem na pěti místech.[1])

---

[1]) Závody v běhu odbývaly se dle pravidel stanovených jednotou athletickou Union des Sociétés françaises de Sports Athlétiques; skok do dálky a do výšky (running long a high jump), skok s tyčí (pole jump), vrhání koule (putting the weight) a disku dle pravidel Amateur Athletic Association of England; šerm dle zvláštního reglementu, jejž vypracovala Société d'encouragement d'Escrime v Paříži; pravidla pro

Závody koňské ať jakéhokoli druhu byly vypuštěny proto, poněvadž výbor hellenský po šetření velmi bedlivém shledal, že by bylo velmi nesnadno s protředky těmi, jež byly mu k disposici, pořádati závody equitační tak, aby vyhovovaly všem podmínkám potřebným. — Také sporty nautické byly zredukovány na pouhé plování, poněvadž v den, kdy měly býti odbývány závody veslařské, moře silně bylo vzedmuto; a ježto byl to už den předposlední, nebylo možno závody odložiti na jiný den. Patrně byla to chyba arrangementu, kterou nejhůře odnesli závodníci, přišedši už na měsic před tím do Athén cvičit a trainovat se ve vodách pirevských.

Vedle toho závody byly spojeny s produkcemi hudebními a jinými slavnostmi, takže program oficialní rozvržený na dobu trvotu her od 6.—15. dubna byl tento:

I. den.

V pondělí, 6. dubna: 3 hod. odp. Stadium: Záhájení her olympických. Hry athletické.
Večer: Hudby vojenské i civilní. Pochodňový průvod městských spolků.

Yachting řídila se pravidly spolků Cercle de la Voile de Paris a Yacht Racing Association of England, pro závody veslařské platila pravidla Rowing Club Italiano; pro závody cyklistské pravidla International Cyclist's Association a posléze pro Lawn-Tennis All' England Lawn Tennis Association.

Všecka pravidla ta byla ovšem vytištěna zvlášť a zasýlána na požádání od spolků neb jednotlivců, buď přímo anebo prostřednictvím zemských výborů pobočných.

II. den.

V úterý, 7. dubna: 10 hod. dop. Zappeion: Šerm (v němž druhý den pokračováno).

3 hod. odpol. Stadium. Hry athletické.

Večer. Illuminace Akropole.

III. den.

Ve středu, 8. dubna: $10^1/_2$ hod. dop. Zahájení Standu a střelba (v níž násl. dny pokračováno).

1 hod. odp. Velodrom: Závody cykl. 100 km., Lawn-Tennis.

IV. den.

Ve čtvrtek, 9. dubna: 3. hod. odp. Stadium. Tělocvik.

Veliký koncert spojených kapel.

V. den.

V pátek, 10. dubna: 3. hod. odpol. Stadium: Hry athletické. Běh Marathonský.

Večer: Slavnost benátská v přístavu pirevském (v $9^1/_2$ hod. večer osvětlení města, přístavu a okolních vrchů; v 10 hodin pochodňový průvod, v $10^3/_4$ h. ohňostroj ve přístavu).

VI. den.

V sobotu, 11. dubna: $10^1/_2$ hod. dopol. Přístav Zéa: Závody plavecké.

3. hod. odp. Velodrom: Závody cyklistické a Lawn-Tennis.

VII. den.

V neděli, 12. dubna: 3 hod. odp. Phaléron: Velký koncert. Yachting (vynecháno). Závody cyklistické do Marathonu.

Večer: Pochodňový průvod.

VIII. den.

V pondělí, 13. dubna: 10 hod. dopol. a 3 hod. odp. Phaléron: Závody veslařské vynechány.

Večer: Osvětlení Akropole.

IX. den.

V úterý, 14. dubna: 3 hod. odp. Stadium: Zakončení her rozdáváním cen, které bylo odloženo, takže hry protáhly se ještě na

X. den.

Ve středu, 15. dubna: $10^1/_2$ hod. dop. Stadium, kde hry zakončeny.

Večer každého dne hlavní ulice a náměstí athénské byly osvětleny a koncertovaly kapely ať už vojenské nebo civilní. O jiných slavnostech, připomínajících hostiny olympických vítězů, ještě několik slov níže.

Chtějice konečně popsati průběh prvních těchto her olympických spokojíme se jen s popisem zevní stránky a nebudeme zastavovati se při stránce technické prováděných her a cviků. Volíme tu analogický způsob popisu jako při hrách antických postupujíce ode dne ke dni, poněvadž takto čtoucí asi nejsnáze učiní si pojem o zevním dojmu, jaký hry činily na diváka.

Kapitola XIV.

Zahájení olympických her athénských. První a druhý den.

Přijížděli jsme ku hrám athénským v neděli 5. dubna, drahou z Patrasu, přes Korint. Již cestou námořní z Terstu a zejména z Brindisi byli jsme ve společnosti účastníků her, dílem rakouských, dílem francouzských, zvláště však německých a amerických, a bylo již na lodi zajímavo pozorovati, kterak athleti američtí, provozující athletismus soustavně a ať tak dím vědecky, vedou si mírně a střídmě šetříce svých sil ku hlavním výkonům. Nepili vína, leda málo a to ještě smíchaného s vodou a jedli jen málo která z jídel, ve množství jen nepatrném. S jakýmsi despektem pohlíželi na turnéry německé, kteří po obědě, v temnu večera a na širém moři zpívali turnérské a studentské písně, až se široko rozléhalo.

Příchod na území řecké byl všem příchozím v tu dobu valně usnadněn tím, že celní prohlídka byla velmi povrchní, ba že namnoze bylo od ní upuštěno a ovšem také dráhy řecké přivážely účastníky za ceny valně snížené. Tak platilo se za zpáteční lístek I. třídy s platností třínedělní z Patrasu do Athén 35 drachem (asi 10 zl.), ve II. tř. dokonce jen 20 dr. (asi 6 zl.), a za zavazadla při tom jen několik krejcarů.

Den nedělní a mimo to hod boží velikonoční již samy o sobě dodávaly jízdě jakýsi slavnostní ráz, který ovšem ještě se zvětšil uvítáním vlaku na nádraží athénském, kde příchozí cizinci, o jichž příjezdu napřed se vědělo, byli vítáni výborem hellenským, slavnostními řečmi, hudbou. Na toho, kdo poprvé sem přijížděl, činilo asi staroklassické okolí, stopené teď již v jarním, teploučkém vzduchu, nedaleká, velebná Akropolis, olivové háje Kolónu a vrchy kolem, divně zbarvené v jižním tom světle, dojem, jejž sotva lze popsati.

Příchozí rozejeli se buď po bytech soukromých, objednaných napřed výborem slavnostním nebo do hotelů, jež přes nával cizinecký měly ceny dosti mírné.[1])

Dne 25. března dle kalendáře řeckého čili 6. dubna dle kalendáře našeho slaví Hellas výročí svého osvobození, a proto na ten den byl položen počátek her olympických, ustanovený původně na 24. března či 5. dubna, snad aby všecko mělo ráz ještě slavnostnější. To podařilo se Řekům dokonale, ačkoli ozývaly se proti tomu protesty dosti hlučné.

---

[1]) V hotelu d'Athènes na ulici Stadijní platil jsem denně za byt a úplnou stravu 15 fr. ve zlatě, jakož vůbec v Athénách je zvykem platiti v hotelu denně za celé zaopatření, ať je užíváme všecko nebo ne. Avšak v hotelu d'Athènes ochotně mi srazili za polední snídani 2 fr., za oběd večer 3 fr., pakli jsem se ho v restauraci hotelové nesúčastnil. Jeden můj známý obávaje se drahoty hotelové opatřil si před svých příchodem byt soukromý a platil za nocleh denně (byl se svojí paní) 20 fr.; ke každému jídlu, i ke snídaní, musil nad to choditi zvlášť do restaurace.

Všude hudba, hned časně z rána, nálada všude sváteční a povznesená, nejvíc ovšem na náměstí konstitučním, kde je královský palác, největší kavárny a hotely. Město všecko je v šatě svátečním a slavnostním: na domech a stožárech prapory nejvíce barev řeckých, modrobílé, štíty se znakem Řecka, bílý kříž v poli modrém, vedle toho sem tam i barvy států jiných, nejvíce Francie, Německa, Ameriky a Anglie, pak štíty s monogramy O. A. značícími Olympiakoi Agónes, plynové roury buď přepínající ulice v úzkých obloucích nebo spletené na domech a průčelích v obrazce neb opět monogramy O. A., zelené guirlandy a toho druhu okrasy, jak za podobných příčin i všude jinde bývá, jinde snad měrou větší, velkolepější, poněvadž jinde v podobných věcech zkušenější jsou ode mnohých mezinárodních výstav a slavností. V Athénách tuším poprve odbývala se slavnost takového druhu, a s toho stanoviska nutno také všecko to posuzovati.

Od královského paláce ulicí Hermovou až ku kathedrále tvoří vojsko dlouhý špalír, kterým před desátou hodinou začínají se trousiti kočáry ku slavnostním bohoslužbám, k nimž král je ohlášen na hodinu desátou. Rázem hodiny té, když byl kralevič projel koňmo špalírem k zámku ohlásit, že vše je připraveno, vyjíždí pak slavnostní průvod, jaký vídají Athény jen tuto jednou do roka a pak při příčinách docela zvláštních.

Napřed diplomaté a ministerstvo se starým ministrpresidentem Delyanisem v čele, členové parlamentu s předsedou Zaimisem, pak četa tmavozelených husarů a dosti daleko za nimi dva dvorní kurýři

v modrobílých livrejích a posléze ve voze čtyřspřežním, à la Daumont, král, králová, princezna Marie a velkokníže ruský Jiří Michajlovič, který právě včera s princeznou Marií se byl zasnoubil. Statná jeho postava s černým silným knírem a ruská nádherná uniforma obrací na sebe obecnou pozornost.

Král pozdravuje a králová, lorgnetem prohlížejíc špalír lidu, kývé přívětivě. Lid dívá se na to všecko s patrným uspokojením a libostí, jakou vzbuzuje vždycky podívaná na rozvinutý lesk, uniformy zlatem obšívané, pěkné koně, čistě vyšperkované, kočáry a bílé, nádherné toalety dámské. Korunní princ jede vedle královského vozu koňmo, pak následují ostatní členové rodiny královské, kočáry dvorského komonstva, a nová četa husarů zavírá průvod, který přechází . . . . a asi za půl hodinky se vrací.

Pro velké obecenstvo není to vše asi nic více než podívaná, ale podívaná velmi pěkná, slavnostní nad míru, poněvadž oficialní, par excellence, která znamenitě připravuje slavnostní zahájení her odpoledne, ve Stadiu.

O půl třetí, po prvním sezení mezinárodního výboru [1]), odjíždíme do Stadia.

Stadium má tři velké vchody, před hlavním prostředním, stojí vojenský špalír, očekávající krále. Před

---

[1]) Bylo nás zde z komitétu mezinárodního v Athénách sedm: baron Pierre de Coubertin, vlastní tvůrce toho všeho, pan Bikélas jako předseda, major Viktor Balck ze Štokholmu, generál Butovskij z Petrohradu, ředitel F. Kemény z Pešti, dr. Willibald Gebhardt a já. Ostatní omluvili svou nepřítomnost.

Stadiem na stožárech prapory a znaky Řecka jakož i zápasících národů, socha Athény, Apollona a athleta metajícího diskus — kopie známé sochy Myronovy. Po obou stranách obrovské bronzové třínožky.

Avšak nelze popsati pohled, jaký poskytovalo Stadium uvnitř, kdy obsazeno bylo až na několik prázdných místeček celé. Však to, co scházelo, bylo na výšinách kolem kol, na místech bezplatných,[1]) a tam tísnila se hlava vedle hlavy tak, že na první pohled ani jsi nepoznal, že tam jsou lidé: ta massa nepřehledná a poměrně daleká zdála se docela nehybnou. Pořádek zachovávalo vojsko způsobem právě tak pěkným jako vlídným.

Na sedadlech nejpestřejší směsice lidu městského a venkovského v krojích národních, pestré a světlé toalety damské, jarní, uniformy vojáků a lesklé zlato důstojníků, jichž parádní chocholy červené, modré a bílé rozesety byly po Stadiu jako květy po lukách.

Ministři, hodnostáři, komitét mezinárodní a místní shromažďují se u vchodu očekávajíce příchod královské rodiny. Přicházejí následník princ Konstantin, vévoda ze Sparty, předseda místního komitétu hellenského, v uniformě generala infanterie, princ Jiří jako námořnický kommandant a princ Mikuláš v uniformě setníka. Pan Bikélas představuje členy mezinárodního výboru nejdřív královským princům, pak ostatním pánům. Však v tom již přicházejí špalírem vojska

---

[1]) Sedadla ve Stadiu stála 1—2 dr. Lístky prodávali prodavači na ulici. Měli tam své stolky s vyloženým plánem, aby každý si mohl vybrati sedadlo dle své chuti.

Jejich Veličenstva, princezna Marie se svým ženichem, korunní princezna Žofie, malí princové Ondřej a Kryštof — prostě a nenuceně, tak jako vladaři, kteří milují svůj lid a vědí, že jsou milováni. Vojenský signál třepetá se vzduchem, čtyři kapely, rozestavené v konistře, závodišti, jedna po druhé hrají řeckou hymnu, a král a králová, princové, dvůr a za nimi všechen průvod, který je očekával, ubírá se středem Stadia k *σφενδόνη*, sfendone, pozadí Stadia, kde jsou mramorová královská sedadla, prostřená červeným sametovým příkrovem a polštáři stejnými, se zlatými obrubami a třepením. Všechno obecenstvo vstává volajíc *„Ζήτω βασιλεύς!“* (zitó basilevs), *„Ζήτω Ἑλλάς!“* (zitó Hellas), ať žije král! ať žije Řecko!

Ve slavnostním tom okamžiku cítil člověk bezděky, že připravuje se zde cosi nového, ač už bývalého, a jakoby vznikaly nové jakési červánky míru, míru v zápasech ušlechtilých . . .

Král usedá a korunní princ stoje naproti, v závodišti a obklopen oběma výbory, mezinárodními hellenským, má k němu tuto řeč:

Βασιλεῦ!

Μετὰ πάροδον πολλῶν αἰώνων ἀνακαινίζονται σήμερον οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες ἐν τόπῳ ἔνθα καὶ τὸ πάλαι τοιαῦται ἐγίνοντο τελεταί. Ἡμεῖς αναλαβόντες τὴν πραγμάτωσιν τοῦ ὄντως μεγάλου τούτου ἔργου θαρρούντως δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἐφέραμεν τοῦτο εἰς πέρας Ἐὰν ὑπάρχωσιν ἐλλείψεις τινὲς ἀποδοτέαι αὗται εἰς τὸ βραχὺ τοῦ χρόνου τῶν προπαρασκευαστικῶν ἐργασιῶν καὶ εἰς τὴν ἔλλειψιν τῶν ἐκ τῆς πείρας διδαγμάτων.

Βασιλεῦ!

Παρακαλοῦμεν Ὑμᾶς ὅπως κηρύξετε τὴν ἔναρξιν τῶν Διεθνῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων.[1])

Načež král odvětil:

Μετ' ἀφάτου χαρᾶς κηρύττω τὴν ἔναρξιν τῶν πρώτων διεθνῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων. Ζήτω τὸ Ἔθνος! — že s nevýslovnou radostí prohlašuje zahájení prvních zápasů olympických. Ať žije národ! A provolání to opakováno z tisíce těch hrdel . . .

A po olympické hymně od skladatele Samary (na slova Palamasova) zpívané velkým sborem 250 pěvců a sehrané ode 4 velkých kapel, jež musela býti opakována, když skladatel, sám dirigent toho velikého tělesa, za hlučného volání Euge! Euge! se vzdálil, počaly hry . . .

Ἡ Α. Β. Ὑ. Ὁ. Πρίγκηψ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Jeho král. Výsost princ Jiří je *πρόεδρος* čili president sboru eforů čili dozorčích a soudců *ἀγωνοδίκαι*; *Ἰ. Φωκιανός* je *ἀντιπρόεδρος*, místopředseda eforů, kteří jsou ještě: *Ν. Πολίτης* (N. Politis), *Ι. Γενήσαρλης* (I. Genisarlis), *Γ. Στρέϊτ* (G. Streit); členové sboru soudcovského jsou F. Kemény, dr. Gebhardt, M. Fabens, R. H. Finnis Esq a *Κωνσταντῖνος Μάνος* (Konstantinos

---

[1]) Králi!

Po mnoha stoletích obnovují se dnes olympické hry na místě, kde i za starodávna takové slavnosti se odbývaly. My převzavše uskutečnění tohoto vskutku velikého díla můžeme s uspokojením říci, že jsme je dovedli k cíli. Objeví-li se některé nedostatky, dlužno je přičísti krátkosti času určeného pracím přípravným a nedostatku praktických zkušeností.

Králi!

Prosíme Vás, abyste prohlásil zahájení olympických her!

Manos); ἀλυτάρχης, ředitel her a závodů, je pan Konstantinos Manos, ἀφέτης, starter, pan Σ. Ἀρβανίτης, S. Arbanitis, ἐπισημὸς χρονομέτρης, úředním chronographem, pan Charles Perry. Pánové ti nechodí ovšem v chitonech a sandálech, nýbrž v cylindru neb uniformách.

Vojín trubač označuje signálem začátek závodů prvních, běhu 100 metrů, πρώτη τάξις, první serie, o 7 startujících [1]) vyráží a vítězí první F. A. Lane, Američan, druhý Szokoly, Maďar, v serii druhé, δευτέρα τάξις [2]) první T. P. Curtis, Boston Athl. Association, Spoj. Státy, druhý Řek Chalkokondilis; v serii třetí, τρίτη τάξις [3]) prvním T. E. Burke, z Bostonu, druhým Němec Hofman. Program oznamoval, že Ἑκάστης τάξεως προκριθήσονται δύο δρομεῖς διὰ τὸν τελικὸν δρόμον τῆς Παρασκευῆς, že totiž dva běžci z každé serie budou ustanoveni súčastniti se běhu rozhodujícího v pátek.

Po té následoval trojnásobný skok ἅλμα τριπλοῦν,

---

[1]) A. Szokoly, Athletický klub uherský; De Subercazeaux, Chili; A. Grisel, Racing Club de France; K. Doerry, International-Sportclub, Německo; F. A. Lane, Princeton U. T. A. A. Spoj. státy; L. Manno, Athl. klub uherský; C. H. S. Gmelin z Oxfordu, Anglie.

[2]) *Α. Χαλκοκονδύλης, Ἀθλητικὸς ὅμιλος Ἀθηνῶν, Ἑλλάς,* G. Marshall, Anglie, M. Tournois, Racing Club de France; E. Schmidt, Rowing Club z Kodaně; A. Tufferi z Francie; M. Elliot z Londýna; F. Dani, Maďar; T. P. Curtis z Bostonu.

[3]) T. E. Burke, z Bostonu; H. Sjoeberg ze Švédska; *Κ. Μουράτης; Λέσχη τῶν Κυνηγῶν,* ze Smyrny; F. A. Thraun, Sportclub „Germania“, Hamburk; A. Flatow a F. Hofman z Německa; *Γ. Γεννηματᾶς, Πανελλήνιος Ἀθηνῶν, Ἑλλάς.*

při kterém startovali Francouzi A. Tufferi a A. Grisel, Maďar A. Szokoly, Němci A. Flatow, F. A. Thraun, F. Hofman a K. Schumann, Řekové J. Persakis a Ch. Zumis a Američan J. B. Connolly. Američan opět vítězí a skáče do dálky 13·71 *m*, kdežto Francouz Tufferri jen 12·62 *m*.

Běh 800 metrů odbývá se ve dvou seriích [1]) po sedmi, s podmínkou, že dva první vítězové z každé serie rozhodnou mezi sebou vítězství ve čtvrtek. Vítězové jsou v první serii E. X. Flack (za 2 min. 10 vt.), Victorian A. A. A. z Australie, druhým F. Dani, v druhé serii Lermuziaux (za 2 min. 16$^{3}/_{5}$ vteř.) a Golemis. Kdežto první běh byl během na rychlost, tento byl během na vytrvalost a i dnes stejně jako ve dnech následujících bezděky přicházejí člověku na mysl obrázky her antických ...

To zejména při vrhání diskem, na něž přichází řada až o půl páté. Účastní se ho 11 athletů [2]) a vítězí při něm Američan R. Garrett, který hodil diskus do vzdálenosti 29·15 *m*, proti řeckému athletovi, který dosáhl vzdálenosti 28·95. Alevšak způsobem vrhu,

---

[1]) V první serii Angličan G. Marshall, Němec F. Hofman a F. A. Thraun, Maďar F. Dani, Australan E. X. Flack, Američan T. E. Burke a Francouz Reichel; v serii druhé: Francouz Lermuziaux a de la Nézière, Chilian de Subercazeaux; Němec Doerry a Řekové Golemis, Fetzés a Tombrov ze Smyrny.

[2]) Řekové: P. Paraskeuopulos, G. Papasideris, S. Bersis; Dánové V. Jensen, M. Winkler a H. Nielsen, z kodaňského Rowing-Clubu; Švéd H. Sjoeberg; Francouz A. Grisel; Angličan J. S. Robertson; Američan R. Garrett a Němec K. Schumann.

lehkostí a elegancí vynikají přece Řekové daleko i nad Američany, kteří vyznamenávají se spíše, ať tak díme, hrubou silou. Vůbec patří dnešní den race anglické, neboť vítězí i v posledním čísle, ve běhu 400 metrů, předběžném. Vítězové první serie[1]) Němec Hofman a Američan Jamison a druhé serie Američan T. E. Burke a Angličan C. H. S. Gmelin rozhodnou vítězství konečné mezi sebou zítra.

Eforové a soudcové jsou stále prostřed závodiště, kam nikdo jiný nemá přístupu. Každé vítězství oznamuje se vytažením vlajky onoho státu, jemuž vítěz přísluší, na vysoký stožár na konci Stadia a číslem vítězovým, daleko viditelným. Zajímavé podrobnosti, jako délka skoku neb doba oběhu, znamenají se velikými číslicemi křídou na černé tabuli, kterou pan Perry obrací pozvolna na všecky strany, aby všichni diváci mohli si to přečísti.

Závody dnešní trvaly do 6 hodin, a král a králová i všechen dvůr zůstali až do konce. Až do konce vytrvala také příznivá pohoda, která před závody zdála se hrozivou.

Druhého dne, v úterý, zahájeny v Zappeionu závody šermířské fleuretem, kordem a šavlí, zejména mezi Řeky a Francouzi; jen jediný je zde Rakušan, pan A. Schmal z Vídně. Předseda sboru soudcovského

[1]) Startuje v první serii 9, ve druhé 8 a sice 1. Němci Doerry, Thraun, Hofman, Francouz Grisel, Chilian de Subercazeaux, Angličan Marshall, Američan Jamison, Australan Flack, Řek Muratis; 2. Maďaři Dani a Manno, Francouzi Reichel a de la Nézière, Angličani Elliot, Goulding a Gmelin, Američan Burke.

je Francouz pan A. de la Frémoire. Poněvadž pak přihlášek je dosti mnoho, musí se v závodech pokračovati ještě zítra.

Šerm neposkytuje tolik rozmanitosti pro veliké obecenstvo a zajímá spíše jen toho, kdo sám jsa odborníkem rozumí všem těm atakům a finesám tohoto jemného sportu. Také nutno viděti šermující zblízka, a proto v neveliké rotundě Zappeionu jest jen málo obecenstva, ač vybraného. Král i princové zůstávají až do konce, asi do půl dvanácté. Šerm počal dnes fleuretem, v němž zvítězili nejprve Francouz Gravellotte a Řek Alex. Vúros, pak Francouz Callot a Řek Pierako Mavromichalis, takže naposledy přišli k zápasu Gravellotte a Callot, z nichžto zvítězil tento poslední.

Odpoledne, už v $^1/_2$3 místo ohlášených 3 hodin, odbývá se nejdříve předběžný běh s překážkami. Na délku 110 m. je postaveno 10 asi 1 m. vysokých, lehkých hrazd, a závodníci běží ve 4 seriích[1]), v nichž vítězí: G. T. S. Goulding, Closter-Athletic Club, Anglie, F. Reichel, Racing-Club de France, T. P. Curtis a W. W. Hoyt. Rozhodující běh bude v pátek.

Opět Amerika vítězí i ve skoku na dálku, *ἅλμα εἲς μηκός* [2]): E. H. Clark skočí do dálky 6·35 m.,

---

[1]) 1. Tufferi (Francouz), Szokoly (Maďar), Goulding (Angličan), Andreu (Řek); 2. Sjoeberg (Švéd), Reichel (Francouz), Skaltzoiannis (Řek); 3. Curtis (Američan), Thraun, Hofman (Němci); 4. Doerry (Němec), Connolly a Hoyt (Amer.).

[2]) Účastní se 18: Němci H. Weingaertner, K. Schumann, K. Doerry, F. Hofman, A. Flatow; Maďaři F. Dani, M. Tapovicza, A. Szokoly; Francouz A. Grisel, A. Tufferi; Švéd H.

R. Garret 6 m., ve běhu rozhodném τελικὸς δρόμος 400 m. T. E. Burke, který vzdálenost tu proběhl ze všech nejdříve, za 54 1/5 vteř.

Při házení koule, σφαῖρα, 7 kg. těžké účastnilo se athletů 15 [1]) a Garrett, s nímž pěkně konkuroval Řek Gurkos, mrštil ji do dálky 11·22 m.

Ve zvedání břemene,[2]) ἄρσις βαρῶν, zvítězil celkem Angličan Elliot z Londýna, který jednou rukou zvedl 71 kg., oběma 110 kg., kdežto Dán V. Jensen z Kodaně jednou rukou 57 kg., ale oběma 111 kg.

Posléze ve běhu 1500 metrů první byl E. X. Flack z Australie (za 4 min. 33 2/5 vteř.), druhým Američan A. Blake, třetím Francouz Lermuziaux.[3])

Anglická raça vůbec a Američané zejména jeví rozhodnou převahu v athletice, tak jako jeví obdivuhodnou sílu životní, takže člověk bezděky porovnává hledaje souvislost. Mají velkou jistotu chování a vystupování, často bizarrní. Tak jeden ze zápasníků

Sjoeberg; Američané R. Derr, E. H. Clark, R. Garrett, J. B. Connolly, T. P. Curtis a Řekové A. Chalkokondilis a A. Skaltzoiannis.

[1]) Němci K. Schumann, A. Flatow, F. Hofman, H. Weingaertner a K. Boecker; Francouz A. Grisel; Dán A. Nielsen; Maďaři D. Wein a M. Tapovicza; Američané E. H. Clark a R. Garrett; Angličan J. S. Robertson a Řek M. Gurkos.

[2]) Účastníků 13: Angličané Elliot, S. Merlin, E. L. Levy (Amateur Weight Lifting Champion); Němci A. Flatow, H. Weingaertner, K. Schumann; Maďar M. Tapovicza; Dán V. Jensen; Švýcar L. Zutter; Francouz A. Grisel; Řekové Papasideris, Nikolopulos, Bersis.

[3]) Mimo ty startovalo ještě 8 a sice: Řekové Golemis, Tombrov, Fetzis a Karakatsanis, Francouz de la Nézière, Maďar Dani, Angličan Marshall a Němec Galle.

amerických s čímsi nebyl spokojen: beze všech okolků obrátil se hned na předsedu prince Jiřího a poněvadž ten od něho byl odvrácen poodcházeje, šel za ním — a poklepal mu na rameno, tak jako by byl učinil kterémukoli Yankejčíku tam doma. — Druhý, protože mu bylo chladno v lehkém úboru athletickém, chodil po Stadiu v županu docela důkladném . . .

Stadium bylo stejně plno jako včera.

Kapitola XV.

Třetí a čtvrtý den slavností athénských. Adressa mezinárodního výboru korunnímu princi řeckému.

Ve středu, třetího dne slavností athénských, zahájena střelba, ἀγῶνες σκοποβόλης, za předsednictví prince Mikuláše. Zde ještě méně než při šermu je „něco viděti", a proto účastenství se strany diváctva je nepatrné, jak přirozeno. Ve střelbě se pak pokračuje i ve dnech následujících.

Odpoledne, od 1 hodiny ve vzduchu pojednou chladném, ba sychravém, pokud slunce neobjevuje se z pod mraků hodně hustých, závody cyklistické, ποδηλάτικοι ἀγῶνες (podilatikoi agónes) ve Velodromu čili Ποδηλατοδρόμιον (Podilatodromion), velmi krásně a nákladně upravené dráze cyklistické. Odbývá se závod 100 kilometrů a championů je devět: Francouz L. Flameng, Angličan Battel, čtyři Němci, Rakušan Schmal z Vídně a Řekové Konstantinidis a Kolettis. Konstantinidis, který dosud měl řecký rekkord, ustává brzo, ještě dříve Němci, a zápas trvá mezi Flammengem, Schmalem a Kolettisem, mladým ještě hochem, sotva 17letým. Asi uprostřed závodu Kolettisovi praskne obruč: Flameng mírní jízdu, dávaje

svému soupeři času vyměniti kolo a volaje „Vive la Grèce!“ Ohromný potlesk je mu za to odměnou. Konečně dočkáváme se výsledků: s obdivuhodnou stejnoměrností, vytrvalostí a klidem jakož i lehkostí ujel Flammeng (*Φλάμαν*, dle listů řeckých), člen klubu Assotiation Vélocipédique international de Paris, 100 km. za plné 3 hod. 8. min a $19^{1}/_{5}$ vteř.; druhým byl Kolettis. Obecenstvo hrne se do závodní dráhy a přese všechny protesty pořadatelů nese vítěze v triumfu na ramenou. Velodrom byl pln diváctva; ti, kteří nenalezli místa v něm, vylezli na zdi, na blízký železniční most a výšiny.[1])

[1]) Neuvádím nížeji a při jiných závodech než athletických jmen závodníků podrobně, dílem že již z údajů dřívějších (i pozdějších při athletických závodech a tělocviku) dosti jest jasno, jaké a jakého druhu bylo účastenství a tedy čtenáře nechci unavovati, dílem že jen závody athletické a tělocvičné rozhodně největší mají zajímavost pro obecenstvo širší a dílem nejposlednějším — a přiznám se k tomu bez pokrytu — že scházejí mi údaje naprosto přesné. Bylo totiž dosti nesnadno súčastňovati se vždy a všech závodů, ba i fysicky nemožno vzhledem k tomu, že bylo mi dosti činiti rozmanitým povinnostem, jež pohostinství řecké mi ukládalo, a pak zvláště účastniti se schůzí komitétu mezinárodního. Zpravodaji cizímu pak vadila velmi ta okolnost, že mimo francouzský lístek Messager d'Athènes, vycházející nepravidelně a obsahující zprávy jen kusé, nebylo listů nám přístupných (ač žurnalisté řečti velmi ochotně nám přicházeli vstříc) a zpráv officialních dosud — do listopadu 1896, kdy toto tisknu — není. Bylo pak chybou hellenského komitétu, že nedovedl postarati se, aby se nám vždy a včas dostalo programmů a tiskopisů ke hrám se vztahujících, kterýž nedostatek jakož i některé jiné rád vysvětluji okolností svrchu zmíněnou, že v Athénách arranžovalo se cosi podobného poprvé.

Kolem třetí hodiny přichází k závodům všechen dvůr, vyjma královou, která churaví, za to však po pravici princezny Marie kráčí král Alexandr Srbský, který přijel návštěvou do Řecka dnes dopoledne, s četným, skvělým komonstvem.

Nemůžeme nezmíniti se tuto o srdečném poměru mezi královskou rodinou zdejší a lidem. Král přicházeje dnes ke tribuně podává ruce v pravo v levo pánům i dámám, potom, chce-li promluviti s některým známým poddaným na blízku stojícím, vstává bez okolků ze svého místa v pavillonu — a jde ke svému poddanému; princové mísí se docela volně mezi lid a když některý z nich s někým dobře se baví, nakupí se kolem houfec lidí, general vedle prostého muže z lidu, snad cidiče bot — poněvadž jistě baví se o průběhu her a jej zajímá, co o tom soudí princ — a nikde není strážníka, který by někoho nevlídně odháněl. Princové chodívají po ulicích bez průvodu a neznáš-li jich, pokládáš je za kteréhokoli obyčejného důstojníka; nanejvýše že časté pozdravování obecenstva je ti nápadno. — Když někdy král ve Stadiu něco chtěl vzkázati princovi Jiřímu, na příklad, aby si pospíšili a zápasy šly rychlejším tempem, poslal tam prince Ondřeje, asi 13letého, který se rozběhl po Stadiu, věc vyřídil a zase běžel nekrálovsky zpět. Odbylo se to bez generalních nebo křídelních pobočníků a k obecné spokojenosti.

Po závodech cyklistických jsou *ἀγῶνες Λόν-τενις*, agónes lawn-tennis, uprostřed dráhy závodní, a obecenstvo, které nenalézá na tom záliby a tomu nerozumí, se rozchází.

Ve čtvrtek pokračuje se dopoledne v zápasech šermiřských, šavlí, a odpoledne, opět v půl 3., jsou *ἀγῶνες τῆς Γυμναστικῆς*, závody tělocvičné, ve které němečtí turnéři skládají všecku svou naději, dosud trpce sklamanou.

Nejdříve — ovšem opět za přítomnosti královské rodiny i jejího hostě krále Alexandra srbského — odbyl se *τελικὸς δρόμος* 800 m., závod rozhodující, při kterém zvítězil Australan Flack (za 2 min. 11 vt.); druhým je Maďar Dani, třetím Řek Golemis.

Sbor eforů rozmnožuje se o nového hodnostáře, *ἔφορὸς τῶν γυμναστικῶν ὀργάνων*, komisaře tělocvičného nářadí E. Gieta, a začínají se cvičení gymnastická: tři čety, dvě řecké, jedna německá, cvičí na bradlech (*ὁμάδες διζύγου*), a když porota přiřkla cenu četě německé, skládající se z 10 mužů, a na stožáru zavlála na znamení německá vlajka, celým Stadiem zabouřil hluk nespokojenosti. Laikům ve hledišti se zdálo, že Řekové lépe provedli svou věc a syčení, pískot a volání ozývá se ze všech stran. Na hrazdě cvičí jen jedna četa, *ὁμὰς μονοζύγου*, německá.[1])

---

[1]) Účastenství čet bylo tedy velmi slabé, jakož vůbec pro slabší účasť při cvičeních gymnastických stránka sportovní při těchto prvních hrách nabyla vrchu. Při ostatních cvičeních tělocvičných, jednotlivých, ať na hrazdě, na bradlech, v kruzích atd. účastnili se nejvíce Němci, a sice: K. Boecker, A. Flatow, F. Flatow, G. Hilmar, F. Hofman, Fr. Manteufel, K. Neukirch, R. Roestel, R. Schuft, K. Schumann a H. Weingaertner; pak Maďaři: Wein, Tapovicza, Kakas; Francouz A. Grisel; Švýcar S. Zutter; Švéd: H. Sjoeberg; Dán: V. Jensen; Angličané: Leny, Elliot; Američané: R. Garrett, R. Derr; Řekové: Petimezas, Mitropulos, Persakis, Papaioanu, Triklitiras, Karbelas, Andriakopulos, Xenakis.

Ale dlužno uznati, že Němci provádějí tělocvik velmi pěkně, přesně do nejmenších podrobností a beze všech zbytečných effektů, pěkných jen pro oko ale neužitečných. I pochod na zápasiště odbude se s řízností vlastní jen pruskému vojsku, ač sotva lze pokládati vyhazování lýtek a tělo při tom nepřiměřeně skroucené za něco krásného.

Později Řekové v hledišti, zdá se, smířili se s německým vítězstvím a usmířil jejich antipatie pan Schumann, malý, zavalitý turner, krátkonohý a plešatý, který kdykoli se objevil, způsobil zjevem svým, trochu komickým, salvy hojného smíchu. Volají naň *Μπράβο Σιοῦμαν* — bravo Schumann!

Právě on, Schumann, vítězí při skoku na koni, *ἱππικὸν ἐφαλτήριον*, po něm L. Zutter, Švýcar. Švéd Sjoeberg byl snad zvyklý na vyššího koně a vzav příliš veliký rozběh padl jak široký tak dlouhý. Zutter vítězí pak na koze, druhým je Němec Weingaertner.

Veliký je jásot a radost řeckého lidu, když na kruzích — *κρῖκοι* — prvním je Athéňan Mitropulos. Lidé vstávají ze svých sedadel, mávají klobouky, vyhazují je do výšky, athleti řečtí nosí vítěze po konistře a mají z toho potěšení nepokryté jako děti. Čemuž nikterak nediví se ten, který zápasům je přítomen od začátku: jeť to první vítězství řecké.

Odbývají se ještě jednotlivá cvičení na bradlech a na hrazdě, kde vítězí opět Němci: na hrazdě H. Weingaertner, na bradlech A. Flatow.

Dnes je však počasí docela zimní, jak tvrdí Athéňané — pro nás seveřany jen chladný jarní den; je ještě sychravější než včera, zvlášť když slunce zašlo.

Pokud ještě svítilo, bylo lze snésti venkovský vzduch, ale potom, k večeru, obecenstvo už se rozcházelo, a bylo nutno odložiti zbytek dnešních zápasů, lezení na provaz, ἀναρρίχησις ἐπὶ κάλω, na zítřejší den, na pátek. Odbylo se také dopoledne, však ve Stadiu prázdném, a vítězem při něm byl Řek Andrakopulos.

Způsob, kterým žurnály athénské seznamují čtenářstvo s vynikajícími osobnostmi, athlety atd., je velmi jednoduchý a silně americký. Poněvadž není týdenníků illustrovaných, listy denní v každém čísle přinášejí prosté, na rychlo zjednané dřevorytiny, na kterých ovšem podobnost omezuje se většinou jen na kabát, límec a kravattu; nanejvýše ještě podle kníru nebo střihu vousů poznáš toho kterého pána.

Ku dvorní hostině, která je pořádána dnes večer ku poctě srbského krále, jsou pozváni také všickni členové výborové rady komitétu hellenského a výbor mezinárodní.

Výbor mezinárodní měl již sezení několik a učinil některá důležitá snesení. Baron Coubertin oznámil mezi jiným, že pro hry příští, které se budou odbývati v Paříži r. 1900., ustavil se v Paříži komitét 24členný pod protektorátem samého presidenta, a vláda že povolí 3 miliony franků, ba že je ochotna ve případě potřeby povoliti i více. Pro příští olympiadu zvolen předsedou pan de Coubertin, sekretářem generálním bude dosavadní pokladník pan Callot.

V pátek dopoledne přijímá pak všechen výbor ve slavnostní audienci korunní princ Konstantin ve svém paláci a korunní princezna Žofie, sestra německého císaře, které odevzdáváme košík květin. Baron

de Coubertin čte tuto (francouzskou) adresu korunnímu princi:

„Monseigneur,

Členové mezinárodního komitétu her olympických, přítomní v Athénách, chtěli jménem svým i jménem svých kollegů, kterým přijíti nebylo možno, podati Vaší královské Výsosti výraz své uctivé vděčnosti.

Vaše iniciativa a Vaše energie, Monseigneur, zajistily rázem budoucnost velikolepého díla, pro které oni spojili svoje úsilí. Novodobé hry olympické byly zahájeny se vším leskem, jehož vyžadovala jejich slavná minulost.

Vaše Královská Výsost, postavivši se svým způsobem k našemu podniku, valnou měrou usnadnila jeho rozvoj. A proto záleželo nám na tom, abychom Jí podali výraz svých upřímných díků.

Nezapomeneme horlivosti a oddanosti členů komitétu hellénského, kteří byli nápomocni Vaší Královské Výsosti v organisaci her olympických 1896. Jest nám i jim s velikou ctí a potěšením, že myslíme na ně vděčně zároveň s princem, na jehož náčelnictví oni právem jsou hrdi.

Račte přijati, Monseigneur, ujištění naší nezvratné oddanosti a naší nejhlubší úcty.“

Na to následník odpověděl pěknou francouzskou řečí, dávaje na jevo svoje uspokojení, že první hry olympické rozvíjejí se tak dobře a že jest jen rád, že mohl k tomu přičiniti svým dílem.

Pak oba, princ i princezna, promlouvali s každým ze členů jednotlivě, buď německy nebo francouzsky.

Kapitola XVI.

Pátý, šestý a sedmý den. Vítězství marathonské. Hostina olympická u krále.

Pátek, pátý den, stal se mimo očekávání vrcholem slavností všech. Už po dvanácté hodině valily se proudy lidu a růžence povozů do Stadia a malí vychrtlí koně, zapřaženi do nesčetných landaurů a lehkých, žlutých kočárků, fiakrů to a drožek, sotva dechu popadali dovážejíce tam ty, kteří mohli si dopřáti luxu dvou drachem (našich asi 54 krejcarů) to jest taxy fiakristské. Už ve dvě hodiny poskytovalo Stadium pohled jediný na světě a když o půl třetí přicházeli oba králové, Jiří a Alexandr se svými družinami, bylo plno, do posledního místečka a ještě na široké cestě kolem areny tlačily se davy marně hledajíce sedadla v nesmírném tom amfiteatru. Dojem celku byl ještě úchvatnější než ve dnech předcházejících.

Zavzněly fanfary, řecká národní hymna, a veškero množství povstalo. Král Jiří v uniformě námořnické, která zdá se býti jeho zamilovanou, pozdravuje na všecky strany, král Alexandr v civilu s černým svrchníkem a cylindrem na hlavě obecenstva si valně nevšímá, ačkoli ozývá se volání „Ať žije spojenec!“

Královna opět nepřichází, a král Alexandr usedá po pravici svého hostitele.

Množství ještě před početím her applauduje při každém příchodu nových athletů. Zápasníci uherští, které bylo lze poznati z daleka dle slaměných klobouků s modrobílou (řeckou) stuhou a z blízka dle praporečků barev uherských, zatknutého na prsou, vedeni panem Keménym, členem komitétu mezinárodního, pozdravováni jsou zvlášť sympaticky.

Prvním číslem programu je rozhodující běh 100 metrů, *τελικὸς δρόμος τῶν* 100 *μέτρων*, jehož účastní se vítězové běhu pondělního. Vítězí T. E. Burke (za $11^4/_5$ vt.) z Bostonu a námořníci američtí, náhodou z Bostonu, jichž loď kotví právě v Pireu a kteří přišli do Stadia hromadně, nahoře, vysoko nad loží královskou mají z toho nepokrytou radost: volají hip hip a mávají vlajkou americkou.

Při skoku do výšky[1]) je prvním opět Američan E. H. Clark (1 m. 70, bez můstku) a v rozhodujícím běhu 110 metrů s překážkami T. O. Curtis (za $17^4/_5$ vt.), oba opět z Bostonu. Bostonští námořníci nestačí volati slávu svým krajanům.

V tom přichází arcivévodkyně Marie Terezie rakouská, jsoucí na cestě z Egypta do Vídně, s churavým arcivévodou Karlem Ludvíkem, prostě, beze vší okázalosti, jen se svojí dcerou a ve průvodu jednoho kavalíra, ale obecenstvo, sotva že zpozorovalo její pří-

[1]) Účastní se 14 athletů: Američané Clark, Garrett a G. S. Edwards; Němci: Schumann, Hoffman, Schuft, A. Flatow, Manteufel, F. Flatow, K. Boecker; Maďaři: Kakas, Szokoly, Wein a Švéd Sjoeberg.

chod, vstává a pozdravuje tiše, uctivě. Korunní princ jde arcivévodkyni naproti, provází ji až k loži královské, odkud král Jiří sestupuje po stupních vznešené paní vstříc a usazuje ji po své levici, vedle korunní princezny Žofie, jejíž dva hošíkové tropí na klíně své dvorní dámy malou neplechu právě tak jako plebejci stejného věku tam nahoře; ten menší hned chce dolů, hned zase na klín a nedbá valně, co děje se mimo jeho ještě maličký obzor.

Zatím, co ve čtyři hodiny koná se skok s tyčí *ἅλμα ἐπὶ κοντῷ*,[1]) obecenstvo netrpělivě očekává běžce marathonské, kteří počtem 18 vyrazili z Marathonu, 40 km od Athén, v 1 hod 56′ 30″ [2]). O běhu, který připomínal podivuhodný ten výkon řeckého zpravodaje z bitvy marathonské, jenž raněn a v plné zbroji bez zastávky proběhl tu vzdálenost zvěstovat archontům vítězství Miltiadovo a vyraziv ze sebe proslulé *Νενικήκαμεν* dýchnul naposled, už dlouho se povídalo a činěny k němu všeliké přípravy. Pokládalo se to jaksi za parádní číslo celých her a Řekům, jichž athleti ovšem měli nejlepší příležitost k trainingu, záleželo velmi na

[1]) Němci H. Weingaertner, F. Flatow, A. Flatow, K. Neukirch, K. Schumann, F. Manteufel; Američané W. W. Hoyt a A. C. Tyler; Maďaři Kakas, Tapovicza, Szokoly, Wein; Bulhar Šampof a Řekové Damaskos, Theodoropulos a Xydas.

[2]) Byli to Australan Flack, Francouz Lermuziaux, Maďar Kellner, Američan Blake, Němec Galle a Řekové: Deliannis, Belokas, Christopulos, Vasilakos, Gerakakis, Grigorin, Lagudakis, Laurentis, Bretos, Paparimeon, Kafetzis, Luis a Masuris. Starter pan Papadiamantopulos, když byl uvedl všem na paměť pravidla běhu, měl ještě k řeckým běžcům zvláštní řeč plnou vlasteneckého nadšení, pobízeje je ku vytrvalosti ve vítězení.

vítězství, už pro tu historickou rozpomínku. Prý sestavilo se družstvo, které subskribovalo vítězi, — ač bude-li to Řek — 20.000 drachem, prodavač mléka jakýs, který každé ráno honí svoje kozy městem a mléko dle objednávky dojí, zavázal se vítězi za týchž podmínek dodávati do smrti zadarmo mléko, krejčí jeden že bude mu dávati oblek, holič že bude jej zdarma holiti, hostinský jakýs zdarma stravovati, ba i zubní jeden lékař že chce mu trhati zdarma zuby, bude-li toho potřebí atd.

Obecné rozechvění ve Stadiu je tedy pochopitelno, a závody skoku s tyčí stopovány jsou jen velmi roztržitě, tak že ve chvíli, kdy běžci už už měli přijíti, hry musí býti přerušeny. V celém Stadiu je ruch a šum, který roste a mění se dle toho, jaké přicházejí zvěsti. Běžce totiž sledují důstojníci na koních a velocipedisté, anebo cestou je očekávají, aby mohli do Stadia přinésti svoje zprávy, jež ve Stadiu samém jiní důstojníci od nich přejímají a dále kolportují. Povídá se, že prvním byl Francouz Lermuziaux, ale že Australan Flack jej předhání, třetím že je Řek . . . . . . Sklamání jeví se na všech tvářích . . . . ale teď prý Australan na cestě klesl a Řek je mu v patách a naděje opět vzrůstá . . . .

V tom zavzněla rána dělová na vrcholu u Stadia, oznamující, že první běžec je v dohledu. Avšak v obecném ruchu i rána zaniká . . . . Dráha závodní se teď uprazdňuje, hudby vojenské, hrající uprostřed areny při závodech vůbec, odcházejí stranou, a sám princ Jiří o to se stará, aby příchod k cíli, v levo před loží královskou, byl volný a přes cíl ten natahují bílou cílovou niť.

Zprávy oznamují, že prvým je Řek a rozechvění dosahuje nejvyššího vrcholu. Napjaté očekávání, promísené radostí. Před Stadiem najednou nesmírný jásot lidu tam čekajícího a křik těch, kteří běžcům sami běželi naproti nemohouce se dočekati, — a na prahu Stadia objevuje se modrobílé trikot prvního běžce, Řeka. Princ Jiří, který také už se nemohl dočekati a popošel dolů, běží teď s vítězem k cíli . . . . . Sedlák *Σπυρὸς Λούης*, Spyro Luis, z vesnice Amarúsi nedaleko Athén, první přetrhne niť cílovou, obecenstvo opouští sfendone, hrne se do vnitř Stadia, objímá udýchaného a zemdleného vítěze, lidé prostí právě tak jako vysocí důstojníci, plukovníci a generálové, kdežto ostatní množství všecko vstává, jásá, mává šátky, holemi, slunečníky a klobouky, z nichž nejeden letí do výšky. Ba ozývá se i radostný pláč a oko nejednoho z diváků cizích zarosí se bezděky pohnutím nad pohnutím tímto, a jásáme také.

Následník a princ Jiří berou vítěze do náručí a do své ochrany před vděčným obecenstvem a odvádějí jej kolem lože královské do šatny. Král sám vstává a kyne tak radostně námořnickou čapkou, až tato z ruky mu vypadne, usmívaje se vesele; má nepokryté potěšení z tohoto národního vítězství.

Smyrenská jedna dáma, Řekyně, podává Luisovi svoje zlaté hodinky, choť ruského vyslance Bachmetieva stříbrný flacon, boháč pan Syngros na místě daruje mu 25.000 drachem [1]) . . . A co se ještě vy-

[1]) Dary tyto, jsouce věcí naprosto soukromou, neměly nic společného se správou her a nemohly býti nijak na ujmu amatérismu při hrách.

pravovalo o tom, co se sběhlo před během, při něm a po něm, svědčí jen o důležitosti, jakou přikládali Řekové závodu tomuto.

Louis sám před závodem šel prý ku zpovědi a ku přijímání a pravil ku svému faráři: „Buď zemru nebo se vrátím jako vítěz“ — docela po spartansku, a když vítězové se blížili k cíli, babička jakási klekla před Stadiem prosíc pána boha, aby dal zvítěziti Řeku. Všecky vesnice po cestě marathonské byly na nohou, všecko s dychtivostí čekalo, až závodníci poběží kolem, čekali celé hodiny, — a v jich čele jejich páni faráři, zanedbávající v ten den čas bohoslužby. A na výtky proto činěné odpovídali, že křesťanství získá mnohem více, bude-li orthodoxní křesťan vítězem marathonským, nežli obyčejnou mši. Jiný fanatický pop vida Francouze Lermuziaux v čele závodníků, chtěl se naň vrhnouti a brániti mu v běhu, než na štěstí lidé rozumnější ještě v čas jej od toho odvrátili. Za to u vesnice Pikermi nabízeli vesničané běžcům různá občerstvení. Korrespondent zahraničných listů, pan Georgiades, hned když vítězství Řecka bylo při běhu marathonském zajištěno, jel ze Stadia na telegrafní úřad zvěstovati to svým listům. Ale fiakrista, který jej vezl a který jej znal, věda proč na telegrafní úřad jede, nechtěl za tuto cestu nic přijati, — prý tím vykonal jen službu své vlasti . . . Povídalo se dokonce — ač za správnost této romantické historky neručím — že Luis měl lásku ve své rodné vsi, beznadějnou proto, že její otec nechtěl svoliti ke sňatku. Ale vítězství marathonské přemohlo i tuto překážku, a tak hry olympické snad skončily i svatbou.

Obecenstvo volá a jásá neustále, tím více, an druhým příchozím opět je Řek Vasilakos a třetím opět, Bellokas, oba Atheňané. Luís proběhl vzdálenost 40 kilometrů za 2 hodiny, 55 minut a 20 vteřin, ostatní dva následovali po 6 a 9 minutách, — tedy vítězství Řecka na celé čáře. Teprve čtvrtý je cizinec, Maďar Kellner . . . a konečně poslední, až asi po hodině, Řek Lagudaki, lékař v Paříži usedlý. Přichází dosti čilý, s tváří usměvavou a bílýma rukavičkama na rukou. Ale i toho ještě, když uklání se před loží královskou, vítají rozradostnění Řekové potleskem.

Američan Blake, jak oznamují jízdečtí důstojníci, celí uprášení a zapocení — na nepříznivém terrainu bylo dosti nesnadno koňmo stopovati běžce — klesl po 23. kilometru k zemi. Luís byl teprve pátým, 2 kilometry za Francouzem Lermuziaux, který stále byl první, až teprve 9 kilometrů před cílem omdlel; Australan Flack jen 3 kilometry před cílem padl a kopal prý po těch, kteří mu spěchali na pomoc. Všichni tři byli pak dopraveni do Athén v kočáře.

Konečně rozbouřené vlny se klidní a pokračuje se v zápasech, ve skoku s tyčí, kde vítězí opět Američan W. W. Hoyt. Přeskočil 3·30 *m*.

Číslo nejzajímavější, zápas prostý, ἡ πάλη, odbývá se už za soumraku a obecenstvo začíná se rozcházeti tak, že mnozí ani nedočkali, jak zvítězil Němec Schumann.[1])

A množství, které nespokojilo se ještě se slav-

[1]) Zápasu prostého se súčastnili mimo tohoto Angličan Elliot, Švýcar Zutter, Dán Jensen, Maďar Tapovicza, Řekové Tsitas a Christopulos a Bulhar Šampov.

ností odpolední, hrne se už skoro za tmy po tramwayi i po dráze do Piraea, kde je osvětlení města a ohňostroj ve přístavu.

V sobotu dopoledne závody plavecké. Při závodech 100metrových na rychlost je první Maďar Gutman, sportovním jménem, pode kterým vystupoval jako student, A. Hayos, — za 1 min. 22 vteř. — druhým právník O. Herschmann z Vídně; v závodech 500metrových první Vídeňan Pavel Neumann, medik, který dráhu tu proplaval za 8 min. 12 vteř. Také při závodech 1200 m. na vytrvalost prvním byl Gutman, za 18 min. 22 vteř.; při závodech 100metrových Řek Malokinis.

Odpoledne opět závody cyklistické ve Velodromu. Počasí jarní, příjemné. Oba králové a dvůr, za nimi řada hodnostářů přicházejí ke 3. hodině. — Počínají závody 10kilometrové, jichž se súčastní dva Francouzi, jeden Řek a jeden Němec. Vítězí M. Masson, Francouz, — za 17 min. 54 vteř. — který také při druhém, 2kilometrovém závodě je prvním (za 4 minuty 58 vteřin).

Závody na maximalní rychlost záleží v obejetí celé dráhy jednou (333 *m*); vítězí opět Masson, který dráhu obejel za 24 vteřiny. Ostatní za 26—29.

Jedna řada slavností blíží se ku konci a začíná druhá, neméně — nevím, zda říci velkolepá či okázalá nebo příjemná. Začínají hostiny, dejeuners a soirées, jak již bývá při podobných příčinách. Z těch tuto dlužno uvésti zvláště snídani v paláci královském, ku kterému pozval král všecky, kteří měli jakékoli účastenství při obnovení her, celkem 260 příborů. Na

pozvánkách královských je poznámka, že možno dostaviti se v obleku promenádním a velký sál palácový plnil se rázem 12. hodiny polední společností neobyčejnou, pestrou.

Že by kdy u krále shromáždil se výkvět mužů a starců z jeho lidu, byť i prostých, není snad zvláštností, — ale toho asi dosud nebylo, aby měl král kolem sebe mládež všeho světa. — Byliť pozváni nejen členové obou komitétů, ale všichni účastníci athleti zemí cizích a první a druzí vítězové řečti — nejedni lidé skromní, také i řemeslníci a vesničané, mezi nimiž sedlák Luis v pestrém a malebném svém národním kroji řeckém, nové fustanelle, kterou dostal na oslavu svého vítězství; vedle něho šedivé kabáty Američanů, ba i jeden Němec v obleku cyklisty. Dámy ovšem při etiketě tak zvolněné se nesúčastnily.

Velký stůl podkovový nestačí; jsou ještě tři velké stoly uvnitř podkovy a dva v síni vedlejší; každý smí usednouti kde mu libo, jen stůl královský je přesně vykázán mezinárodnímu a hellenskému výboru i hodnostářům dvorním.

Usedáme bez okolků a brzo rozproudila se zábava docela nenucená. Hostina poskytovala pohled tak zajímavý, že i sama korunní princezna Marie, velkokníže Jiří Michajlovič a ostatní dvůr neváhali dívati se na nás s galerie. Hostiny účastnil se toliko král Jiří a tři princové, Konstantin, Jiří a Mikuláš. Ke konci hostiny povstal král a pronesl tento francouzský přípitek:

„Dovolte, pánové, abych vám pověděl, jakou radost měli jsme všichni vidouce, kterak se sjíždíte

se všech stran súčastnit se her olympických. Přijetím, které vám ustrojil řecký národ, dojista jste se přesvědčili, jak velice rád národ hellenský vás vítá. Chápu se také této příležitosti, abych vyslovil vítězům svoje nejvřelejší blahopřání. V několika dnech se rozjedete, abyste vrátili se každý do své země — nepravím vám však s bohem, nýbrž na shledanou. Ještě jednou tedy: Zachovejte nám, prosím vás, dobrou paměť, a nezapomeňte na nadšené pohnutí, které pocítili jsme my všichni, když vítěz marathonský přicházel do Stadia. Královna je bohužel churava a lituje, že nemůže býti dnes přítomna. Uložila mi, abych vám vyřídil její pozdravy. Piji na vaše zdraví opakuje vám své upřímné díky.“

Když pak král ještě řecky pronesl asi totéž, nemělo volání slávy *Ζήτω ἡ Ἑλλάς! Ζήτω ὁ Βασιλεύς! Ζήτω ἡ Βασίλισσα!* — ať žije Řecko! Ať žije král! Ať žije královna! — žádného konce. Do toho volali Američané svoje hip hip hurrá, Francouzi Vive le Roi, Němci Hoch, Maďaři Eljén — a kdyby Čechové sem byli přišli, bylo by zde zavznělo zvučné naše Sláva!...

Bylo zvláštní milostí a naprostým prolomením hráze dvorní etikety, beztoho už podemleté, že král dovolil, aby pan Hugues le Roux, dopisovatel pařížského Figara, odpověděl přípitkem rovněž francouzským:

„Sire! Prosil jsem o dovolení pozvednouti svoji číši nejenom jmenem těch, kteří jsou se mnou stejné krve a stejného rodu, ale jménem všech, které jste vítal. Všichni měli jsme přání: kéž jeden z našich

stane se vítězem marathonským! Ale když jsme viděli při vchodu Stadia objeviti se onoho sedláka, který přicházel první, nebylo nikoho z nás, ať přísluší kterékoli národnosti, který by byl nepocítil radostného pohnutí. Cítili jsme, že země řecká sama ubíhala pod nohama svého syna, aby mu přispěla k vítězství. Musel to býti Řek, který přišel, aby nám řekl: ‚Zapomeňte na to, co vás dělí, barbaři jsou zahnáni, vzdělanost vítězí podruhé! V té chvíli, když vaši dva synové vzali do svého náručí toto dítě Řecka, když vám jej představovali, Sire, v té chvíli nebylo ve Stadiu ani cizinců ani Řeků — byli tam již jen vaši poddaní.“

Upřímný potlesk zaburácel po té královskou síní, a nejedno oko dojmem i zaslzelo. Později i sám korunní princ slzy pohnutí si utíral, když jako předseda her srdečně byl slaven.

Nic nebylo pak srdečnějšího nežli cercle, který následoval po dejeuner. S naprostou nenuceností bavili se král i princové s jednotlivými účastníky tak, že zapomněl jsi nadobro, že máš před sebou Veličenstvo a královské Výsosti . . .

Oslavování statečného Luíse nemělo konce. Když sedláček ten ubíral se z královského paláce od snídaně, byl předmětem ovací lidu shromážděného před palácem a byl pozván i do hotelu de la Grande Bretagne, kde sídlil právě arcivévoda Karel Ludvík. Po ulici objevoval se Luís v četném průvodu svých rodáků amarúských a roznašeči novin už všude rozkřikovali „ikonografia tú Luís“, prodávajíce jeho na rychlo urobený obraz.

Z ostatních vynikajících hostin olympických budiž dovoleno mimochodem připomenouti hostinu u ministra záležitostí zahraničných, hostinu městské rady pro zahraničný tisk, hostinu u předsedy mezinárodního výboru pana Bikélase, hostinu městské rady pro athlety a oba výbory a posléze soirée u paní Schliemannové a soirée výboru hellenského na rozloučenou.

Kapitola XVII.

Ostatní tři dny her olympických. Sofoklova Antigona. Zakončení her rozdáváním cen.

Slavnosti rychle spějí ke svému konci. V neděli odpoledne odbývá se ještě závod cyklistů do Marathonu: jedou z Velodromu tam a zpět 87 kilometrů a urazí tuto vzdálenost opět Řek A. Konstantinidis, za 3 hod. 27 min. 31 vteř. Všecek jsa černý prachem ještě jednou objel závodní dráhu velmi rychle na důkaz, že není nijak zemdlen. 14 minut po něm přijel Němec Goedrich. Yachting pro rozbouřené moře se vypouští, rovněž v pondělí závody veslařské, poněvadž moře i ve Faléru bylo velmi neklidno. Vlny příbojové až dva metry vysoké rozbíjely se o mělkou pláži a o přístavní hráze a byly by slabé čluny veslařů rozdrtily na padrť. Za to ve Velodromu odbývána 12hodinová jízda velocipedistů, při které vítězí Němec Rakušan A. Schmal z Vídně. Projel za tu dobu 296 kilometrů.

V úterý odpoledne měly hry býti zakončeny rozdáváním cen vítězům — ale to, čeho se kdo nejméně nadál pod modrým nebem attickým, stalo se: nebe zatáhlo se po poledni najednou šedivými mraky a

pršelo právě ve chvíli, kdy konečná slavnost měla býti zahájena. Stadium podivně se neslo se spoustou deštníků, lesknoucích se v dešti. Král vzkázal tudíž, aby se slavnost odložila na zítřek, na půl jedenáctou dopoledne.

Zatím ještě malou zmínku o jiné slavnosti, pořádané na vrub her olympických, o Sofoklově Antigoně, která toho večera byla dávána ve velkém divadle, v rouše starořeckém.

Zvláštní společnost sestoupila se ku provozování starořeckých dramat, *Ἑταιρεία ὑπὲρ τῆς διδασκαλείας ἀρχαίων ἑλληνικῶν δραμάτων*, a mezi herci byli na příklad: Flora Spirlas, diplomovaná posluchačka Arsakionu, (vyššího dívčího učeliště), a konservatoře, jako Antigona, Kateřina Smiltos, studentka věd fysikalních, jako Isména, Petr Bryzakis, doktor práv a sekretář národní university, jako Kreon, v choru vesměs studenti universitní, Haemona představoval Mik. Kyparissis, studující filologie, Tiresia Jiří Euthymios, civ. inženýr, strážníka Mik. Terzakis, doktor věd mathematických, assistent národní observatoře atd.

Mohl jsem arci, nerozuměje řeči, souditi jen ze zevnějšího dojmu, a nejvýš sem tam zachycuji jediné slovíčko z té spousty, pronášené docela jinak, než jsme tomu byli uvykli na školách našich, ač přece mnohem lahodněji a pěkněji. Ostatek zevnější ten dojem celého představení, při kterém herci nevystupovali ani v kothurnech ani v škraboškách, a jen starořecké jeviště, *σκηνή*, bylo imitováno, byl slabý: herci vypadali mimoděk jako školáci odříkávající svoje úkoly, ale školáci s vůlí velmi dobrou, což je při ochotnících věcí

hlavní. Úprava také neuspokojovala a stojací límečky a manžety některých herců působily velmi rušivě.

Hudbu k chórům, pro moderního posluchače, zvláště když slovům nerozuměl, trochu zdlouhavou, složil Jan Sakellarides.

Mnohé z athenských listů šeredně se obořovaly na společnost pana Mystriotise, který to všecko řídil, vyčítajíce, že jakživy neviděly nic směšnějšího a že představení může dáti nejzvrácenější pojmy o vkusu Athéňanů cizincům zde shromážděným, — ač zase listy jiné překypovaly chválami. My spíše k těm prvním bychom se přichylovali, ač vděčně uznáváme snahu, kterou to dílo starořecké — a vedle toho ještě Sofokleův Ajax — bylo nám divákům i posluchačům předvedeno.

Když pak ve středu před půl jedenáctou přijížděli jsme ke Stadiu ku zakončení her, byla obrovská ta arena už plna. A všecko opět v parádě, dámy zase ve světlých toaletách, důstojníci v helmicích s chocholy, neboť svítilo zas teplé slunce a zářilo nejkrásnější nebe attické. Čekáme opět při vchodu na prince a s nimi pak na krále a jeho rodinu, dostavivší se přesně v půl jedenácté.

Za zvuků národní hymny řecké král s průvodem a svým hostem princem Mehemedem Alim egyptským, bratrem místokrálovým, který přijel do Athén včera, ubíral se ke své loži, při níž byla zařízena zvláštní tribuna, dekorovaná bělomodře a okrášlená praporci a vavřínem, aby ceny mohly zde býti rozdávány. Na tribuně stolek s vavřínovými ratolestmi z posvátných hájů Olympie a vedle spousta pouzder bílých s mo-

drými okraji, obsahujícími diplomy vítězů. V ranním slunci lesknou se pak ještě stříbrné a zlaté poháry antických forem, dary to soukromé vítězům. Mezi nimi je také „coupe de Marathon“, kterou určil francouzský akademik Michel Bréard vítězi marathonskému.

Když král se usadil, zaujali po pravici a po levici jeho v zápasišti, těsně u sfendony místa olympičtí vítězové a athleti vůbec, proti králi komitéty a hodnostáři. Athleti jsou v oblecích obyčejných, jen někteří Amerikáni ve fraku, a v knoflíkové dírce mají odznaky svých klubů.

Vystupuje Angličan athlet J. S. Robertson a má ke králi staročeckou řeč vlastního sepsání:

ΑΘΗΝΑΙΣ

ἀνδρῶν τηλεδαπῶν ἑσμὸν ἀείσομαι βαρβάρων,
αὐτὸς συμμετέχων κρατεροῦ πόνου, οὐ
βάρβαρον στράτευμα
ἀκαμαντόποδος γὰρ ὁρμᾷ μάχας
ἤλθον, ἤλθον, ἰὼ
ματρὸς τ' ἐσσυμένοι καλλιχόρων τεχνᾶν ἱμέρῳ,
κάλλους ματρός, ἰοστεφάνου πόλιος.
καὶ κλέους Ἀθανᾶν
ἴτ', ἀδελφεοί, ὕμνῳ ὀρθώσατ' ἐγ-
κωμίων ἄωτον,
ἔστω δ' ἄμμι θεὸς γλυκὺ λαῖτμα πλέουσι
ναυσίπομπος αὐδᾶς,
πληχθέντες γὰρ ἔρωτ' ἐρατεινότας, παρθένου
νῦν διαστείβομεν θάλασσαν.
μᾶτερ, δόξαν ἔχεις ξεινοσύνας ἀεί πανδόκου,
καί σοι μαρτυρέει μένος ἱρὸν ὀρέσ-
του θεὸς φυγόντος,

λύτρον ὦ γ' ἀβλαβοῦς ἔδωκας βλάβας.
ἄμμε δ', ὦ κλεεννά,
εὔφρων δεξαμένα γ' ἀγλαΐαισι νικαφόροις
ἄθλων σῶν πέλασον μεθέποντας ἑκὰς
σὴν χάριν κλέος τε.
ἄποθεν γὰρ ἐπερχόμεσθ' ἀθρόοι,
τοὺς γὰρ Ἀγγλίαθεν
ἔσσευεν φιλότιμος ἔρως ἐφορᾶν χώ-
ραν, ὅθ' ἀμφὶ καλᾷ
αὐτοὶ μαρνάμενοι ποτ' ἐλευθερίᾳ, σὺν δὲ Μου-
σᾶν τέκκον τὸν βιὸν προῆκαν.
τοὺς δ' ἄθλων μοι ἄνακτας πόρεν ὀλβία Γαλλία,
τοὺς δ' ἀθρέω βαθὺ λήϊον Οὐγγαρίας
τευτόνων τ' ἔχοντας
στρατὸν οὐδ' Ἀμέριστος αἶ' ἐξέπεμ-
ψεν δρόμος ἀφαυρόν·
Πηλέος δὴ λέγεται καὶ Θέτιος γάμοισιν θεῶν
ἡρώων τε χόρον μέγα δῶμα γεραῖραι,
σοὶ δ' ἄρ', ὦ πάνολβε,
πατρίδος πάρα νῦν πατὴρ τῆς ἐμῆς
προσφιλὴς ὅμαιμος
Μοσκώωντε γάνος πάρα, Χάτερος αἶαν
πατρίαν Ἀλέξαν-
δρος τῆς σῆς πεθαμείσει. ἀγάλλεο δ' ὦ φιλτάτα,
καὶ δέκευ δωρεὰν ἀοιδᾶς.[1])

---

*) Mužů z dálných cizích krajů opěvati budu roj,
sám spolu účast bera námahy kruté, neboť
nepřišli, nepřišli jako barbarský voj
rychlonohé náběhem války,
než přikvapili z touhy k matce

Po té začíná rozdělování cen

Pobočník korunního prince, major Hadžipetros (ὁ λοχαγὸς κ. Χατζηπέτρος), jme se jako starořecký hlasatel, κῆρυξ provolávati jména vítězů, kteří při zápasech byli prvními asi tímto způsobem:

Θωμᾶς Μποῦρκε ἐκ τῶν Ἡνωμένον Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, νικητὴς τοῦ δρόμου τῶν 100 *καὶ* 400 *μέτρων.* — Thomas Burke ze Spojených států Severoamerických, vítěz ve běhu 100 a 400 metrů.

Načež každý vystupuje na tribunu před krále, valná většina patrně rozechvěni, dojati. Král podal každému ruku a pak skvostně pracovaný diplom, od mnichovského profesora Ghysise, rozeného Řeka, s tímto prostým řeckým nápisem:

---

umĕn krásoplesných, k matce krásy a slávy,
městu violkami věnčenému, Athénám.

Nuž, Bratři, hymnem vznes se chvalozpěvů
výkvět a nám bůh v sladké hlubiny
plovoucím nechť popřeje hlasu!

Neboť touhou po dívce nejvábnější zasaženi
nyní spějeme mořem.

Matko, tyť pověsť máš pohostinství vždy všechny přijímajicího
a tobě dosvědčuje bůh sílu posvátnou Oresta prchšího,
jemuž výkupné jsi skytla zhouby nezhoubné.

Nás pak, o slavná,
milostivě přijmouc účasti přej na vítězném
jasu zápasů svých, nám, kteří z dáli
za vábem spějeme tvým a krásou.

Neboť z dálna kraje přicházíme hojně,
an jedny z Anglie

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ
ΑΠΟΝΕΜΕΤ ΑΙ ΤΟ ΔΙΠΛΩΜΑ ΤΟΥΤΟ ΤΩ

. . . .

ΝΙΚΗΣΑΝΤΙ ΕΝ ΤΩ ΑΓΩΝΙΣΜΑΤΙ

. . . .

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
(podpis korunního prince.)

Ο ΓΕΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ
(podpis gen. sekretáře p. Tim. Philémona.)

stříbrnou medailli od J. C. Chaplaina, pravý to chef d'oeuvre umění medailleurského: na jedné straně hlava Zeva olympijského, držícího v pravé ruce bohyni Vítězství, s nápisem *ΟΛΥΜΠΙΑ*, na reversu Akropolis se strany západní s nadpisem *ΔΙΕΘΝΕΙΣ - ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ - ΑΓΩΝΕΣ* a dole: *ΕΝ - ΑΘΗΝΑΙΣ* - 1896.

---

přivedla touha ctižádostná zříti místo,
kde za krásnou sami bojujíce svobodu
kdys spolu s dítkami Mus obětovali život.
Jiné závodů vládce skytla mi bohatá Francie,
a jiné zřím vysoké osení Uher
a Němců mající tábor,
ani Amerika nevyslala závod chabý.
O Pelea a Thetidy sňatku prý
bohů i heroů sbor vysoký poctil dům,
tobě tedy, šťastný Moskvane, chlouba jest,
neboť nyní vlasti mé otec
drahým jest pokrevencem tvým a druhý
Alexandros zemi oteckou za tvou mění.
Hrdou buď, předrahá,
a přijmi dar písně!

(Original řecký vytištěn z časopisu *'Ακρόπολις*. Za pomoc při překladu děkuji panu drn. H. Vysokému).

Posléze každý dostal ratolest vavřínovou, někteří ony soukromé ceny. Ti, kteří byli v zápasech druhými, museli se spokojiti s pouhou ratolestí. Nejednoho král oslovil přívětivým slovem v jeho mateřštině, neboť král Jiří mluví skoro všemi evropskými jazyky.

Všichni vítězové byli hlučně akklamováni a zejména ovšem Luis. Když ten vystoupil na tribunu, voláno se všech stran *Εὖγε Λούη! Ζήτω ὁ Λούς! Ζήτωσαν οἱ Ὀλυμπιονίκαι!* a z obecenstva byly vypuštěny tři bílé holubice, které měly k peří přivázány modrobílé stužky jedna dokonce vlekla za sebou i podobiznu korunního prince a nemohouc unésti té tíže, zakroužila právě nad králem a dopadla nedaleko.

Seznam všech vítězů olympických je tento:

I. Zápasy athletické:

1. Běh 100 metrů. — F. S. Burke, Američan S. S. S.
2. „ 400 „ — „ „
3. „ 800 „ — E. X. Flack, Australan (Victoria)
4. „ 1500 „ — „ „
5. „ 110 „ s překážkami. — T. P. Curtis Američan S. S. S.
6. Běh Marathonský. — S. Luis, Řek.
7. Skok do výšky. — E. H. Clark, Američan S. S. S.
8. Skok s tyčí. — W. W. Hoyt „
9. „ do dálky. — E. H. Clark „
10. „ trojnásobný. — J. B. Connoly „
11. Metání diskem. — R. Garrett jr. „
12. „ koulí. — „ „
13. Zvedání závaží jednou rukou. — L. Elliot, Angličan.
14. „ „ oběma rukama. — V. Jensen, Dán.
15. Zápas prostý. — K. Schumann, Němec.

II. Tělocvik.

16. Čety na bradlech. — Četa Hofmana, Němce.
17. Čety na hrazdě. — „ „ „
18. Bradla. — A. Flatow, Němec.
19. Hrazda. — H. Weingaertner, Němec.
20. Skok na koni. — K. Schumann, Němec.
21. Skok na koze. — L. Zutter, Švýcar.
22. Kruhy. — J. Mitropulos, Řek.
23. Šplh na provaz. — N. Andriakopulos, Řek.

III. Plavecké závody.

24. Závod 100 metrový na rychlost. — A. Hajos Gutman, Maďar.
25. Závod 500 metrový na rychlost a vytrvalost. — P. Neumann, Němec-Rakušan.
26. Závod 1200 metrový na vytrvalost. — A. Hajos Gutman, Maďar.
27. Závod 100 metrový námořníků. — J. Malokinis, Řek.

IV. Střelba.

28. Střelba z ručnice 300 metrů. — G. Orfanidis, Řek. Řek.
29. Střelba z ručnice 200 metrů. — P. Karasebdas,
30. Střelba z ordonančního revolveru 25 m. — J. Paine, Američan S. S. S.
31. Střelba z libovolného revolveru 30 m. — S. Paine, Američan S. S. S.
32. Střelba z bambitky 25 m. — J. Frankudis, Řek.

V. Šerm.

33. Šerm fleuretem učitelů. — Gravellotte, Francouz.
34. „ šavlí „ — J. Georgiades, Řek.
35. „ fleuretem amateurů. — L. Pyrgos, Řek.

VI. Cyklistské závody:

36. Závod 100 km. — L. Flammeng, Francouz.
37. „ 2 km. — P. Masson, „
38. „ 10 km. — „ „
39. „ na maxim. rychlost. — P. Masson, Francouz.
40. „ marathonský. — A. Konstantinidis, Řek.
41. „ 12hodinový. — Ad. Schmal, Němec-Rakušan.

VII. Athletické hry.

42. Lawn-tennis simple. — J. P. Boland, Angličan.
43. „ „ double. — Týž a F. Thraum, Němec.

Z těchto 43 vítězství vlastně 44, počítajíc poslední (lawn-tennis, double) dvojnásob, odnesla tedy:

Amerika	11
Řecko	10
Německo	7
Francie	5
Anglie	3
Rakousko (Němci)	2
Uhersko	2
Australie	2
Švýcary	1
Dánsko	1

Konečně, když ceny byly rozdány, všichni vítězové vedeni jsouce alytarchem, panem Konstantinem Manosem, a v rukou majíce svoje ceny, s obnaženými hlavami obešli Stadiem. První šel Luis mávaje řeckým praporečkem. Hudba při tom hraje národní hymnu a obecenstvo bouřlivě tleská volajíc znovu slávu vítězům olympickým, slávu králi, princům, královské rodině a

národu: *Ζήτωσαν οἱ Ὀλυμπιονίκαι! Ζήτω ὁ Βασιλεύς! Ζήτω ὁ Διάδοχος, ὁ πρίγκηψ Γεώργιος, ὁ πρίγκηψ Νικόλαος, ἡ Βασιλικὴ Οἰκογένεια! Ζήτω τὸ ἔθνος!*

Ještě Němci mají ke korunnímu princi řeč ústy dra. Gebhardta a podávají mu věnec, načež princ vystupuje sám na tribunu chtěje poděkovati královskému otci. Ale k velkým řečem už nedochází, oba, otec i syn jsou patrně dojati a král jen upřímně obejímá kraleviče a líbá jej za jásotu lidu.

Hudba hraje olympickou hymnu Samarovu, a král i všechen dvůr odchází. Rozchází se i obecenstvo a za malou chvíli Stadium je prázdné — na dlouhou dobu.

Ještě toho odpoledne Athény skládají svoji okrasu, s úředních a vládních budov snímají prapory a okrasné štíty a ještě jen veřejné závody athénských uličníků, pěstní zápasy lustrů, t. j. čidičů bot a athletické jejich výkony upomínají na to, co bylo. — Ve výkladních skříních začínají se objevovati fotografie Stadia, jak bylo plno lidu, a jednotlivých zápasníků.

Večer ve středu je ještě představení v divadle, ku poctě mezinárodního výboru. Dávají Romea a Julii, v překladě pana Bikélase a naposledy je ještě osvětlení Akropole.

Ve čtvrtek odbývají se ještě návštěvy na rozloučenou a v pátek na to odjíždí valná většina hostí, přišedších se strany západní, parníkem rakouského Lloydu z Patrasu.

Slavnosti jsou skončeny, a krásné dny athénské, plné slávy, nadšení, radosti, bratření národů a plné míru jsou ty tam . . . . .

Kapitola XVIII.

Doslov.

Z přehledných dvou tabulek statistických, které dodatkem jsou přidány, snadno' každý dovede učiniti si závěry dosti zajímavé o účasti těch kterých národů neb zemí. Pro závody athletické jakožto nejinteressantnější přidali jsme tabulku zvláštní. Ostatně jsou seřízeny tak, že — tušíme, — žádných jiných vysvětlivek není k nim potřeba.

Ještě jen několik stručných poznámek, zejména co týče se účastenství nás Čechů.

Již několikráte vyjádřil jsem otevřeně politování nad tím, že prvních obnovených her nesúčastnili se Čechové a opakuji toto politování i zde, přes to že zaslechl jsem i hlasy uspokojení, že Čechové tam nešli. Narážím tím na tělocvičný časopis Borec. Litoval jsem toho neúčastenství tím více, když byl jsem toho svědkem, jak na př. Maďaři přes to, že vítězili jen málo, dobyli si sympatií jen prostým svým účastenstvím, jak Řekové se o ně interessovali, a když jsem si představil, jak celé to množství ve Stadiu by se bylo zvědavě informovalo o nás Češích — nebo co platno, cizina o nás ví dosud poměrně málo, vím to ze zkušenosti

mnohonásobné, — a jak by rázem 100.000 lidí a více bylo si všimlo jedné z nejzazších větví slovanských. Nechci říci, že podobné vítězství athletické vytrhne nás z našich běd a že máme proto zanechati věd, umění a jiných snah, — ale k zahození by to snad přece nebylo, nic nehledě ku významu toho pro výchovu tělesnou vůbec.

Někteří athleti čeští by se byli sice rádi súčastnili, ale pokud vím, nemohli, ale příště súčastniti se hodlají. Athletický klub Sparta poslal telegrafický pozdrav do Athén a myšlénkou příštího účastenství vážně se zanáší. A doufám, že přes některý odpor súčastní se i Sokolové tak, jako jeli do Paříže před nemnoha léty a dobyli tam zaslouženého obdivu. Vždyť Česká obec sokolská vyslovila athletickému kongressu r. 1894. svůj souhlas!

Příčina neúčastenství Sokolů na závodech olympických leží prý v převaze sportovního programu jich, který neodpovídá jejich snaze po všestranném výcviku tělesném a pak ta neúmorná touha po cenách, ten zoufalý, vysilující, čas zabíjející training, cizota z toho čišící, nijak českému, sokolskému duchu se nezamlouvá.

Nechci nikterak hájiti program her athénských jako dokonalý a nedotknutelný, a dojista že čas a zkušenosti do něho přinesou nějakou změnu. Zejména lze litovati, že výbor athénský nebral zřetele k usnesení kongressu stran pentathlu. Ale mám za to, že sport tam pěstovaný nemusí býti nikterak na újmu účastenství Sokolů, zvláště když i jim leží na srdci všestranný výcvik tělesný. Nejedno číslo her athletických (které nejsou ve hrách olympických zahrnuty pod rubrikou

„tělocvik“) provozují i Sokolové, jako na př. skok do dálky i do výšky a skok s tyčí, a snad nejeden Sokol je zároveň velocipedistou, šermířem, střelcem, jezdcem (třeba že sporty hippické nebyly na programu athénském ze příčin lokálních, jak bylo zmíněno) . . . aniž tím trpí jeho sokolství. Sport při hrách olympických prováděný dojista přispívá také ku výcviku tělesnému (jakou měrou, nechci dokazovati, ač jsou lidé, jako německý hygienik prof. Hueppe,[1]) kteří tvrdí, že volné hry jsou mnohem lepším prostředkem pro vychování tělesné než pravidelný tělocvik), a vylučovati jej znamenalo by vylučovati jeden z podstatných faktorů tělesné výchovy. Hry olympické moderní nejsou jednostranně sportovními — vždyť tělocvik je tam stejně připuštěn a záleží jen na Sokolech a spolcích tělocvičných, aby dali hrám svůj ráz. Kdyby se bylo her nynějších súčastnilo více gymnastiků, mohl by ráz jejich řečený sportovní ihned býti setřen.

A nechci také nijak namítati, to, co tu onde i proti Sokolům se uvádí, že totiž nejsou nic jiného než kopií německých turnérů a že tedy ten sport není tak tuze proti českému, národnímu duchu Sokolstva. Nechci toho uváděti proto, že je mi tuto lhostejný původ Sokolstva a že mám na mysli jen jeho veliký význam a velmi vynikající postavení v národním našem žití. Takové kopie cizích institucí jsou nám jen s prospěchem a to nesmírným — proč bychom si je tedy nedali líbiti?

[1]) Srov. Uiber die Körperübungen in Schule und Volk von Ferd. Hueppe Berl. 1895.

Zajímavo ostatek, že týž důvod, že hry olympické nesrovnávají se s jich duchem národním, uváděli i turnéři němečtí, stavíce se proti hrám dodávajíce, že produkce jejich na slavnosti mezinárodní se vší podstatou turnéřství v soulad uvésti nelze![1])

A což nemůže tělocvik a to ostatní žíti svorně vedle sebe?

Že Sokolstvo se může i smí súčastniti cizích závodů, že neleží to mimo jeho program, toho důkazem jest jeho skvělé účastenství při nedávných zápasech pařížských, a mimochodem řečeno Sokolstvo má nemalou zásluhu, že jméno české je u Francouzů teď známějším.

Gymnasté francouzští stavěli se proti hrám, protože viděli v nich tuším převahu ducha anglického, Němci, jak řečeno, ze příčin politických. Ale právě ta příčina měla býti Francouzům pobídkou, aby přišli, myslili-li, že jejich způsob je lepší. Právě jen při takové mezinárodní příležitosti se nejlépe ukáže, kdo s koho, a stranění se jí znamená už jisté doznání slabosti!

Není mi tedy docela jasno, pokud že příčí se účastenství Sokolstva při mezinárodních závodech tělocvičných — účasť při sportech mohou tam jiným přenechati, — jejich pracovnímu programu národnímu: naopak myslím, že změřili by tam svoje síly a snad naučili se také mnohému od jiných, a že prospěli by tím jen svému národu.

Honba za cenami, pokud nejsou to ceny hmotné a pokud sestávají jen z diplomů a neprodajné stříbrné

[1]) Srov. o tom dr. W. Gebhardt, Soll Deutschland sich an den olympischen Spielen betheiligen? str. 89 a násl.

medaille, snad přece není tak znemravňující. Sokolové sami ve svých sbírkách spolkových chovají mnohý vzácný skvost darovaný v odměnu za vítězství a pyšní se jím všim právem.

Co se týká výtek činěných trainingu, neumím dobře rozhodovati, nejsa odborníkem ani jako hygienik ani jako gymnast ani jako anražovaný sportsman, — nejsemť sám víc než nepatrný amatér, a proto také moje výv0dy postrádají všeliké hloubky, což rád uznávám. Jen cítím to ve hloubi duše, že i tělocvik i sport dobře by se snesl — a že právě to mohou býti hry olympické, které dovedou ukázati, jakou měrou. Mimoděk vzpomínám tu na velké, silné a krásné postavy athletů anglických a amerických, kteří nic nevypadají vysíleně, jakož vůbec v Anglii a Americe, kde tolik trainují, vídal jsem pokolení mnohem silnější než u nás. Kdyby byl pan Cupérus, odborník belgický, psal svůj odsuzující hlas proti hrám olympickým [1]) až po nich, jistě by se byl neodvážil psáti o „karrikaturách lidského těla přiváděných do Stadia“ a o „lidských nedochůdčatech v professi jockeyů“.

Doznávám rád, že tělocvičná část programmu her olympických byla nedostatečna a že tam gymnasté scházeli. Kdyby přišli s jinými i naši Sokolové, byly by hry nabyly rázu ještě velikolepějšího a nové, zajímavější tváře.

Kterak si představuji účastenství Sokolů, není třeba tuto vykládati, a Sokolové, kdyby rozhodli se k účastenství, sami nejlépe by věděli, jak věc zaona-

[1]) Srov. „Sokol“ ze dne 1. čna. 1896, čís. 7., roč. XXII., kde v podstatě o téže věci jsem psal a zde jen totéž opakuji.

čiti. Rozumí se, že k zápasům podobným, světovým, bylo by třeba připravovati se a opatrně z řad vybírati přeborníky ty nejlepší. Stejně u athletů. K tomu cíli závody lokální, stále širší a širší byly by asi prostředkem nejvýhodnějším a jen vítězové těch posledních, nejširších, mohli by býti vysláni. Nezáleží zde na počtu účastníků, nýbrž na jich zdatnosti.

Vším způsobem bylo by třeba, aby Sokolové byli zastoupeni v českém komitétu pro hry olympické, jehož ustavení stane se již v době nejblíže příští. Pokud na mně jest, zvu Sokoly upřímně ke společnému dílu, které bez jich účasti zůstalo by kusým.

Budoucnost her olympických nelze arci předpověděti, nýbrž jen tušiti. A podle úspěchu her athénských a podle příprav pro hry příští v Paříži r. 1900 lze míti za to, že začátek jejich stojí pevně. Výbor internacionální požádá vládu francouzskou, aby prostřednictvím svých vyslanců vymohla buď hmotnou nebo jen moralní podporu vlád jednotlivých států tak, aby hrám se dostalo silné sankce vládní, bez níž za poměrů nynějších a ve většině zemí jen ve výjimečných případech lze provésti podnik velkolepý. Program a podrobnosti her pařížských arci nejsou stanoveny, ale tolik lze říci již teď, že budou na základech ještě širších, než byly hry athénské. Což však nemusí odstrašovati města menší, neběžíť zde o to, aby hry jedny přetrumfly druhé nádherou a okázalostí. Proto výbor mezinárodní rád by viděl, aby hry odbývaly se střídavě ve městech menších a větších.

Hned po prvních úspěších her athénských telegrafoval princ waleský řeckému králi blahopřání a záro-

veň návrh, aby hry odbývaly se vždy v Athénách jakožto městě nad jiné způsobilém. Nejen místo, kde hry se odbývají, Stadium, je slavnostem tak příznivo, ale i neutralní postavení Řecka jakožto politického státu. Král sám proslovil to přání ve svém připitku (zvlášť řeckém) při hostině olympické a v Athénách mnoho o tom uvažováno. Mezinárodní výbor věc ještě ve svých sezeních přetřásal, ale seznal bohužel, že mu nelze vyhověti královskému přání. Jeť mezinárodní výbor jakožto výbor výkonný athletického kongresu z r. 1894 vázán jeho usnesením a tam docela formalně bylo povědíno, že hry jakožto mezinárodní mají se odbývati střídavě v různých městech světových, a dekretován hned pořad jich pro první dvě olympiady. Nezbývalo by než věc tu přednésti kongresu příštímu, který bude se odbývati bezpochyby v srpnu 1897 v Havru ve Francii. Musel tedy výbor odpověditi odmítavě.

Ale zatím učinil člen výboru pan Bikélas návrh sprostředkující, aby vedle těchto her mezinárodních pořádány byly od r. 1898 počínaje každý čtvrtý rok hry athénské, sice ne s titulem her mezinárodních ale přece tak, aby i cizí athleti k nim byli připuštěni a hry kongresu že by šly svým pořadem. Tak jako vedle starých olympických her jakožto hlavních i ve starověku bývaly pythické, nemejské atd. Návrh byl rozeslán členům mezinárodního výboru, kteří odevzdali svoje dobrozdání předsedovi panu Coubertinovi. Výsledek hlasování dosud není mi znám.

Ať už návrh bude přijat či nic, zatím hry olympické mezinárodní budou se rozvíjeti a časem kdo ví,

nevyvine-li se z nich i to, co bývaly hry olympické starým Řekům i po jiné stránce. Tam tehda vystupovali i spisovatelé — básníci, předčítajíce svoje plody, — a vzácný jeden můj přítel a znatel života antického klade mi tuto do péra návrh jistě hodný uvážení, že by i při této příčině podobného cosi mohlo se uskutečniti. Jako divadlo české neváhalo zajeti si pro vavříny do Vídně, mohlo by i při hrách pařížských vedle jiných paradovati Pelopovými námluvami, provedením Sofoklovy Antigony nebo Prodanou nevěstou! . . .

Hry olympické v Athénách nebyly a nejsou nijak slavností neb shromážděním sportsmenů. Vítěz marathonský, sedlák Luís, nebyl a není sportsmanem v obyčejném toho slova smyslu, a to tisícihlavé shromáždění, které sedalo ve Stadiu při hrách, které sledovalo několikahodinné jízdy velocipedistů, nebylo by se tak súčastnilo, kdyby zde běželo o pouhý sport. Také král a jeho rod sotva by byli věnovali hrám účasť takovou, kdyby nebyli cítili se všemi diváky a účastníky, že tuto jakoby počínala lidstvu nová doba, plná míru a leda zápasů jen ušlechtilých, nekrvavých.

Tím vším, co jsem zde pověděl, omlouvám aneb aspoň vysvětluji svoje nadšení, které pro obnovené hry olympické jsem měl a mám.

Dodatky.

I. Přehled účastenství při hrách

Súčastnili se:

I. Hry athletické:	Američanů	Angličanů	Australanů	Bulharů	Dánů
1. Běh 100 m.	2	3	—	—	1
2. „ 400 m.	1	4	1	—	—
3. „ 800 m.	1	1	1	—	—
4. „ 1500 m.	1	1	1	—	—
5. „ Marathonský	1	—	1	—	—
6. „ s překážkami	3	1	—	—	—
7. Skok trojnásobný	1	—	—	—	—
8. Skok do dálky (bez můstku)	5	—	—	—	—
9. Skok do výšky (bez můstku)	3	—	—	—	—
10. Skok s tyčí	2	1	—	1	—
11. Vrh diskem	1	1	—	—	3
12. „ závažím	2	1	—	—	1
13. Zvedání závaží	—	3	—	—	1
14. Zápas prostý	—	1	—	1	1
II. Tělocvik:					
15. Cvičení čet	—	—	—	—	—
16. Skok na koni	—	—	—	1	1
17. Kruhy	—	1	—	—	1
18. Hrazda	2	—	—	—	1
19. Bradla	2	—	—	—	1
20. Šplh na provaze	—	1	—	1	1
Celkem vystoupili	27	19	4	4	12

athletickýçh a tělocvičných.

Súčastnilo se:

Francouzů	Chilianů	Maďarů	Němců	Řeků	Švédů	Švýcarů	Celkem
3	1	4	3	1	—	3	21
3	1	3	1	—	—	2	16
3	1	3	3	—	—	1	14
2	—	1	4	—	—	1	11
1	—	1	13	—	—	1	18
2	—	3	2	1	—	1	13
2	—	4	2	—	—	1	10
2	—	5	2	1	—	3	18
—	—	1	—	1	—	3	8
—	—	5	3	—	—	4	16
1	—	1	3	1	—	—	11
1	—	5	1	—	—	2	13
1	—	3	3	—	1	1	13
—	—	1	2	—	1	1	8
—	—	1	2	—	—	—	3
1	—	11	1	1	1	3	20
1	—	6	2	—	—	2	13
1	—	11	3	—	1	2	21
—	—	11	3	—	1	3	21
1	—	7	2	—	—	—	13
25	3	87	55	6	5	34	281

II. Přehled účastenství

	Súčastnilo se:			
	Američanů	Angličanů	Australanů	Dánů
III. Šerm:	—	—	—	1
IV. Velociped:				
1. Jízda 10 km.	—	—	—	—
2. „ 2 km.	—	—	—	—
3. „ na rychlost	—	2	—	—
4. „ 100 km.	—	2	—	—
5. „ 12 hod.	2	1	—	—
6. „ Marathonská	—	1	—	—
V. Lawn tennis:				
1. Simple	—	3	1	—
2. Double	—	4	1	—
VI. Plování:				
1. 100 m.	—	1	—	—
2. 500 m.	—	—	—	—
3. 1200 m.	—	—	—	—
4. 100 m. (námořníci)	—	—	—	—
VII. Střelba:				
1. ručnicí	—	1	—	2
2. bambitkou a revolverem	2	—	—	1
Celkem	4	15	2	4

při hrách ostatních:

Súčastnilo se:

Francouzů	Maďarů	Němců	Rakušanů	Řeků	Celkem
4	—	—	1	9	15
2	—	1	—	1	4
2	—	1	1	2	6
2	—	1	1	1	7
2	—	6	1	6	5
—	—	1	1	2	19
—	—	1	—	5	7
1	1	1	—	6	13
—	—	1	—	6	12
—	1	—	2	6	10
—	—	—	1	3	4
—	1	—	—	2	3
—	—	—	—	10 (?)	10 (?)
—	—	—	—	5	8
—	—	—	—	7	10
13	3	13	8	71	133

OBSAH.

Část prvá.

Olympické hry antické.

Část druhá.

Olympické hry moderní.